

گزارش اقتصادی شاپرک

سال ۱۴۰۰

فهرست مطالب

۵.....	فهرست شکل‌ها
۶.....	فهرست جداول
۹.....	پیشگفتار
۱۰.....	شاخص‌های عمده اقتصادی و عملکردی شرکت شاپرک در یک نگاه
۱۲.....	۱- شاخص‌های عملکردی شاپرک در سال ۱۴۰۰
۱۲.....	۱-۱- آمار عملکردی شاپرک
۱۳.....	۱-۱-۱- آمار تعداد و ارزش تراکنش‌های شاپرک
۱۳.....	۱-۱-۲- رشد حقیقی ارزش تراکنش‌های شاپرکی
۱۴.....	۱-۱-۳- عملکرد شبکه شاپرک در توزیع ابزار پذیرش
۱۷.....	۱-۱-۴- عملکرد هر ابزار پذیرش به لحاظ تعداد و مبلغ تراکنشها
۲۰.....	۱-۱-۵- عملکرد شاپرک به ازای نوع خدمت
۲۱.....	۱-۲- شاخص‌های پراکندگی مبلغی تراکنش‌ها
۲۱.....	۱-۲-۱- دامنه مبلغی تراکنش‌های ابزارهای پذیرش شبکه
۲۵.....	۱-۲-۲- نسبت متوسط ارزش دهک دهم به دهک اول تراکنش‌ها
۲۶.....	۱-۳- عملکرد اقتصادی شاپرک
۲۶.....	۱-۳-۱- نسبت ارزش تراکنشهای شاپرک به نقدینگی
۲۸.....	۱-۳-۲- نسبت ارزش تراکنش‌های شاپرک به GDP
۳۲.....	۲- کیفیت انجام خدمات پرداخت الکترونیک کارتی
۳۳.....	۲-۱- سهم تراکنش‌های موفق از کل تراکنش‌ها
۳۳.....	۲-۲- آنالیز خطاهای تراکنش‌ها
۳۵.....	۲-۳- دسترس‌پذیری حس شده خدمات
۳۶.....	۲-۴- آنالیز تراکنش‌های ناتمام رخ داده در شبکه
۳۸.....	۳- بررسی عملکرد کلی شرکت‌های ارائه‌کننده خدمات پرداخت
۳۹.....	۳-۱- سهم تعدادی و مبلغی هر یک از شرکت‌های PSP از بازار تراکنش‌های حوزه پرداخت الکترونیک کارت
۴۳.....	۳-۲- سهم شرکت‌های PSP از بازار تراکنش‌های هر یک از ابزارهای پذیرش
۴۹.....	۳-۳- سهم شرکت‌های PSP از بازار هر نوع تراکنش
۵۵.....	۳-۴- بررسی عملکرد شرکت‌های PSP در تعداد خطاهای تراکنش‌ها
۵۸.....	۳-۵- اندازه‌گیری تمرکز بازار با استفاده از شاخص هرفیندال-هیرشمن به ازای ابزارهای پذیرش

- ۶-۳- اندازه گیری تمرکز بازار با استفاده از شاخص هرfindal - هیرشمن به ازای نوع سرویس ۶۱
- ۷-۳- بررسی عملکرد شرکت های PSP در ابزارهای پذیرش ۶۲
- ۷-۳-۱- سهم هر یک از شرکت های PSP از تعداد کارتهای فروشگاهی در کشور ۶۳
- ۷-۳-۲- سهم هر یک از شرکت های PSP از تعداد ابزارهای پذیرش اینترنتی در کشور ۶۵
- ۷-۳-۳- سهم هر یک از شرکت های PSP از تعداد ابزارهای پذیرش موبایلی در کشور ۶۸
- ۸-۳- بررسی عملکرد شرکت های PSP در ابزار کارتهای فروشگاهی ۷۰
- ۸-۳-۱- شاخص اثربخشی کارتهای فروشگاهی فعال سیستمی در بعد کشوری ۷۰
- ۸-۳-۲- شاخص اثربخشی کارتهای فروشگاهی تراکنشدار در بعد کشوری ۷۲
- ۸-۳-۳- عملکرد شرکت های PSP در ابزار کارتهای فروشگاهی کم تراکنش و فاقد تراکنش ۷۴
- ۴- بررسی وضعیت بانک های صادر کننده و پذیرنده ۷۸
- ۴-۱- سهم بازار پذیرندگی ۷۹
- ۴-۱-۱- سهم بازار هر یک از بانک های پذیرنده بر حسب تعداد و مبلغ تراکنش ها ۷۹
- ۴-۱-۲- سهم هر بانک پذیرنده از بازار تراکنش های هر یک از ابزارهای پذیرش ۸۴
- ۴-۲- سهم هر ابزار پذیرش از تراکنش های بانک پذیرنده ۸۹
- ۴-۲-۱- اندازه گیری تمرکز در بازار بانک های پذیرنده تراکنش ها ۹۴
- ۴-۳- سهم بازار صادرکنندگی ۹۷
- ۴-۳-۱- تعداد کل هر یک از انواع کارتهای بانکی تراکنش دار ۹۷
- ۴-۳-۲- سهم بانک های صادرکننده از تعداد کارتهای بانکی تراکنش دار ۹۸
- ۴-۳-۳- سهم بانک های صادرکننده از تعداد هر یک از انواع کارتهای بانکی تراکنش دار ۹۹
- ۴-۳-۴- اندازه گیری تمرکز در بازار صادرکنندگی هر یک از کارتهای بانکی تراکنش دار ۱۰۵
- ۴-۴- سهم تعدادی و مبلغی تراکنش های بانک های در نقش پذیرنده و صادرکننده ۱۰۷
- ۴-۵- کارمزد پرداختی هر بانک به ازای هر صدهزار ریال تراکنش ۱۱۴
- ۴-۵-۱- کارمزد پرداختی بانک های پذیرنده به ازای هر صدهزار ریال تراکنش خرید ۱۱۵
- ۵- جمع بندی ۱۲۲
- ۶- واژه نامه ۱۳۰

فهرست شکل‌ها

- شکل ۱-۱ دامنه مبلغی تراکنش‌های ابزار کارتخوان فروشگاه‌های (بر حسب ریال) در سال ۱۴۰۰..... ۲۲
- شکل ۱-۲ دامنه مبلغی تراکنش‌های ابزار پذیرش اینترنتی (بر حسب ریال) در سال ۱۴۰۰..... ۲۳
- شکل ۱-۳ دامنه مبلغی تراکنش‌های ابزار پذیرش موبایل (بر حسب ریال) در سال ۱۴۰۰..... ۲۴
- شکل ۱-۴ مقایسه نسبت ارزش تراکنش‌های شاپرک و نسبت اسکناس و مسکوک در دست اشخاص به نقدینگی..... ۲۸
- شکل ۱-۵ نسبت ارزش تراکنش‌های شاپرک به GDP..... ۳۰
- شکل ۲-۱ سهم هر یک از انواع خطا از مجموع تراکنش‌های ناموفق در سال ۱۴۰۰..... ۳۴
- شکل ۳-۱ سهم بازار هر شرکت PSP از نظر تعداد تراکنش‌ها در سال ۱۴۰۰..... ۳۹
- شکل ۳-۲ سهم بازار هر شرکت PSP از نظر مبلغ تراکنش‌ها در سال ۱۴۰۰..... ۴۱
- شکل ۳-۳ مقایسه تعداد تراکنش‌های ابزار پذیرش POS هریک از شرکت‌ها در سال‌های ۱۳۹۹ و ۱۴۰۰..... ۴۵
- شکل ۳-۴ مقایسه تعداد تراکنش‌های ابزار پذیرش INT هریک از شرکت‌ها در سال‌های ۱۳۹۹ و ۱۴۰۰..... ۴۵
- شکل ۳-۵ مقایسه تعداد تراکنش‌های ابزار پذیرش MOB هریک از شرکت‌ها در سال‌های ۱۳۹۹ و ۱۴۰۰..... ۴۶
- شکل ۳-۶ مقایسه مبلغ تراکنش‌های ابزار پذیرش POS هریک از شرکت‌ها در سال‌های ۱۳۹۹ و ۱۴۰۰..... ۴۸
- شکل ۳-۷ مقایسه مبلغ تراکنش‌های ابزار پذیرش INT هریک از شرکت‌ها در سال‌های ۱۳۹۹ و ۱۴۰۰..... ۴۸
- شکل ۳-۸ مقایسه مبلغ تراکنش‌های ابزار پذیرش MOB هریک از شرکت‌ها در سال‌های ۱۳۹۹ و ۱۴۰۰..... ۴۹
- شکل ۳-۹ مقایسه تعداد تراکنش‌های سرویس خرید در هریک از شرکت‌ها در سال‌های ۱۳۹۹ و ۱۴۰۰..... ۵۱
- شکل ۳-۱۰ مقایسه تعداد تراکنش‌های سرویس پرداخت قبض و خرید شارژ در هریک از شرکت‌ها در سال‌های ۱۳۹۹ و ۱۴۰۰..... ۵۲
- شکل ۳-۱۱ مقایسه تعداد تراکنش‌های سرویس مانده گیری در هریک از شرکت‌ها در سال‌های ۱۳۹۹ و ۱۴۰۰..... ۵۲
- شکل ۳-۱۲ مقایسه مبلغ تراکنش‌های سرویس خرید در هریک از شرکت‌ها در سال‌های ۱۳۹۹ و ۱۴۰۰..... ۵۴
- شکل ۳-۱۳ مقایسه مبلغ تراکنش‌های سرویس پرداخت قبض و خرید شارژ در هریک از شرکت‌ها در سال‌های ۱۳۹۹ و ۱۴۰۰..... ۵۵
- شکل ۳-۱۴ مقایسه شرکت‌های PSP در شاخص نسبت خطای پذیرندگی به کل تراکنش‌ها در سال ۱۳۹۹ و ۱۴۰۰..... ۵۷
- شکل ۳-۱۵ روند تغییر ماهانه تعداد کارتخوان‌های فروشگاه‌های کم‌تراکنش و فاقد تراکنش مالی طی سال‌های ۱۳۹۸ تا ۱۴۰۰..... ۷۵
- شکل ۴-۱ سهم بازار هر بانک پذیرنده از کل تعداد تراکنش‌های شبکه پرداخت - سال ۱۴۰۰..... ۷۹
- شکل ۴-۲ سهم بازار هر بانک پذیرنده از کل مبلغ تراکنش‌های شبکه پرداخت - سال ۱۴۰۰..... ۸۰
- شکل ۴-۳ سهم تعدادی تراکنش‌های هریک از ابزارهای پذیرش در هر بانک پذیرنده - سال ۱۴۰۰..... ۹۱
- شکل ۴-۴ سهم مبلغی تراکنش‌های هریک از ابزارهای پذیرش در هر بانک پذیرنده - سال ۱۴۰۰..... ۹۲
- شکل ۴-۵ مقایسه سهم بانک‌های صادر کننده از تعداد کارت‌های بانکی تراکنش‌دار در شبکه شاپرک - ۱۳۹۹ و ۱۴۰۰..... ۹۹
- شکل ۴-۶ سهم هر بانک از مجموع ترکیب کارتهای صادر شده - سال ۱۴۰۰..... ۱۰۲
- شکل ۴-۷ اختلاف تعداد تراکنش‌های صادر شده از پذیرش شده هر بانک - سال ۱۴۰۰..... ۱۱۰

- شکل ۸-۴ مجموع تعداد تراکنش‌های صادر شده و پذیرش شده هر بانک - سال ۱۴۰۰..... ۱۱۱
- شکل ۹-۴ گردش مالی شاپرکی هر بانک (بر حسب میلیارد ریال) - سال ۱۴۰۰..... ۱۱۲
- شکل ۱۰-۴ مقایسه اختلاف در مبلغ تراکنش‌های صادر شده از پذیرش شده هر بانک - سال ۱۴۰۰..... ۱۱۳

فهرست جداول

- جدول ۱-۱ مقایسه آمار سالانه تراکنش‌های شاپرک..... ۱۳
- جدول ۲-۱ مقایسه رشد اسمی و حقیقی ارزش سالانه تراکنش‌های شبکه شاپرک..... ۱۴
- جدول ۳-۱ تعداد هر یک از ابزارهای پذیرش در اسفند ماه سال ۱۴۰۰..... ۱۵
- جدول ۴-۱ سرانه تعداد هر ابزار پذیرش به ازای هر ده هزار نفر جمعیت بالای ۱۸ سال در سال‌های ۱۳۹۹ و ۱۴۰۰..... ۱۶
- جدول ۵-۱ سهم هریک از ابزارهای پذیرش از تعداد تراکنش‌ها در سال ۱۳۹۹ و ۱۴۰۰..... ۱۷
- جدول ۶-۱ سهم هریک از ابزارهای پذیرش از مبلغ تراکنش‌ها در سال ۱۳۹۹ و ۱۴۰۰..... ۱۷
- جدول ۷-۱ متوسط مبلغ هر تراکنش ابزارهای شاپرکی در سال ۱۴۰۰..... ۱۸
- جدول ۸-۱ سرانه تعداد تراکنش هر ابزار به ازای هر نفر جمعیت بالای ۱۸ سال در سال‌های ۱۳۹۹ و ۱۴۰۰..... ۱۹
- جدول ۹-۱ سرانه مبلغ تراکنش هر ابزار به ازای هر نفر جمعیت بالای ۱۸ سال در سال‌های ۱۳۹۹ و ۱۴۰۰..... ۱۹
- جدول ۱۰-۱ سهم تعدادی انواع خدمات ارائه شده شاپرک در سال ۱۴۰۰ و تغییرات آن نسبت به مدت مشابه سال ۱۳۹۹..... ۲۰
- جدول ۱۱-۱ سهم مبلغی انواع خدمات ارائه شده شاپرک در سال ۱۴۰۰ و تغییرات آن نسبت به مدت مشابه سال ۱۳۹۹..... ۲۰
- جدول ۱۲-۱ مقایسه تغییرات سالانه شاخص نسبت دهکی..... ۲۵
- جدول ۱۳-۱ مقایسه ماهانه نسبت ارزش تراکنش‌های شاپرک به نقدینگی در ۱۲ ماه منتهی به اسفند ۱۴۰۰..... ۲۶
- جدول ۱۴-۱ مقایسه ماهانه نسبت اسکناس و مسکوک در دست اشخاص به نقدینگی در ۱۲ ماه منتهی به اسفند ماه ۱۴۰۰..... ۲۷
- جدول ۱۵-۱ نسبت ارزش پرداخت‌های الکترونیک کارتی به GDP..... ۲۹
- جدول ۱-۲ تعداد و سهم تراکنش‌های موفق و ناموفق از کل تراکنش‌ها در سال ۱۴۰۰..... ۳۳
- جدول ۲-۲ تعداد انواع خطاها در سال ۱۴۰۰..... ۳۳
- جدول ۳-۲ آنالیز خطاهای رخ داده در شبکه پرداخت الکترونیک کارتی در سال ۱۴۰۰..... ۳۵
- جدول ۴-۲ دسترس‌پذیری حس شده خدمات شاپرک و کل شبکه پرداخت الکترونیک کارتی در سال ۱۴۰۰..... ۳۵
- جدول ۵-۲ درصد تراکنش‌های ناتمام رخ داده در شبکه پرداخت شاپرک در سال ۱۴۰۰..... ۳۶
- جدول ۱-۳ سهم تعدادی تراکنش‌های هریک از شرکت‌های PSP در سال ۱۳۹۹ و ۱۴۰۰..... ۴۰
- جدول ۲-۳ سهم مبلغی تراکنش‌های هریک از شرکت‌های PSP در سال ۱۳۹۹ و ۱۴۰۰..... ۴۲
- جدول ۳-۳ مقایسه سهم هر شرکت PSP از تعداد تراکنش‌های هریک از ابزارهای پذیرش در سال ۱۳۹۹ و ۱۴۰۰..... ۴۴
- جدول ۴-۳ مقایسه سهم هر شرکت PSP از مبلغ تراکنش‌های هریک از ابزارهای پذیرش در سال ۱۳۹۹ و ۱۴۰۰..... ۴۷

جدول ۳-۵	مقایسه سهم هر شرکت PSP از تعداد تراکنش‌های هر سرویس در سال ۱۳۹۹ و ۱۴۰۰	۵۰
جدول ۳-۶	مقایسه سهم هر شرکت PSP از مبلغ تراکنش‌های هر سرویس در سال ۱۳۹۹ و ۱۴۰۰	۵۳
جدول ۳-۷	مقایسه نسبت خطای پذیرندگی به کل تراکنش‌های هر شرکت PSP در سال ۱۳۹۹ و ۱۴۰۰	۵۶
جدول ۳-۸	وضعیت تمرکز بازار با توجه به مقادیر شاخص هرفیندال-هیرشمن	۵۸
جدول ۳-۹	محاسبه شاخص هرفیندال-هیرشمن در بازار شرکت‌های PSP به ازای ابزارهای پذیرش در سال ۱۴۰۰	۵۹
جدول ۳-۱۰	مقایسه شاخص هرفیندال-هیرشمن در بازار شرکت‌های PSP در سال ۱۳۹۹ و ۱۴۰۰ بر حسب نوع ابزار	۶۰
جدول ۳-۱۱	محاسبه شاخص هرفیندال-هیرشمن در بازار شرکت‌های PSP به ازای نوع سرویس در سال ۱۴۰۰	۶۱
جدول ۳-۱۲	مقایسه شاخص هرفیندال-هیرشمن در بازار شرکت‌های PSP در سال ۱۳۹۹ و ۱۴۰۰ بر حسب نوع سرویس	۶۲
جدول ۳-۱۳	سهم بازار هر شرکت PSP از تعداد ابزار کارتخوان فروشگاهی فعال سیستمی در سال ۱۴۰۰	۶۳
جدول ۳-۱۴	سهم بازار هر شرکت PSP از تعداد ابزار کارتخوان فروشگاهی تراکنش‌دار در سال ۱۴۰۰	۶۴
جدول ۳-۱۵	سهم بازار هر شرکت PSP از تعداد ابزار پذیرش اینترنتی فعال سیستمی در سال ۱۴۰۰	۶۶
جدول ۳-۱۶	سهم بازار هر شرکت PSP از تعداد ابزار پذیرش اینترنتی تراکنش‌دار در سال ۱۴۰۰	۶۷
جدول ۳-۱۷	سهم بازار هر شرکت PSP از تعداد ابزار پذیرش موبایلی فعال سیستمی در سال ۱۴۰۰	۶۸
جدول ۳-۱۸	سهم بازار هر شرکت PSP از تعداد ابزار پذیرش موبایلی تراکنش‌دار در سال ۱۴۰۰	۶۹
جدول ۳-۱۹	شاخص اثربخشی کارتخوان‌های فروشگاهی فعال سیستمی هر شرکت در سال ۱۴۰۰	۷۱
جدول ۳-۲۰	مقایسه شاخص اثربخشی کارتخوان‌های فروشگاهی تراکنش‌دار هر شرکت در سال ۱۳۹۹ و ۱۴۰۰	۷۳
جدول ۳-۲۱	متوسط سهم تعداد کارتخوان‌های کم تراکنش و فاقد تراکنش از کارتخوان‌های فعال سیستمی هر شرکت در سال ۱۴۰۰	۷۶
جدول ۴-۱	مقایسه سهم هر بانک پذیرنده از کل تعداد تراکنش‌های شبکه پرداخت - ۱۳۹۹ و ۱۴۰۰	۸۱
جدول ۴-۲	مقایسه سهم هر بانک پذیرنده از کل مبلغ تراکنش‌های شبکه پرداخت - ۱۳۹۹ و ۱۴۰۰	۸۲
جدول ۴-۳	سهم هر بانک پذیرنده از کل تعداد و مبلغ تراکنش‌های هر یک از ابزارهای پذیرش - سال ۱۴۰۰	۸۵
جدول ۴-۴	مقایسه اختلاف سهم هر بانک پذیرنده از تعداد و مبلغ تراکنش‌ها به تفکیک ابزار پذیرشی سالهای ۱۳۹۹ و ۱۴۰۰	۸۷
جدول ۴-۵	سهم تعداد و مبلغ تراکنش‌های هر یک از ابزارهای پذیرش از کل تراکنش‌های هر بانک پذیرنده - سال ۱۴۰۰	۸۹
جدول ۴-۶	محاسبه شاخص هرفیندال-هیرشمن در بازار بانک‌های پذیرنده - سال ۱۴۰۰	۹۴
جدول ۴-۷	مقایسه اختلاف شاخص هرفیندال-هیرشمن در بازار بانک‌های پذیرنده تراکنش‌های کارتی - ۱۳۹۹ و ۱۴۰۰	۹۶
جدول ۴-۸	مقایسه تعداد و سهم کارت‌های بانکی تراکنش‌دار در اسفند ماه سالهای ۱۳۹۹ و ۱۴۰۰	۹۸
جدول ۴-۹	سهم هر بانک صادرکننده از تعداد هر یک از انواع کارت‌های بانکی تراکنش‌دار - سال ۱۴۰۰	۱۰۰
جدول ۴-۱۰	مقایسه اختلاف سهم هر بانک صادرکننده از انواع کارت‌های صادر شده تراکنش‌دار بین سالهای ۱۳۹۹ و ۱۴۰۰	۱۰۳
جدول ۴-۱۱	محاسبه شاخص هرفیندال-هیرشمن در بازار صادرکنندگی کارت‌های بانکی تراکنش‌دار - سال ۱۴۰۰	۱۰۵
جدول ۴-۱۲	مقایسه اختلاف شاخص هرفیندال-هیرشمن در بازار بانک‌های صادرکننده کارت - ۱۳۹۹ و ۱۴۰۰	۱۰۷

جدول ۱۳-۴ سهم تعدادی و مبلغی هر بانک از کل تراکنش‌های صادر شده و پذیرش شده- سال ۱۴۰۰..... ۱۰۸

جدول ۱۴-۴ مقایسه نسبت کارمزد پرداختی بانکهای پذیرنده به ازای هر صدهزار ریال تراکنش خرید - ۱۳۹۹ و ۱۴۰۰..... ۱۱۶

جدول ۱۵-۴ مبلغ کارمزد پرداختی بانکهای صادرکننده به ازای هر صدهزار ریال تراکنش پرداخت قبض و خرید شارژ در سال ۱۴۰۰..... ۱۱۸

پیشگفتار

گزارش سال ۱۴۰۰ شاپرک در بر گیرنده شاخص‌های گزارش ماهانه شاپرک می‌باشد با این تفاوت که در این گزارش شاخص‌های ماهانه به شاخص‌های سالانه تبدیل و تفسیر شده‌اند. فصول ارائه شده در این گزارش عبارتند از:

۱. بخش «شاخص‌های عملکردی شاپرک» که عملکرد ابزارها و خدمات مختلف شبکه شاپرک بررسی شده است.
۲. بخش «کیفیت خدمات پرداخت کارتی» که به بررسی سطح کیفی خدمات ارائه شده توسط شبکه شاپرک پرداخته و میزان دسترس‌پذیری حس شده شبکه پرداخت و سوئیچ شاپرک نمایش می‌دهد.
۳. بخش «بررسی عملکرد شرکت‌های ارائه دهنده خدمات پرداخت» که به اندازه‌گیری و تشریح سطح مطلوبیت ارائه خدمات توسط شرکت‌های ارائه کننده خدمات پرداخت می‌پردازد.
۴. بخش «بررسی عملکرد بانک‌های صادرکننده و پذیرنده» که به بررسی وضعیت عملکرد بانک‌های صادر کننده و پذیرنده در بخش پرداخت الکترونیکی توسط سوئیچ شبکه شاپرک، می‌پردازد.

شاخص‌های عمده اقتصادی و عملکردی شرکت شاپرک در یک نگاه

شاخص‌های مختلفی که جهت پایش وضعیت شرکت شاپرک، بصورت تفصیلی در این گزارش معرفی و محاسبه شده‌اند، در جدول در یک نگاه، به طور خلاصه و در سه دسته ارائه شده است. بخش‌های شاخص‌های جدول در یک نگاه به صورت زیر تقسیم‌بندی شده است:

- شاخص‌های عملکردی شاپرک در سال ۱۴۰۰
- شاخص‌های کیفیت انجام خدمات پرداخت الکترونیکی کارت
- شاخص‌های بازار شبکه پرداخت پرداخت الکترونیک کارتی (شامل عملکرد شرکت‌های ارائه دهنده خدمات پرداخت و عملکرد بانک‌های صادرکننده و پذیرنده)

جزئیات و توضیحات بیشتر هر شاخص در ادامه و در بخش مربوطه بیان شده است.

شاخص‌های عملکردی شاپرک در سال ۱۴۰۰

۱- شاخص‌های عملکردی شاپرک در سال ۱۴۰۰

شاخص‌های در نظر گرفته شده در این بخش به بررسی و ارزیابی عملکرد شبکه الکترونیکی پرداخت کارت؛ شاپرک می‌پردازد. شاخص در نظر گرفته شده بر اساس تعداد تراکنش‌های شاپرک، مبلغ تراکنش‌های شاپرک و همچنین تعداد ابزارهای توزیع شده می‌باشد و با تشریح نرخ رشد شاخص‌های اشاره شده به آنالیز عملکرد و سطح ارائه خدمات شبکه شاپرک می‌پردازد.

۱-۱- آمار عملکردی شاپرک

در این بخش، عملکرد شاپرک به لحاظ تعدادی و ارزشی و نیز رشد اسمی و حقیقی آن، نسبت تراکنش‌های هر یک از ابزارهای پذیرش و سهم هر یک از انواع خدمات پرداخت الکترونیک کارت (خرید کالا و خدمات، پرداخت قبض و خرید شارژ تلفن همراه و مانده‌گیری) با ارائه شاخص‌هایی بررسی می‌شود.

۱-۱-۱- آمار تعداد و ارزش تراکنش‌های شاپرک

در سال ۱۴۰۰ بالغ بر ۳۸ میلیارد تراکنش با ارزش نزدیک به ۷۱,۲۷۴ هزار میلیارد ریال در شبکه الکترونیک پرداخت کارت پردازش شده که این مبلغ نشان از رشد میزان استفاده اقشار مختلف جامعه از پرداخت الکترونیک و بالاخص ابزارهای شاپرکی می‌باشد.

جدول ۱-۱ مقایسه آمار سالانه تراکنش‌های شاپرک

نوع	۱۳۹۹	۱۴۰۰	نرخ رشد
تعداد تراکنش (میلیون تراکنش)	۳۳,۱۶۹	۳۸,۸۵۷	۱۷/۱۵%
مبلغ تراکنش (هزار میلیارد ریال)	۵۳,۵۷۱	۷۱,۲۷۴	۳۳/۰۵%

همانگونه که در جدول ۱-۱ مشاهده می‌شود تعداد تراکنش‌های شبکه شاپرک در سال ۱۴۰۰ نسبت به سال ۱۳۹۹ رشد ۱۷/۱۵ درصدی داشته است. همچنین ارزش تراکنش‌های شبکه

افزایش تعداد و مبلغ تراکنش‌ها در شبکه شاپرک به صورت سالانه امری متداول می‌باشد و پیش‌بینی می‌شود تا زمان اشباع شبکه و فراگیری استفاده از پرداخت الکترونیکی در میان تمامی افراد جامعه ادامه داشته باشد.

شاپرک نیز با ۳۳/۰۵ درصد افزایش از ۵۳,۵۷۱ هزار میلیارد ریال به ۷۱,۲۷۴ هزار میلیارد ریال در سال ۱۴۰۰ رسیده است.

۱-۱-۲- رشد حقیقی ارزش تراکنش‌های شاپرکی

ارزش تراکنش‌های اشاره شده در بخش قبلی ارزش تراکنش‌های شاپرک می‌باشد که در بردارنده میزان تورم سال ۱۴۰۰ نیز می‌باشد. در این بخش با استفاده از شاخص سالانه بهای کالا و خدمات مصرفی ابتدا سعی در حقیقی سازی ارزش تراکنش‌های شاپرک خواهیم داشت و سپس نرخ رشد ارزش حقیقی تراکنش‌های شاپرک در سال ۱۴۰۰ نسبت به سال ۱۳۹۹ مورد محاسبه قرار خواهد گرفت.

جدول ۱-۲ مقایسه رشد اسمی و حقیقی ارزش سالانه تراکنش‌های شبکه شاپرک

نرخ رشد	۱۴۰۰	۱۳۹۹	ارزش تراکنش‌ها
			(هزار میلیارد ریال)
۳۳/۰۵٪	۷۱,۲۷۴	۵۳,۵۷۱	اسمی تراکنش‌ها ارزش
۴۰/۱۸٪	۳۵۴/۱	۲۵۲/۶	شاخص کل بهای کالاها و خدمات مصرفی (CPI) *
-۵/۰۹٪	۲۰۱/۲۸	۲۱۲/۰۸	ارزش حقیقی تراکنش‌ها

*نرخ تورم: درصد تغییرات شاخص کل بهای کالاها و خدمات مصرفی ابتدا و انتهای دوره مورد بررسی بیانگر نرخ تورم آن دوره می‌باشد.
(مرجع آمار CPI: سایت مرکز آمار کشور.)

جدول ۱-۲ نشان می‌دهد ارزش اسمی^۱ تراکنش‌های شاپرک در حالی رشد ۳۳ درصدی را نسبت به سال ۱۳۹۹ تجربه نموده است که میزان رشد ارزش حقیقی تراکنش‌های شاپرک در زمان مشابه ۵/۰۹- درصد می‌باشد.

۱-۱-۳- عملکرد شبکه شاپرک در توزیع ابزار پذیرش

سه نوع ابزار پذیرش اینترنتی، موبایلی و کارتخوان فروشگاهی توسط شاپرک پشتیبانی می‌گردند که تعداد هر یک از این ابزارها، در کنار سایر عوامل نظیر تعداد و مبلغ تراکنش، دسترسی و توسعه، عملکرد شبکه پرداخت الکترونیک کارتی را نشان خواهد داد.

در ارائه تعداد ابزارهای پذیرش، به جهت قیاس بهتر و تحلیل دقیق‌تر از تعداد ابزار "فعال سیستمی"^۲ استفاده شده است. در این راستا تعداد هر یک از ابزارهای پذیرش فعال سیستمی در اسفند ماه ۱۴۰۰ در جدول ۱-۳ ارائه شده است.

^۱ ارزش تراکنش‌های شاپرک بدون اثرات تورم، برای محاسبه ارزش حقیقی، شاخص کل بهای کالاها و خدمات مصرفی (CPI) به قیمت سال پایه ۱۳۹۵ به صورت ماهانه از مرکز آمار کشور اخذ شده است.
^۲ رجوع شود به پیوست ۶-۱-۷.

جدول ۱-۳ تعداد هر یک از ابزارهای پذیرش در اسفند ماه سال ۱۴۰۰

اسفند ۱۴۰۰		اسفند ۱۳۹۹		ابزار پذیرش
سهم بازار	تعداد ابزار	سهم بازار	تعداد ابزار	
۸۹/۵۱٪	۹,۱۵۹,۱۸۲	۷۴/۵۶٪	۹,۶۰۰,۴۵۱	کارتخوان فروشگاهی
۶/۵۲٪	۶۶۷,۰۶۷	۱۴/۱۷٪	۱,۸۲۴,۶۷۷	ابزار پذیرش اینترنتی
۳/۹۷٪	۴۰۵,۹۹۱	۱۱/۳۷٪	۱,۴۵۰,۶۸۴	ابزار پذیرش موبایلی
-	۱۰,۲۳۲,۲۴۰	-	۱۲,۸۷۵,۸۱۲	مجموع ابزارها

در پایان اسفند ماه ۱۴۰۰ بیش از ۱۰/۲ میلیون ابزار پذیرش در سراسر کشور توزیع شده است که از این

تغییر سهم ابزار کارتخوان فروشگاهی، اینترنتی و موبایلی از کل ابزارها در سال ۱۴۰۰ نسبت به سال ۱۳۹۹ به ترتیب برابر ۱۴/۹۵، ۷/۶۵- و ۷/۳۰- درصدی داشته است که کارتخوان فروشگاهی بیشتر رشد را به خود اختصاص داده است. در مجموع تعداد ابزارهای پذیرش در سال ۱۴۰۰ نسبت به سال ۱۳۹۹ کاهش ۲۰/۵۳ درصدی داشته است.

تعداد ۸۹/۵۱ درصد ابزار کارتخوان فروشگاهی، ۶/۵۲ درصد ابزار پذیرش اینترنتی و ۳/۹۷ درصد نیز ابزار پذیرش موبایلی می‌باشد.

میزان نفوذ ابزارهای پذیرش شاپرک و سرانه تعداد ابزار از جمله شاخص‌هایی است که با بررسی آن‌ها می‌توان میزان دسترسی مردم به هر یک از این ابزارها را بررسی نمود. سرانه تعداد هر ابزار بر اساس جمعیت بالای ۱۸ سال کشور در ادامه قابل مشاهده می‌باشد.

جدول ۱-۴ سرانه تعداد هر ابزار پذیرش به ازای هر ده هزار نفر جمعیت بالای ۱۸ سال در سال‌های ۱۳۹۹ و ۱۴۰۰

سرانه تعداد هر ابزار به ازای هر ۱۰,۰۰۰ نفر جمعیت بالای ۱۸ سال				
۶۱,۸۲۱,۸۵۴		جمعیت بالای ۱۸ سال کشور ^۳		
اختلاف	سرانه تعداد هر ابزار در سال ۱۳۹۹	سرانه تعداد هر ابزار سال ۱۴۰۰	تعداد هر ابزار در اسفند ماه سال ۱۴۰۰	عنوان
-۷۱/۳۸	۱,۵۵۲/۹۲	۱,۴۸۱/۵۴	۹,۱۵۹,۱۸۲	۱ کارتخوان فروشگاهی
-۱۸۷/۲۵	۲۹۵/۱۵	۱۰۷/۹۰	۶۶۷,۰۶۷	۲ ابزار پذیرش اینترنتی
-۱۶۸/۹۸	۲۳۴/۶۶	۶۵/۶۷	۴۰۵,۹۹۱	۳ ابزار پذیرش موبایلی
-۴۲۷/۶۱	۲,۰۸۲/۷۳	۱,۶۵۵/۱۲	۱۰,۲۳۲,۲۴۰	جمع کل

سرانه ابزارهای پذیرش شاپرک در اسفند ماه ۱۴۰۰ به حدود ۱,۶۵۵ ابزار به ازای هر ۱۰,۰۰۰ نفر بالای ۱۸ سال در کشور رسیده است، این مقدار نسبت به زمان مشابه سال ۱۳۹۹ معادل ۲۰/۵۳ درصد کاهش یافته است. این کاهش در انواع ابزارهای پذیرش شاپرک قابل مشاهده است. بیشترین سرانه ابزار شاپرکی متعلق به ابزار کارتخوان فروشگاهی با ۱,۴۸۱ ابزار به ازای هر ۱۰,۰۰۰ نفر فرد بالای ۱۸ سال در کشور و کمترین آن متعلق به ابزارهای پذیرش موبایلی برابر با ۶۵ ابزار به ازای هر ۱۰,۰۰۰ نفر فرد بالای ۱۸ سال در کشور است. بیشترین کاهش در سرانه ابزارهای پذیرش شاپرک متعلق به ابزار پذیرش اینترنتی است که نسبت به اسفند ماه سال ۱۳۹۹ بیش از ۶۳ درصد کاهش یافته است.

^۳ بر اساس سرشماری سال ۱۳۹۵؛ مرکز آمار ایران

۱-۱-۴- عملکرد هر ابزار پذیرش به لحاظ تعداد و مبلغ تراکنش‌ها

بررسی شاخص سهم هر ابزار از تعداد و مبلغ تراکنش‌های سال ۱۴۰۰ و همچنین قیاس این شاخص در سال‌های ۱۳۹۹ و ۱۴۰۰ از جمله اهداف دنبال شده در این بخش از گزارش می‌باشد.

جدول ۱-۵ سهم هریک از ابزارهای پذیرش از تعداد تراکنش‌ها در سال ۱۳۹۹ و ۱۴۰۰

ابزار پذیرش	سهم از تعداد تراکنش‌های سال ۱۳۹۹	سهم از تعداد تراکنش‌های سال ۱۴۰۰	درصد تغییرات	نرخ رشد تعداد تراکنش‌ها
کارتخوان فروشگاهی	۸۹/۹۵٪	۹۰/۵۱٪	۰/۵۶٪	۱۷/۸۸٪
ابزار پذیرش اینترنتی	۶/۰۸٪	۶/۱۰٪	۰/۰۲٪	۱۷/۵۱٪
ابزار پذیرش موبایلی	۳/۹۷٪	۳/۳۹٪	-۰/۵۸٪	۰/۱۱٪
مجموع ابزارها	۱۰۰/۰۰٪	۱۰۰/۰۰٪	-	۱۷/۱۵٪

در مجموع ۹۰/۵۱ درصد مجموع تراکنش‌های سال ۱۴۰۰ در اختیار ابزار کارتخوان فروشگاهی می‌باشد. این سهم در قیاس با سال ۱۳۹۹

علیرغم کاهش تعداد ابزارهای پذیرش در سال ۱۴۰۰، این ابزار کارتخوان فروشگاهی است که همچنان بیشترین سهم از تعداد تراکنش‌های شبکه پرداخت را پردازش نموده است. به عبارت دیگر کارتخوان فروشگاهی همچنان ابزار محوری شبکه پرداخت الکترونیک کشور می‌باشد.

نزدیک به ۰/۵۶ درصد افزایش را تجربه نموده است و این در حالی است که عواملی از جمله وجود محدودیت انجام تراکنش بر روی ابزار پذیرش موبایلی، همچنین تعداد ابزار، فراگیر بودن، عدم نیاز به تجهیزات مکمل دیگر نظیر کامپیوتر یا گوشی موبایل از جمله عوامل تاثیر گذار بر تعداد تراکنش‌های ابزار پذیرش کارتخوان فروشگاهی است. نرخ رشد سهم ابزارهای پذیرش اینترنتی و موبایلی نسبت به زمان مشابه در سال ۱۳۹۹ نیز به ترتیب برابر با ۰/۰۲ و -۰/۵۸ درصد می‌باشد.

جدول ۱-۶ سهم هریک از ابزارهای پذیرش از مبلغ تراکنش‌ها در سال ۱۳۹۹ و ۱۴۰۰

ابزار پذیرش	سهم از مبلغ تراکنش‌های سال ۱۳۹۹	سهم از مبلغ تراکنش‌های سال ۱۴۰۰	درصد تغییرات	نرخ رشد مبلغ تراکنش‌ها
کارتخوان فروشگاهی	۸۴/۳۴٪	۸۷/۲۶٪	۲/۹۱٪	۳۷/۶۴٪
ابزار پذیرش اینترنتی	۱۵/۴۴٪	۱۲/۵۵٪	-۲/۸۹٪	۸/۱۴٪
ابزار پذیرش موبایلی	۰/۲۲٪	۰/۱۹٪	-۰/۰۲٪	۲۰/۱۶٪
مجموع ابزارها	۱۰۰/۰۰٪	۱۰۰/۰۰٪	-	۳۳/۰۵٪

ابزار کارتخوان فروشگاه‌های دارای بیشترین سهم از مبلغ تراکنش‌ها در هر دو سال ۱۳۹۹ و ۱۴۰۰ می‌باشد. سهم این ابزار از مبلغ تراکنش‌های سال ۱۴۰۰، رقمی معادل ۸۷/۲۶ درصد می‌باشد که در مقایسه با سال ۱۳۹۹، رقمی معادل با ۲/۹۱ درصد افزایش یافته است. سهم هر ابزار از مبلغ تراکنش‌های سال ۱۴۰۰ و نرخ رشد آن نسبت به سال ۱۳۹۹ در جدول ۶-۱ قابل مشاهده می‌باشد. در ادامه جهت آنالیز ارزش هر تراکنش به بررسی متوسط مبلغ تراکنشی هر ابزار و رشد آن نسبت به سال ۱۳۹۹ می‌پردازیم.

جدول ۷-۱ متوسط مبلغ هر تراکنش ابزارهای شاپرکی در سال ۱۴۰۰

ابزار پذیرش	متوسط مبلغ تراکنش‌های سال ۱۳۹۹	متوسط مبلغ تراکنش‌های سال ۱۴۰۰	نرخ رشد
کارتخوان فروشگاه‌های	۱,۵۱۴,۴۳۹/۳۸	۱,۷۶۸,۳۱۹/۹۵	۱۶/۷۶٪
ابزار پذیرش اینترنتی	۴,۱۰۰,۷۰۶/۵۴	۳,۷۷۳,۸۳۹/۶۱	-۷/۹۷٪
ابزار پذیرش موبایلی	۸۷,۸۴۹/۲۱	۱۰۵,۴۵۱/۲۲	۲۰/۰۴٪
مجموع ابزارها	۱,۶۱۵,۰۸۸/۸۵	۱,۸۳۴,۲۴۸/۶۰	۱۳/۵۷٪

ابزار پذیرش اینترنتی بیشترین متوسط مبلغ تراکنشی را در بین ابزارهای پذیرش شاپرک داراست. این در حالیست که متوسط مبلغ تراکنش این ابزار در سال ۱۴۰۰ کاهش ۷/۹۷ درصدی نسبت به سال ۱۳۹۹ دارد. از طرفی متوسط مبلغ تراکنشی ابزار پذیرش کارتخوان فروشگاه‌های در سال ۱۴۰۰ افزایش ۱۶/۷۶ درصدی تجربه کرده است.

سرانه تعداد تراکنش هر ابزار به ازای جمعیت بالای ۱۸ سال در جدول ۸-۱ ارائه شده است. بر اساس این جدول سرانه تعداد تراکنش‌های ابزار اینترنتی با ۱۵ درصد افزایش در حدود ۳۸ تراکنش در سال به ازای هر نفر جمعیت بالای ۱۸ سال در کشور است. سرانه تعداد تراکنش ابزار کارتخوان فروشگاه‌های نیز با ۱۵ درصد افزایش به ۵۶۹ تراکنش در سال به ازای جمعیت بالای ۱۸ سال رسیده است. علاوه بر رشد سرانه تعداد تراکنش‌های ابزارهای پذیرش کارتخوان فروشگاه‌های و اینترنتی، این مقدار برای ابزار پذیرش موبایلی حدود ۰/۱ درصد افزایش یافته و به ۲۱/۳۲ تراکنش در سال رسیده است.

جدول ۸-۱ سرانه تعداد تراکنش هر ابزار به ازای هر نفر جمعیت بالای ۱۸ سال در سال‌های ۱۳۹۹ و ۱۴۰۰

سرانه تعداد تراکنش هر ابزار به ازای هر نفر جمعیت بالای ۱۸ سال				
۶۱,۸۲۱,۸۵۴		جمعیت بالای ۱۸ سال کشور		
عنوان	تعداد تراکنش هر ابزار سال ۱۴۰۰	سرانه تعداد تراکنش هر ابزار ۱۴۰۰	سرانه تعداد تراکنش هر ابزار سال ۱۳۹۹	اختلاف
۱ کارتخوان فروشنده	۳۵,۱۶۹,۵۵۵,۹۶۸	۵۶۸/۸۹	۴۸۲/۶۱	۸۶/۲۸
۲ ابزار پذیرش اینترنتی	۲,۳۷۰,۰۶۱,۴۸۴	۳۸/۳۴	۳۲/۶۳	۵/۷۱
۳ ابزار پذیرش موبایلی	۱,۳۱۷,۸۳۴,۳۳۱	۲۱/۳۲	۲۱/۲۹	۰/۰۲
جمع کل	۳۸,۸۵۷,۴۵۱,۷۸۳	۶۲۸/۵۴	۵۳۶/۵۳	۹۲/۰۱

در جدول ۹-۱ سرانه مبلغ تراکنش هر ابزار به ازای جمعیت بالای ۱۸ سال ارائه شده است. بر اساس این جدول سرانه مبلغ تراکنش‌های ابزار اینترنتی با نزدیک به ۷/۵ درصد افزایش به ۱۴۴ میلیون ریال در سال به ازای هر نفر جمعیت بالای ۱۸ سال در کشور رسیده است. سرانه مبلغ تراکنش ابزار کارتخوان فروشنده نیز با رشد ۲۷ درصد، به بالغ بر ۱,۰۰۵ میلیون ریال در سال به ازای هر نفر جمعیت بالای ۱۸ سال رسیده است. علاوه بر رشد سرانه مبلغی تراکنش‌های ابزارهای پذیرش کارتخوان فروشنده و اینترنتی، این مقدار برای ابزار پذیرش موبایلی حدود ۱۷ درصد افزایش یافته و به ۲/۲۵ میلیون ریال در سال رسیده است.

جدول ۹-۱ سرانه مبلغ تراکنش هر ابزار به ازای هر نفر جمعیت بالای ۱۸ سال در سال‌های ۱۳۹۹ و ۱۴۰۰

سرانه مبلغ تراکنش هر ابزار به ازای هر نفر جمعیت بالای ۱۸ سال				
۶۱,۸۲۱,۸۵۴		جمعیت بالای ۱۸ سال کشور		
عنوان	مبلغ تراکنش هر ابزار سال ۱۴۰۰ (میلیون ریال)	سرانه مبلغ تراکنش هر ابزار سال ۱۴۰۰ (میلیون ریال)	سرانه مبلغ تراکنش هر ابزار سال ۱۳۹۹ (میلیون ریال)	اختلاف
۱ کارتخوان فروشنده	۶۲,۱۹۱,۰۲۷,۴۴۰	۱,۰۰۵/۹۷	۷۳۰/۸۸	۲۷۵/۰۹
۲ ابزار پذیرش اینترنتی	۸,۹۴۴,۳۳۱,۹۰۱	۱۴۴/۶۸	۱۳۳/۷۹	۱۰/۸۹
۳ ابزار پذیرش موبایلی	۱۳۸,۹۶۷,۲۳۴	۲/۲۵	۱/۸۷	۰/۳۸
جمع کل	۷۱,۲۷۴,۲۲۶,۵۷۵	۱,۱۵۲/۹۰	۸۶۶/۵۴	۲۸۶/۳۶

۱-۱-۵- عملکرد شاپرک به ازای نوع خدمت

انواع سرویس ارائه شده توسط ابزارهای شاپرکی عبارتند از خرید کالا و خدمات، مانده‌گیری و پرداخت قبض و خرید شارژ که در این بخش تعداد و مبلغ تراکنش‌های هر یک از سرویس‌های یاد شده بررسی و نرخ رشد آن‌ها نسبت به سال ۱۳۹۹ محاسبه می‌گردد.

جدول ۱-۱۰ سهم تعدادی انواع خدمات ارائه شده شاپرک در سال ۱۴۰۰ و تغییرات آن نسبت به مدت مشابه سال ۱۳۹۹

نوع سرویس	سهم از کل تراکنش‌های سال ۱۳۹۹	سهم از کل تراکنش‌های سال ۱۴۰۰	درصد تغییرات
خرید کالا و خدمات	۸۶/۷۱٪	۸۸/۰۱٪	۱/۳۱٪
پرداخت قبض و خرید شارژ	۸/۴۰٪	۷/۵۲٪	-۰/۸۸٪
مانده‌گیری	۴/۹۰٪	۴/۴۷٪	-۰/۴۲٪
مجموع سرویس‌ها	۱۰۰/۰۰٪	۱۰۰/۰۰٪	-

همانطور که در جدول ۱-۱۰ قابل مشاهده می‌باشد سرویس خرید کالا و خدمات بر روی ابزارهای شاپرکی دارای بیشترین سهم از کل تراکنش‌های سال ۱۴۰۰ می‌باشد. سهم این دست از تراکنش‌ها با افزایش ۱/۳۱ درصدی نسبت به سال ۱۳۹۹ نزدیک به ۸۸/۰۱ درصد کل تراکنش‌ها را به خود اختصاص داده است. سهم سایر سرویس‌ها به همراه درصد تغییرات و نرخ رشد سهم تعدادی آن‌ها نسبت به سال ۱۳۹۹ در جدول ۱-۱۰ قابل مشاهده می‌باشد.

جدول ۱-۱۱ سهم مبلغی انواع خدمات ارائه شده شاپرک در سال ۱۴۰۰ و تغییرات آن نسبت به مدت مشابه سال ۱۳۹۹

نوع سرویس	سهم از کل مبلغ تراکنش‌های سال ۱۳۹۹	سهم از کل مبلغ تراکنش‌های سال ۱۴۰۰	درصد تغییرات
خرید کالا و خدمات	۹۷/۶۷٪	۹۸/۵۱٪	۰/۸۴٪
پرداخت قبض و خرید شارژ	۲/۳۳٪	۱/۴۹٪	-۰/۸۴٪
مجموع ابزارها	۱۰۰/۰۰٪	۱۰۰/۰۰٪	-

مطابق بررسی‌های صورت گرفته سهم مبلغی سرویس خرید کالا و خدمات نیز بیشتر از سایر سرویس‌های ارائه شده در سال ۱۴۰۰ بوده و این سهم با افزایش ۰/۸۴ درصدی نسبت به سال ۱۳۹۹ همراه بوده است. لازم به توضیح است که تراکنش‌های مانده‌گیری به دلیل نداشتن ماهیت مبلغی تأثیری بر روی سهم مبلغی دیگر سرویس‌ها نداشته و به همین دلیل با افزایش ۰/۸۴ درصدی سهم تراکنش‌های خرید کالا و خدمات نسبت به سال ۱۳۹۹ این میزان از سهم تراکنش‌های پرداخت قبض و خرید شارژ کسر شده است.

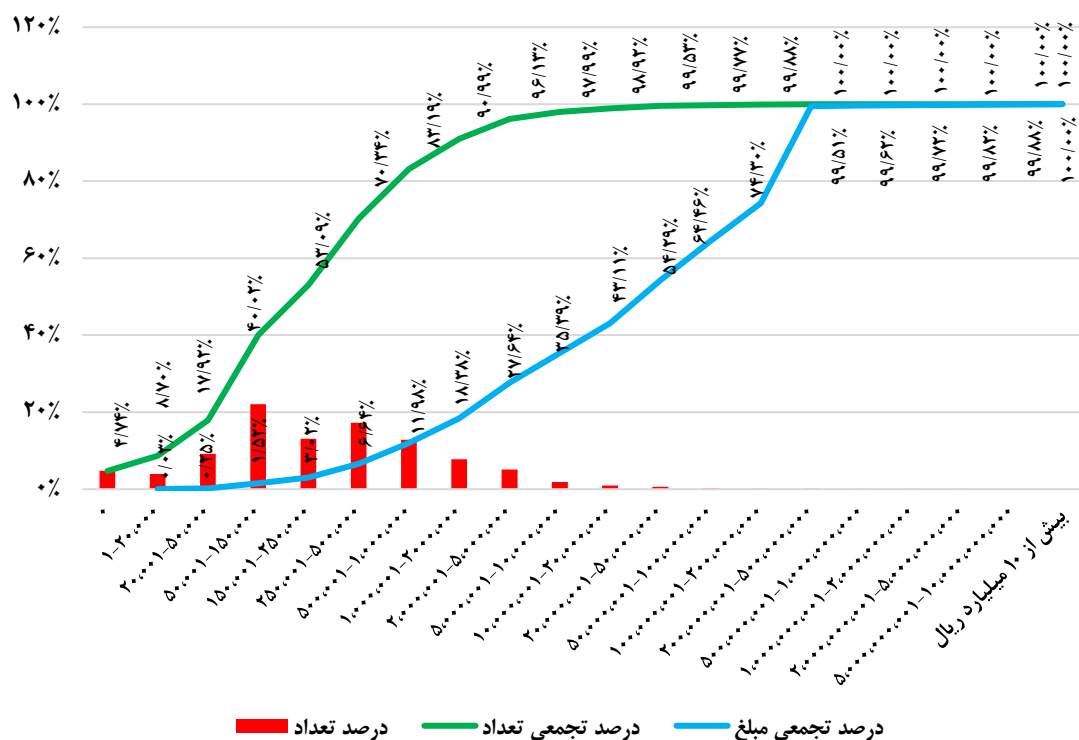
۲-۱- شاخص‌های پراکندگی مبلغی تراکنش‌ها

محاسبه فراوانی تعداد تراکنش‌ها در بازه‌های مختلف مبلغی که به لحاظ مقدار کارمزد تعلق گرفته به هر تراکنش حائز اهمیت می‌باشد در این بخش از گزارش مورد بررسی قرار گرفته است.

۱-۲-۱- دامنه مبلغی تراکنش‌های ابزارهای پذیرش شبکه

در این بخش از گزارش شکل دامنه مبلغی تراکنش‌های هر سه ابزارهای پذیرش یعنی کارتخوان فروشگاه، ابزار پذیرش موبایلی و ابزار پذیرش اینترنتی در سال ۱۴۰۰ ترسیم شده و مورد بررسی قرار می‌گیرد.

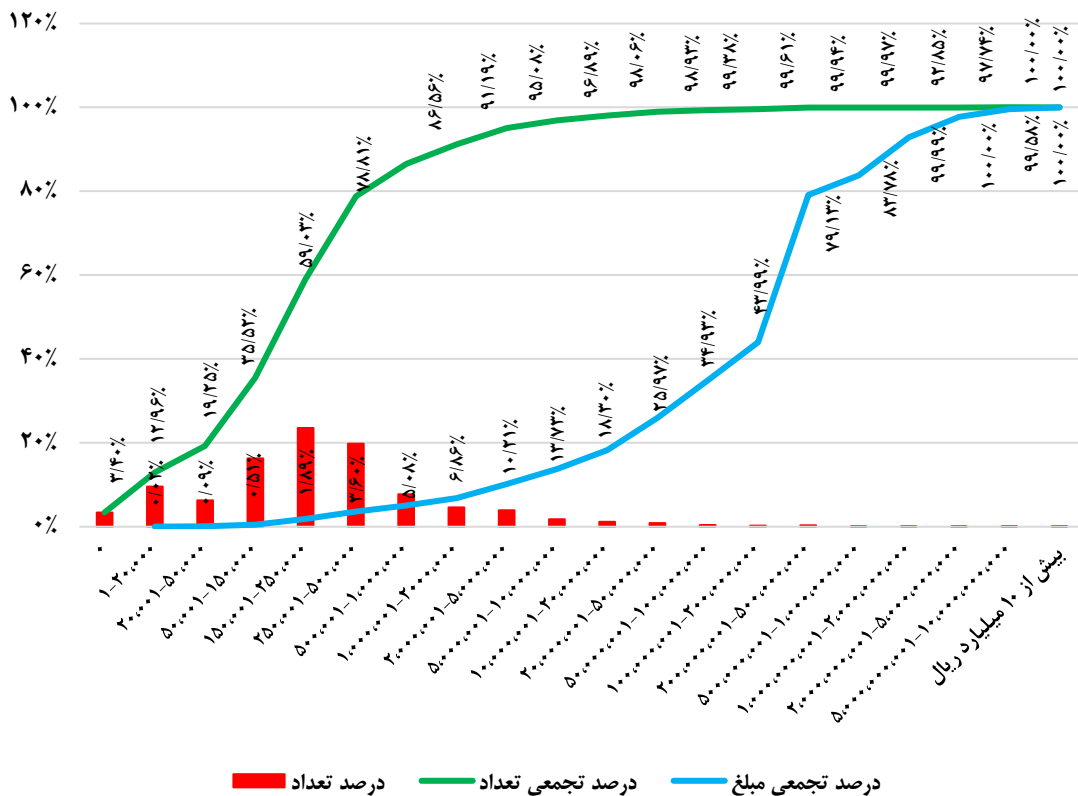
بر اساس شکل ۱-۱ که در آن دامنه مبلغی تراکنش‌های ابزار کارتخوان فروشگاه ترسیم شده است، ملاحظه می‌شود که بیشترین تعداد تراکنش‌ها در بازه ۵۰,۰۰۱ تا ۱۵۰,۰۰۰ ریال قرار گرفته‌اند که این بازه ۲۲/۰۹ درصد از کل تراکنش‌ها را در بر می‌گیرد. در سال ۱۴۰۰، ۱۳/۱۸ درصد تراکنش‌ها با مبلغ زیر ۵۰,۰۰۰ ریال، ۳۵/۱۷ درصد تراکنش‌ها در بازه مبلغی ۵۰,۰۰۱ تا ۲۵۰,۰۰۰ ریال و ۴۶/۹۱ درصد تراکنش‌ها با مبلغ بالای ۲۵۰,۰۰۰ ریال انجام گرفته‌اند.

شکل ۱-۱ دامنه مبلغی تراکنش‌های ابزار کارتخوان فروشگاه‌های (بر حسب ریال) در سال ۱۴۰۰

در سال ۱۴۰۰، تعداد تراکنش‌های با مبلغ زیر ۵۰,۰۰۰ ریال در ابزار کارتخوان فروشگاه‌های برابر با ۴,۶۳۵,۸۹۴,۶۴۸ عدد تراکنش بوده است. همچنین تعداد تراکنش‌های با مبلغ بین ۵۰,۰۰۱ ریال و ۲۵۰,۰۰۰ ریال برابر با ۱۲,۳۶۹,۳۸۲,۸۲۴ عدد تراکنش بوده و کل تعداد تراکنش‌های با مبلغ بالای ۲۵۰,۰۰۱ ریال برابر با ۱۶,۴۹۷,۱۱۵,۳۸۸ عدد تراکنش می‌باشد. با توجه به نمودار دامنه مبلغی ابزار کارتخوان فروشگاه‌های می‌توان بیان نمود که بیش از ۹۱ درصد تراکنش‌های ابزار پذیرش کارتخوان فروشگاه‌های دارای مبلغ کمتر از ۵ میلیون ریال می‌باشد.

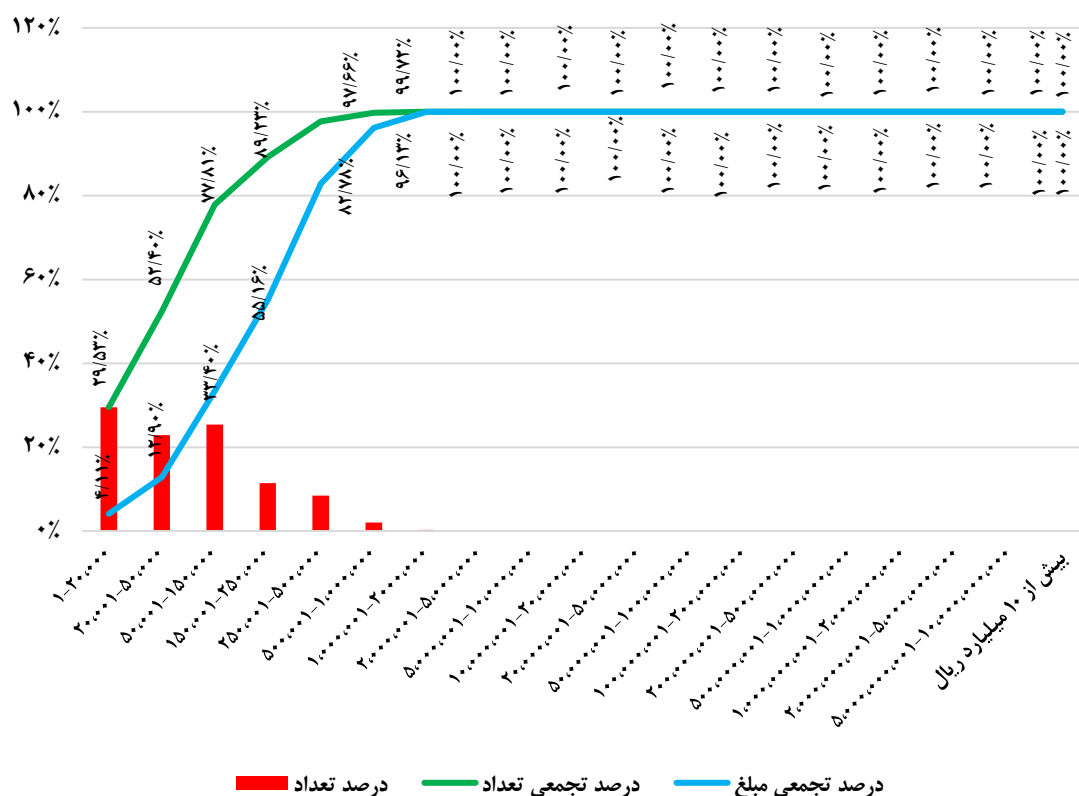
شکل ۲-۱ ترسیم کننده دامنه مبلغی تراکنش‌های ابزار پذیرش اینترنتی است.

شکل ۲-۱ دامنه مبلغی تراکنش‌های ابزار پذیرش اینترنتی (بر حسب ریال) در سال ۱۴۰۰

دامنه مبلغی تراکنش‌های انجام شده توسط ابزار پذیرش اینترنتی، مبین آن است بیشترین تعداد تراکنش‌ها در بازه ۱۵۰،۰۰۱ تا ۲۵۰،۰۰۰ ریال قرار گرفته‌اند و این بازه ۲۳/۵۱ درصد از کل تراکنش‌ها را در بر می‌گیرد. در این ابزار پذیرش حدود ۵۵/۶۲ درصد کل تراکنش‌ها دارای مبلغ کمتر از ۲۵۰،۰۰۰ ریال هستند.

شکل ۳-۱ نیز دامنه مبلغی تراکنش‌های ابزار پذیرش موبایلی را نمایش می‌دهد.

شکل ۳-۱ دامنه مبلغ تراکنش‌های ابزار پذیرش موبایل (بر حسب ریال) در سال ۱۴۰۰

در بررسی شکل دامنه مبلغی تراکنش‌های ابزار پذیرش موبایلی، شرایط کاملاً متفاوت با ابزار پذیرش اینترنتی و کارتخوان فروشگاهی می‌باشد؛ به نحوی که ۲۹/۵۳ درصد مجموع تراکنش‌ها دارای مبلغ کمتر از ۲۰,۰۰۰ ریال و ۵۲/۴۰ درصد تراکنش‌ها دارای مبلغ کمتر از ۵۰,۰۰۰ ریال بوده‌اند. با توجه با استفاده عموم جامعه از کارت‌های شارژ با مبلغ در حدود ۵۰,۰۰۰ ریالی و همچنین اقبال فراوان ابزار پذیرش موبایلی به منظور تهیه کارت‌های شارژ اپراتورهای مختلف، می‌توان حضور حداکثری تراکنش‌های موبایلی در دامنه مبلغی کمتر از ۵۰,۰۰۰ ریال توجیه نمود. نکته قابل توجه در خدمت پرداخت قبض و خرید شارژ تلفن همراه توسط ابزار پذیرش موبایلی، اعمال محدودیت سقف مبلغی ۲ میلیون ریالی می‌باشد که شکل ۳-۱ به خوبی نمایانگر انجام تراکنش‌ها با مبلغ حداکثر تا این سقف می‌باشد.

۱-۲-۲- نسبت متوسط ارزش دهک دهم به دهک اول تراکنش‌ها

شاخص نسبت دهکی^۴ به منظور اندازه‌گیری نابرابری در توزیع ارزش‌هایی نظیر درآمد، ثروت و ... محاسبه می‌شود. محاسبه این نسبت برای مبلغ تراکنش‌ها، بیانگر توزیع نابرابری مبلغی تراکنش‌های پرداخت الکترونیک کارتی می‌باشد که روند کاهشی آن در طول زمان نشان‌دهنده حذف تراکنش‌های با مبالغ بسیار ریز و یا بسیار بزرگ تعریف می‌شود. جدول ۱-۱۲ شاخص نسبت دهکی مبلغ تراکنش‌های شبکه شاپرک را در ماه‌های آغازین و پایانی سال‌های ۱۳۹۹ و ۱۴۰۰ ارائه نموده و همچنین میزان تغییرات را بیان نموده است.

جدول ۱-۱۲ مقایسه تغییرات سالانه شاخص نسبت دهکی

سال ۱۳۹۹		سال ۱۴۰۰		محاسبه نسبت دهکی	
فروردین	اسفند	نرخ رشد	فروردین	اسفند	نرخ رشد
۹,۰۸۶,۴۲۹/۹۶	۱۵,۷۶۲,۰۳۲/۹۱	۷۳/۴۷٪	۱۲,۶۴۹,۸۲۶/۶۹	۱۷,۵۳۱,۵۳۶/۸۷	۳۸/۵۹٪
میانگین مبالغ تراکنش‌های دهک دهم (ریال)					
۱۸,۵۵۰/۶۳	۲۳,۵۵۵/۲۸	۲۶/۹۸٪	۲۳,۱۶۵/۲۸	۳۱,۷۵۹/۴۵	۳۷/۱۰٪
میانگین مبالغ تراکنش‌های دهک اول (ریال)					
۴۸۹/۸۲	۶۶۹/۱۵	۳۶/۶۱٪	۵۴۶/۰۷	۵۵۲/۰۱	۱/۰۹٪
نسبت متوسط قیمت دهک دهم به دهک اول					

ملاحظه می‌شود که نسبت دهکی در پایان اسفند ماه نسبت فروردین ماه سال ۱۴۰۰ نزدیک به ۱/۰۹ درصد رشد داشته است. متوسط مبلغ تراکنش‌های دهک اول در اسفند ماه ۱۴۰۰ نسبت به فروردین ماه افزایش ۳۷/۱۰ درصدی داشته و در مدت مشابه متوسط مبلغی تراکنش‌های دهک دهم افزایش ۳۸/۵۹ درصدی تجربه کرده است.

^۴ رجوع شود به پیوست ۶-۲-۷

۳-۱- عملکرد اقتصادی شاپرک

در این بخش از گزارش با ارزیابی شاخص‌های نظیر نسبت ارزش تراکنش‌های شاپرکی به نقدینگی و میزان تولید ناخالص داخلی در سال ۱۴۰۰ به بررسی جایگاه شاپرک در اقتصاد ملی پرداخت خواهد شد. با مشاهده نتایج حاصله از شاخص‌های اشاره شده می‌توان میزان تمایل مردم در استفاده از پرداخت الکترونیک به جای پول نقد را سنجید و جایگاه شاپرک در بعد اقتصادی کشور را تبیین نمود.

۱-۳-۱- نسبت ارزش تراکنش‌های شاپرک به نقدینگی

با توجه به شاخص سهم ارزش تراکنش‌های شاپرک از نقدینگی سال ۱۴۰۰ می‌توان بیان نمود که چه مقدار از نقدینگی کشور به صورت الکترونیکی در گردش بوده و همچنین با قیاس این شاخص در طول سال ۱۴۰۰ (فروردین ماه تا پایان اسفندماه) در کنار شاخص سهم اسکناس و مسکوک در دست اشخاص به نقدینگی می‌توان به افزایش قدرت پرداخت الکترونیک در کنار پول فیزیکی اشاره نمود.

جدول ۱-۱۳ مقایسه ماهانه نسبت ارزش تراکنش‌های شاپرک به نقدینگی در ۱۲ ماه منتهی به اسفند ۱۴۰۰

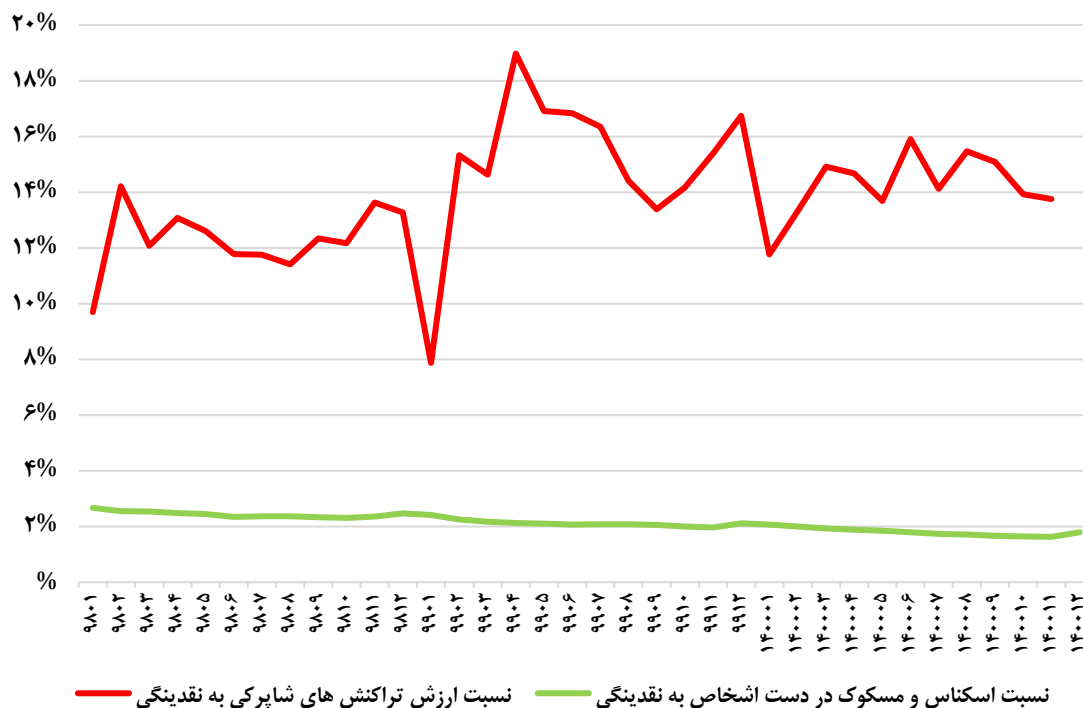
ماه	نقدینگی (میلیون ریال)	ارزش تراکنش‌های شاپرک (میلیون ریال)	نسبت ارزش تراکنش‌های شاپرک به نقدینگی
فروردین ۱۴۰۰	۳۴,۹۰۰,۷۰۰,۰۰۰	۴,۱۰۶,۱۹۴,۵۳۰	۱۱/۷۷٪
اردیبهشت ۱۴۰۰	۳۶,۰۰۷,۸۰۰,۰۰۰	۴,۸۰۱,۳۲۲,۳۳۲	۱۳/۳۳٪
خرداد ۱۴۰۰	۳۷,۰۵۴,۰۰۰,۰۰۰	۵,۵۲۷,۲۷۶,۹۱۲	۱۴/۹۲٪
تیر ۱۴۰۰	۳۸,۱۹۹,۸۰۰,۰۰۰	۵,۶۰۵,۷۴۹,۰۱۴	۱۴/۶۷٪
مرداد ۱۴۰۰	۳۹,۲۱۴,۳۰۰,۰۰۰	۵,۳۶۸,۸۳۹,۳۹۴	۱۳/۶۹٪
شهریور ۱۴۰۰	۴۰,۶۷۶,۰۰۰,۰۰۰	۶,۴۷۱,۶۳۷,۳۴۸	۱۵/۹۱٪
مهر ۱۴۰۰	۴۲,۲۷۴,۲۰۰,۰۰۰	۵,۹۶۸,۸۶۶,۷۵۵	۱۴/۱۲٪
آبان ۱۴۰۰	۴۳,۱۵۹,۰۰۰,۰۰۰	۶,۶۷۷,۰۱۹,۴۹۱	۱۵/۴۷٪
آذر ۱۴۰۰	۴۴,۲۶۹,۹۰۰,۰۰۰	۶,۶۷۹,۱۵۴,۹۹۶	۱۵/۰۹٪
دی ۱۴۰۰	۴۵,۰۱۴,۶۰۰,۰۰۰	۶,۲۶۷,۴۶۵,۹۲۹	۱۳/۹۲٪
بهمن ۱۴۰۰	۴۶,۲۴۰,۳۰۰,۰۰۰	۶,۳۶۱,۱۸۹,۱۱۳	۱۳/۷۶٪
اسفند ۱۴۰۰	۴۸,۳۲۴,۴۰۰,۰۰۰	۷,۴۳۹,۵۱۰,۷۵۹	۱۵/۳۹٪

با توجه به انتشار میزان نقدینگی سال ۱۴۰۰ تا پایان اسفند ماه، شاخص نسبت ارزش تراکنش‌های شاپرک به نقدینگی به ازای ۱۲ ماه منتهی به اسفند ماه ۱۴۰۰ محاسبه شده است. همانطور که ملاحظه می‌شود سهم ارزش تراکنش‌های شاپرک از نقدینگی با روند کاهشی همراه بوده است که این مهم عمدتاً به سبب افزایش حجم نقدینگی می‌باشد.

جدول ۱۴-۱ مقایسه ماهانه نسبت اسکناس و مسکوک در دست اشخاص به نقدینگی در ۱۲ ماه منتهی به اسفندماه ۱۴۰۰

ماه	اسکناس و مسکوک در دست اشخاص		نسبت اسکناس و مسکوک در دست اشخاص به نقدینگی
	(میلیون ریال)	(میلیون ریال)	
فروردین ۱۴۰۰	۷۲۰,۷۰۰,۰۰۰	۳۴,۹۰۰,۷۰۰,۰۰۰	۲/۰۷٪
اردیبهشت ۱۴۰۰	۷۱۸,۹۰۰,۰۰۰	۳۶,۰۰۷,۸۰۰,۰۰۰	۲/۰۰٪
خرداد ۱۴۰۰	۷۱۵,۰۰۰,۰۰۰	۳۷,۰۵۴,۰۰۰,۰۰۰	۱/۹۳٪
تیر ۱۴۰۰	۷۲۱,۷۰۰,۰۰۰	۳۸,۱۹۹,۸۰۰,۰۰۰	۱/۸۹٪
مرداد ۱۴۰۰	۷۲۶,۶۰۰,۰۰۰	۳۹,۲۱۴,۳۰۰,۰۰۰	۱/۸۵٪
شهریور ۱۴۰۰	۷۲۷,۱۰۰,۰۰۰	۴۰,۶۷۶,۰۰۰,۰۰۰	۱/۷۹٪
مهر ۱۴۰۰	۷۳۵,۱۰۰,۰۰۰	۴۲,۲۷۴,۲۰۰,۰۰۰	۱/۷۴٪
آبان ۱۴۰۰	۷۳۸,۶۰۰,۰۰۰	۴۳,۱۵۹,۰۰۰,۰۰۰	۱/۷۱٪
آذر ۱۴۰۰	۷۳۸,۸۰۰,۰۰۰	۴۴,۲۶۹,۹۰۰,۰۰۰	۱/۶۷٪
دی ۱۴۰۰	۷۳۷,۱۰۰,۰۰۰	۴۵,۰۱۴,۶۰۰,۰۰۰	۱/۶۴٪
بهمن ۱۴۰۰	۷۵۲,۱۰۰,۰۰۰	۴۶,۲۴۰,۳۰۰,۰۰۰	۱/۶۳٪
اسفند ۱۴۰۰	۸۶۴,۳۰۰,۰۰۰	۴۸,۳۲۴,۴۰۰,۰۰۰	۱/۷۹٪

روند رو به رشد سهم ارزش تراکنش‌های شاپرکی از نقدینگی در بلند مدت و در مقابل کاهش سهم اسکناس و مسکوک از نقدینگی در نهایت بیانگر جایگزینی پرداخت الکترونیک به جای استفاده از پول فیزیکی در مبادلات روزمره می‌باشد.

شکل ۴-۱ مقایسه نسبت ارزش تراکنش های شاپرک و نسبت اسکناس و مسکوک در دست اشخاص به نقدینگی

۱-۳-۲- نسبت ارزش تراکنش های شاپرک به GDP

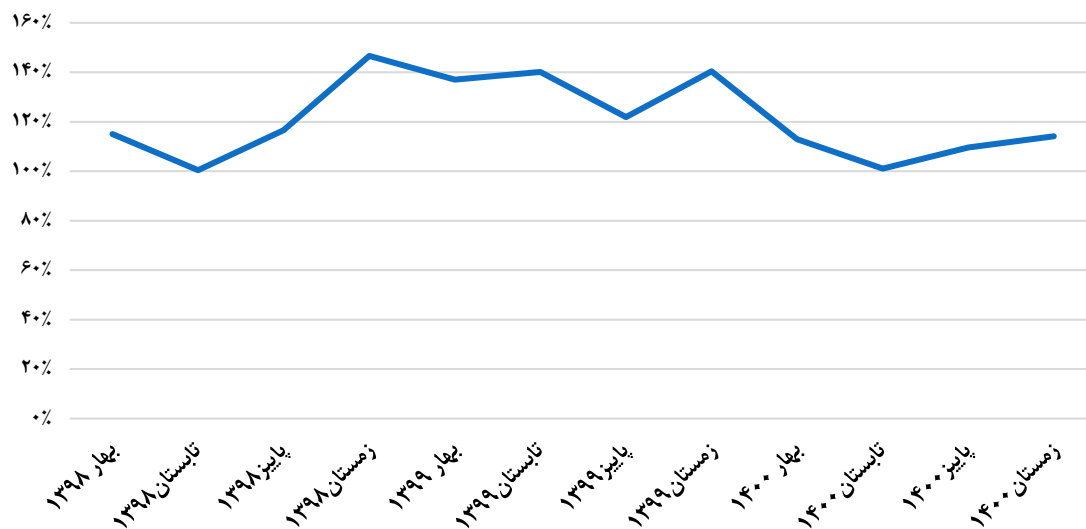
نسبت ارزش تراکنش های شبکه پرداخت الکترونیک کارتی به GDP ، شاخصی جهت نشان دادن گستره فعالیت شبکه شاپرک با توجه به اندازه اقتصاد ملی است. آمار این شاخص در جدول ۱۵-۱ ارائه شده است. در گزارشات منتشره توسط بانک مرکزی ج.ا.ا. آخرین آمار تولید ناخالص داخلی مربوط سه ماهه چهارم سال ۱۴۰۰ می باشد.

جدول ۱۵-۱ نسبت ارزش پرداخت‌های الکترونیک کارتی به GDP

نسبت ارزش تراکنش‌ها به GDP	ارزش تراکنش‌های شاپرک (میلیارد ریال)	GDP		دوره
		(میلیارد ریال)		
۱۱۴/۹۸٪	۶,۹۸۵,۰۴۴	۶,۰۷۵,۰۰۰		بهار ۱۳۹۸
۱۰۰/۴۳٪	۷,۷۶۸,۱۸۶	۷,۷۳۵,۰۰۰		تابستان ۱۳۹۸
۱۱۶/۶۲٪	۷,۸۴۸,۴۳۹	۶,۷۳۰,۰۰۰		پاییز ۱۳۹۸
۱۴۶/۶۴٪	۹,۳۳۷,۷۳۷	۶,۳۶۸,۰۰۰		زمستان ۱۳۹۸
۱۳۷/۰۶٪	۹,۸۴۲,۳۷۶	۷,۱۸۱,۰۰۰		بهار ۱۳۹۹
۱۴۰/۱۴٪	۱۴,۸۴۳,۴۱۸	۱۰,۵۹۲,۰۰۰		تابستان ۱۳۹۹
۱۲۱/۹۴٪	۱۳,۴۰۹,۵۵۵	۱۰,۹۹۷,۰۰۰		پاییز ۱۳۹۹
۱۴۰/۴۲٪	۱۵,۴۷۵,۸۳۴	۱۱,۰۲۱,۰۰۰		زمستان ۱۳۹۹
۱۱۲/۹۷٪	۱۴,۴۳۴,۷۹۴	۱۲,۷۷۸,۰۰۰		بهار ۱۴۰۰
۱۰۱/۰۲٪	۱۷,۴۴۶,۲۲۶	۱۷,۲۷۰,۰۰۰		تابستان ۱۴۰۰
۱۰۹/۶۶٪	۱۹,۳۲۵,۰۴۱	۱۷,۶۲۳,۰۰۰		پاییز ۱۴۰۰
۱۱۴/۰۸٪	۲۰,۰۶۸,۱۶۶	۱۷,۵۹۲,۰۰۰		زمستان ۱۴۰۰

*در محاسبات GDP صرفاً ارزش مبادلات کالاها و محصولات نهایی لحاظ می‌شود و به دلیل جلوگیری از محاسبات چند باره ارزش کالاها، ارزش مبادلات کالاهای واسطه‌ای لحاظ نمی‌شود. لذا ارزش مبادلات الکترونیکی ممکن است به دلیل محاسبات ارزش مبادلات کالاهای واسطه‌ای، بیش از ارزش GDP شود و نسبت آن به GDP بیش از ۱۰۰ درصد شود.

بر اساس اطلاعات جدول ۱۵-۱، نسبت ارزش تراکنش‌های شاپرک به GDP طی دوره مورد بررسی در مجموع روندی یکنواختی داشته که این روند در طول دوره‌ی زمانی که شاخص GDP ارائه شده است. در شکل ۵-۱ به تصویر کشیده شده است.

شکل ۵-۱ نسبت ارزش تراکنش‌های شاپرک به GDP

روند افزایشی این شاخص، نشان‌دهنده عملکرد مثبت شاپرک و افزایش سطح فعالیت آن با توجه به اندازه اقتصاد کشور می‌باشد. در واقع شکل ۵-۱ نشان می‌دهد در طول مدت مورد بررسی، بخش بیشتری از وجوه در تبادلات مالی به صورت الکترونیکی پرداخت شده است.

کیفیت انجام خدمات پرداخت
الکترونیک کارتی در سال ۱۴۰۰

۲- کیفیت انجام خدمات پرداخت الکترونیک کارت

یکی از اهداف اصلی شاپرک در شبکه پرداخت الکترونیک افزایش میزان کیفیت پرداخت الکترونیکی در سطح کشور می باشد. افزایش سطح کیفی عملکرد شبکه منجر به افزایش مطلوبیت برای کاربران صنعت پرداخت الکترونیک می گردد که خود از جمله دیگر اهداف شاپرک می باشد. در این بخش از گزارش با تعریف شاخص-هایی نظیر میزان دسترس پذیری، تعداد انواع خطاها و آنالیز هر یک از خطاها در شبکه، به بررسی و تشریح نحوه عملکرد شبکه الکترونیکی پرداخت کارت پرداخته و در نهایت با محاسبه میزان دسترس پذیری سوئیچ شاپرک در کنار میزان دسترس پذیری شبکه پرداخت به ارزیابی سطح مطلوبیت عملکرد سوئیچ شاپرک خواهیم پرداخت.

۱-۲- سهم تراکنش‌های موفق از کل تراکنش‌ها

خطاهای موجود در شبکه پرداخت کشور در حال حاضر در ۵ گروه خطای صادرکنندگی^۵، خطای پذیرندگی^۶، خطای شاپرکی^۷، خطای کاربری^۸ و خطای کسب و کار^۹ طبقه‌بندی می‌شوند. تعداد تراکنش‌های خطا و سهم آن‌ها در قیاس با تراکنش‌های موفق در ادامه قابل مشاهده می‌باشد.

جدول ۱-۲ تعداد و سهم تراکنش‌های موفق و ناموفق از کل تراکنش‌ها در سال ۱۴۰۰

نوع تراکنش	تعداد	سهم از کل تراکنش‌ها
تراکنش‌های موفق	۳۸,۸۵۷,۴۵۱,۷۸۳	۹۲/۴۰٪
تراکنش‌های ناموفق	۳,۱۹۴,۴۴۷,۰۳۶	۷/۶۰٪
تراکنش‌ها تعداد کل	۴۲,۰۵۱,۸۹۸,۸۱۹	۱۰۰/۰۰٪

۲-۲- آنالیز خطاهای تراکنش‌ها

در این بخش از بررسی به ذکر تعداد هر یک از انواع ۵ گانه خطاها در سال ۱۴۰۰ پرداخته و سهم هر یک از خطاها از مجموع خطاهای سال ۱۴۰۰ محاسبه می‌گردد.

جدول ۲-۲ تعداد انواع خطاها در سال ۱۴۰۰

نوع تراکنش و انواع خطا	سال ۱۴۰۰
خطای پذیرندگی	۲۶,۸۲۷,۱۷۳
خطای کاربری	۲,۷۲۵,۴۸۹,۵۸۱
خطای صادرکنندگی	۴۱۶,۹۴۵,۰۸۰
خطای شاپرکی	۷,۳۱۰,۲۷۳
خطای کسب و کار	۱۷,۸۷۴,۹۲۹
ناموفق	

^۵ رجوع شود به پیوست ۱-۶-۲.

^۶ رجوع شود به پیوست ۱-۶-۳.

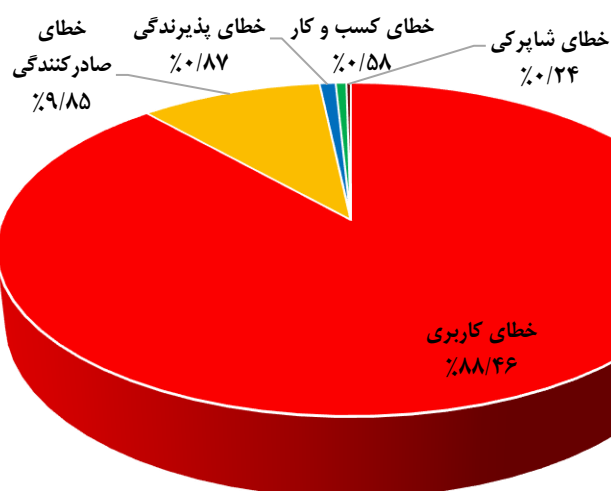
^۷ رجوع شود به پیوست ۱-۶-۴.

^۸ رجوع شود به پیوست ۱-۶-۵.

^۹ رجوع شود به پیوست ۱-۶-۶.

نوع تراکنش و انواع خطا		
تعداد کل تراکنش‌های ناموفق	سال ۱۴۰۰	
موفق	تعداد کل تراکنش‌های موفق	۳,۱۹۴,۴۴۷,۰۳۶
تعداد کل تراکنش‌ها		۳۸,۸۵۷,۴۵۱,۷۸۳
		۳۶,۱۷۸,۷۶۶,۰۴۰

ملاحظه می‌گردد که در سال ۱۴۰۰ نزدیک به ۹۲ درصد تراکنش‌ها در شبکه پرداخت موفق بوده و بیش از ۹۹/۹۸ درصد تراکنش‌ها از نظر سوئیچ شاپرک موفق بوده است. شکل ۱-۲ نیز سهم انواع خطاها از کل تراکنش‌های ناموفق را نشان می‌دهد.

شکل ۱-۲ سهم هر یک از انواع خطا از مجموع تراکنش‌های ناموفق در سال ۱۴۰۰

خطای کاربری بیشترین سهم در میان خطاهای سال ۱۴۰۰ را به خود اختصاص داده است. این خطا عموماً به سبب عملکرد دارنده کارت اتفاق افتاده و مرتبط با عملکرد شبکه پرداخت نمی‌باشد. در بررسی میزان دسترس-پذیری شبکه نیز سهم این خطا در نظر گرفته نمی‌شود. در میان خطاهای اتفاق افتاده کمترین سهم متعلق به خطاهای شاپرکی می‌باشد.

جدول ۳-۲ آنالیز خطاهای رخ داده در شبکه پرداخت الکترونیک کارتی در سال ۱۴۰۰

نوع تراکنش و انواع خطا	تعداد	سهم از کل تراکنش‌ها
موفق	۳۸,۸۵۷,۴۵۱,۷۸۳	۹۲/۴۰٪
خطای پذیرندگی	۲۶,۸۲۷,۱۷۳	۰/۰۶٪
خطای کاربری	۲,۷۲۵,۴۸۹,۵۸۱	۶/۴۸٪
خطای صادرکنندگی	۴۱۶,۹۴۵,۰۸۰	۰/۹۹٪
خطای شاپرکی	۷,۳۱۰,۲۷۳	۰/۰۲٪
خطای کسب و کار	۱۷,۸۷۴,۹۳۹	۰/۰۴٪
تعداد کل تراکنش‌ها	۴۲,۰۵۱,۸۹۸,۸۱۹	۱۰۰/۰۰٪

۳-۲- دسترسی پذیری حس شده خدمات

بهبود عملکرد شبکه پرداخت الکترونیکی از جمله اهداف مد نظر شرکت شاپرک می‌باشد. به سبب ارزیابی عملکرد شرکت شاپرک شاخصی به نام دسترسی پذیری در گزارش‌های ماهانه شاپرک تعریف شده که اکنون به محاسبه این شاخص در بعد سالانه پرداخته و میزان دسترسی پذیری سوئیچ شاپرک و شبکه پرداخت الکترونیکی کشور در مقیاس سال ۱۴۰۰ بررسی خواهد شد.

جدول ۴-۲ دسترسی پذیری حس شده خدمات شاپرک و کل شبکه پرداخت الکترونیک کارتی در سال ۱۴۰۰

عنوان	تعداد	دسترسی پذیری حس شده
تراکنش‌های موفق سیستمی کل شبکه پرداخت ^{۱۰}	۴۱,۵۸۲,۹۴۱,۳۶۴	۹۸/۸۸٪
تراکنش‌های موفق سیستمی شاپرکی ^{۱۱}	۴۲,۰۴۴,۵۸۸,۵۴۶	۹۹/۹۸٪
تعداد کل تراکنش	۴۲,۰۵۱,۸۹۸,۸۱۹	۱۰۰/۰۰٪

جدول ۴-۲ حاکی از در دسترس بودن ۹۹/۹۸ درصدی خدمات شرکت شاپرک و ۹۸/۸۸ درصدی کل شبکه پرداخت در سال ۱۴۰۰ می‌باشد. موكدا لازم به ذكر است كه میزان دسترسی پذیری کل شبکه پرداخت بر اساس

^{۱۰} رجوع شود به پیوست ۶-۱-۶-۷.

^{۱۱} رجوع شود به پیوست ۶-۱-۶-۹.

کل تراکنش‌های خطادار شبکه پرداخت محاسبه شده است که طبیعتاً تعداد تراکنش‌های دارای خطای کاربری در محاسبات این شاخص لحاظ نمی‌گردد. وضعیت خطاها در نگاه کلی در ادامه آورده شده است.

۲-۴ - آنالیز تراکنش‌های ناتمام رخ داده در شبکه

شاخص میزان تراکنش‌های ناتمام^{۱۲} رخ داده در شبکه الکترونیک پرداخت کارتی و روند آن در طول زمان، یکی از شاخص‌هایی است که بر کیفیت انجام عملیات و رضایت از شبکه پرداخت اثرگذار است. در جدول ۲-۵ تعداد تراکنش‌های ناتمام در ابتدا و انتهای سال ۱۴۰۰ به همراه میزان تغییرات این دست از تراکنش‌ها آورده شده است. تعداد کل تراکنش‌های مغایرتی در سال ۱۴۰۰ بالغ بر ۴,۴۱۳,۷۱۶ تراکنش می‌باشد.

جدول ۲-۵ درصد تراکنش‌های ناتمام رخ داده در شبکه پرداخت شاپرک در سال ۱۴۰۰

تراکنش‌های ناتمام	فروردین ۱۴۰۰	اسفند ۱۴۰۰	تغییرات
تعداد تراکنش‌های ناتمام	۲۴۸,۳۲۹	۲۹۲,۵۲۳	۱۷/۸۰٪
تعداد کل تراکنش‌ها	۲,۸۱۷,۹۶۴,۳۷۴	۳,۶۰۵,۳۳۹,۹۸۴	۲۷/۹۴٪
نسبت تعداد تراکنش‌های ناتمام به کل تراکنش‌ها	۰/۰۰۹٪	۰/۰۰۸٪	-۰/۰۰۱٪

همانطور که در جدول ۲-۵ ملاحظه می‌شود تعداد تراکنش‌های ناتمام در انتهای سال ۱۴۰۰ نسبت به ابتدای سال، رقمی معادل با ۱۷/۸۰ درصد افزایش را تجربه نموده است که با توجه به افت شدید تعداد تراکنش‌های شبکه پرداخت در فروردین ماه و متقابلاً رشد تعداد تراکنش‌ها در اسفند ماه نسبت به فروردین ماه این میزان افزایش تراکنش‌های ناتمام در شبکه قابل توجیه می‌باشد.

^{۱۲} رجوع شود به پیوست ۶-۱-۹-۴.

عملکرد کلی شرکتهای
ارائه‌دهنده خدمات پرداخت در
سال ۱۴۰۰

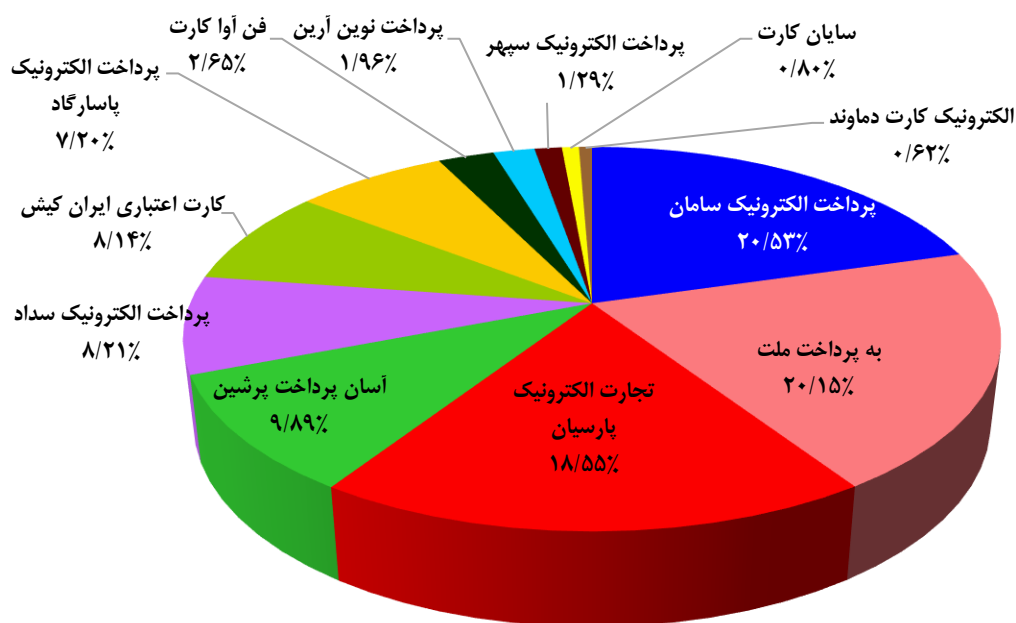

۳- بررسی عملکرد کلی شرکت‌های ارائه‌کننده خدمات پرداخت

در این قسمت با بررسی روند شاخص‌ها، سعی می‌شود تا در کنار نظارت و رفع مشکلات حوزه پرداخت، مسیر حرکت آتی بازار و صنعت پرداخت الکترونیک کارتی را به‌منظور اتخاذ سیاست‌های مناسب مشخص نمود. در همین راستا ابتدا سهم تعدادی و مبلغی تراکنش‌های هر شرکت ارائه‌دهنده خدمات پرداخت از کل بازار و سپس به تفکیک هر یک ابزارهای پذیرش و نوع خدمت طی بازه‌ی زمانی دو سال ۱۳۹۹ و ۱۴۰۰ بررسی شده و پس از آن عملکرد هر یک از آن‌ها در رخداد تراکنش‌های خطا مورد مطالعه قرار می‌گیرد. در ادامه برای سنجش تمرکز در بازار ابزارهای پذیرش و سرویس‌ها، از شاخص هرفیندال - هیرشمن استفاده شده و ارقام این شاخص‌ها طی سال‌های ۱۳۹۹ و ۱۴۰۰ با یکدیگر به مقایسه درآمده است. بررسی وضعیت ابزارهای پذیرش و به‌ویژه کارتهای فروشگاهی و میزان اثربخشی آن‌ها نیز طی دو سال اخیر انجام شده است. در پایان نیز مروری بر شاخص نسبت کارتهای فروشگاهی کم تراکنش و فاقد تراکنش هر شرکت از کل کارتهای فعال آن صورت پذیرفته است.

۱-۳- سهم تعدادی و مبلغی هر یک از شرکت‌های PSP از بازار تراکنش‌های حوزه پرداخت الکترونیک کارت

سهم تعدادی هر یک از شرکت‌های ارائه دهنده خدمات پرداخت از کل تراکنش‌های بازار خدمات پرداخت الکترونیک کارتی در سال ۱۴۰۰، در شکل ۱-۳ ترسیم شده است.

شکل ۱-۳ سهم بازار هر شرکت PSP از نظر تعداد تراکنش‌ها در سال ۱۴۰۰

در سال ۱۴۰۰ این شرکت "پرداخت الکترونیک سامان" است که با کسب سهم ۲۰/۵۳ درصد بیشترین سهم بازار تعداد تراکنش‌ها را در اختیار دارد. این درحالی‌ست که در سه سال گذشته شرکت "به پرداخت ملت" با در اختیار داشتن به طور متوسط بالغ بر ۲۱ درصد بازار، بالاترین حجم تراکنش‌ها را در شبکه‌ی الکترونیکی پرداخت کشور پوشش داده است. به غیر از این تغییر، در رتبه‌بندی سهم تعدادی دو شرکت "پرداخت الکترونیک سداد" و "کارت اعتباری ایران کیش" نیز نسبت به سال گذشته جابجایی اتفاق افتاده است.

در جدول زیر این سهم به تفکیک سال‌های ۱۳۹۹ و ۱۴۰۰ ارائه گردیده است. همچنین نرخ رشد تعدادی آن‌ها نیز محاسبه شده است.

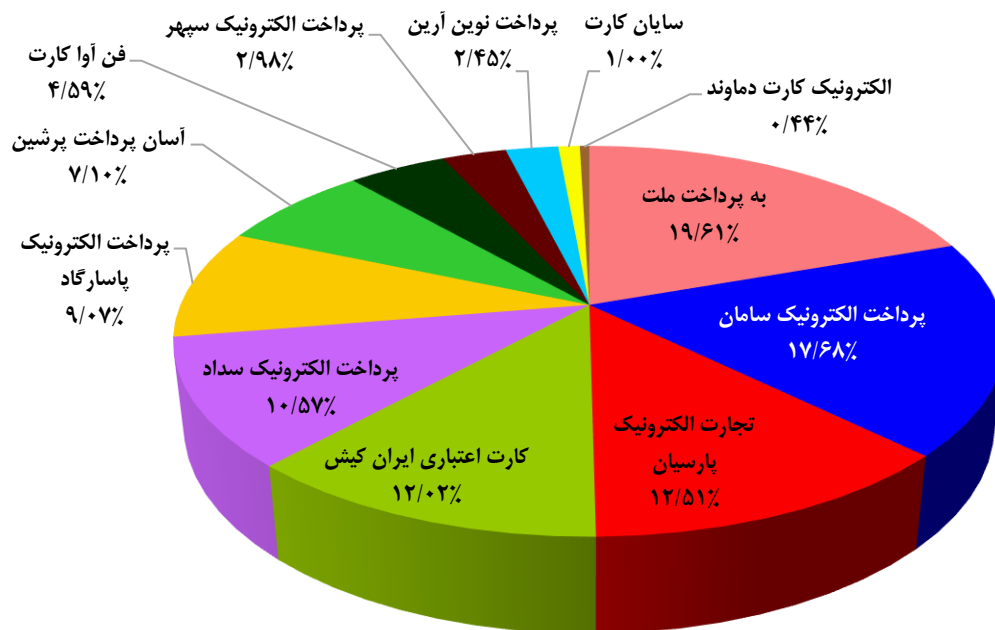
جدول ۳-۱ سهم تعدادی تراکنش های هریک از شرکت های PSP در سال ۱۳۹۹ و ۱۴۰۰

نام شرکت	سهم تعدادی تراکنش ها		درصد تغییرات	نرخ رشد تعدادی
	سال ۱۳۹۹	سال ۱۴۰۰		
آسان پرداخت پرشین	۱۱/۵۲٪	۹/۸۹٪	-۱/۶۳٪	۰/۵۴٪
الکترونیک کارت دماوند	۰/۷۱٪	۰/۶۲٪	-۰/۱۰٪	۱/۱۹٪
به پرداخت ملت	۲۱/۲۷٪	۲۰/۱۵٪	-۱/۱۲٪	۱۱/۰۰٪
پرداخت الکترونیک سداد	۸/۱۰٪	۸/۲۱٪	۰/۱۱٪	۱۸/۷۱٪
پرداخت الکترونیک پاسارگاد	۵/۴۹٪	۷/۲۰٪	۱/۷۱٪	۵۳/۶۵٪
پرداخت الکترونیک سامان	۱۹/۳۴٪	۲۰/۵۳٪	۱/۲۰٪	۲۴/۴۰٪ ^{۱۳}
پرداخت الکترونیک سپهر	۱/۰۷٪	۱/۲۹٪	۰/۲۲٪	۴۱/۴۰٪
پرداخت نوین آراین	۲/۰۱٪	۱/۹۶٪	-۰/۰۵٪	۱۴/۴۳٪
تجارت الکترونیک پارسیان	۱۷/۶۰٪	۱۸/۵۵٪	۰/۹۵٪	۲۳/۴۶٪
سایان کارت	۰/۸۴٪	۰/۸۰٪	-۰/۰۳٪	۱۲/۶۰٪
فن آوا کارت	۳/۶۱٪	۲/۶۵٪	-۰/۹۶٪	-۱۳/۹۳٪
کارت اعتباری ایران کیش	۸/۴۴٪	۸/۱۴٪	-۰/۳۰٪	۱۳/۰۰٪
جمع	۱۰۰/۰۰٪	۱۰۰/۰۰٪	-	۱۷/۱۵٪

نرخ رشد سالانه تعدادی در سال ۱۴۰۰ رقمی معادل با ۱۷/۱۵ درصد بوده است. این شاخص در سال گذشته رقم ۲۴/۱۵ درصد را نشان می دهد. بیشترین کاهش سهم در شرکت "آسان پرداخت پرشین" و بیشترین افزایش در شرکت "پرداخت الکترونیک پاسارگاد" مشاهده می شود.

سهم مبلغی هر یک از شرکت های ارائه دهنده خدمات پرداخت از کل تراکنش های بازار خدمات پرداخت الکترونیک کارتی در سال ۱۴۰۰، در شکل ۲-۳ ترسیم شده است.

^{۱۳} این شرکت بیشترین تغییر را در تعداد تراکنش ها داشته است هرچند که رقم نرخ رشد آن بالاترین عدد نیست.

شکل ۳-۲ سهم بازار هر شرکت PSP از نظر مبلغ تراکنش‌ها در سال ۱۴۰۰

شرکت "به پرداخت ملت" همچنان با پشتیبانی از ۱۹/۶۱ درصد کل ارزش ریالی تراکنش‌های سال ۱۴۰۰، بالاترین سهم بازار را در اختیار دارد. این شرکت در سه سال گذشته نیز با در اختیار داشتن به طور متوسط بالغ بر ۲۲ درصد بازار، بالاترین میزان ارزش ریالی تراکنش‌ها را در شبکه‌ی الکترونیکی پرداخت کارت جابجا نموده است؛ هرچند این سهم به دلیل توسعه بازار برخی شرکت‌ها در سال ۱۴۰۰ با ۲/۸۷ درصد کاهش مواجه گردیده است.

لازم به ذکر است عملکرد رو به رشد ارزش ریالی تراکنش‌های شرکت "پرداخت الکترونیک پاسارگاد" در سال ۱۴۰۰ به گونه‌ای ارزیابی شده که از شرکت "آسان پرداخت پرشین" پیشی گرفته و به یک پله بالاتر از جایگاه سال گذشته خود صعود کرده است.

در جدول زیر این سهم به تفکیک سال‌های ۱۳۹۹ و ۱۴۰۰ ارائه گردیده است. همچنین نرخ رشد مبلغی آن‌ها نیز محاسبه شده است.

جدول ۳-۲ سهم مبلغی تراکنش های هریک از شرکت های PSP در سال ۱۳۹۹ و ۱۴۰۰

نام شرکت	سهم مبلغی تراکنش ها		درصد تغییرات	نرخ رشد مبلغی
	سال ۱۳۹۹	سال ۱۴۰۰		
آسان پرداخت پرشین	۷/۲۹٪	۷/۱۰٪	-۰/۱۹٪	۲۹/۵۲٪
الکترونیک کارت دماوند	۰/۴۶٪	۰/۴۴٪	-۰/۰۲٪	۲۷/۳۳٪
به پرداخت ملت	۲۲/۴۸٪	۱۹/۶۱٪	-۲/۸۷٪	۱۶/۰۴٪
پرداخت الکترونیک سداد	۹/۶۱٪	۱۰/۵۷٪	۰/۹۶٪	۴۶/۳۰٪
پرداخت الکترونیک پاسارگاد	۶/۴۵٪	۹/۰۷٪	۲/۶۲٪	۸۷/۰۷٪
پرداخت الکترونیک سامان	۱۷/۷۶٪	۱۷/۶۸٪	-۰/۰۹٪	۳۲/۴۱٪ ^{۱۴}
پرداخت الکترونیک سپهر	۲/۴۶٪	۲/۹۸٪	۰/۵۲٪	۶۱/۱۹٪
پرداخت نوین آرین	۱/۷۴٪	۲/۴۵٪	۰/۷۱٪	۸۷/۲۵٪
تجارت الکترونیک پارسیان	۱۲/۴۶٪	۱۲/۵۱٪	۰/۰۵٪	۳۳/۵۹٪
سایان کارت	۱/۱۹٪	۱/۰۰٪	-۰/۱۹٪	۱۱/۵۸٪
فن آوا کارت	۶/۰۲٪	۴/۵۹٪	-۱/۴۳٪	۱/۳۶٪
کارت اعتباری ایران کیش	۱۲/۰۸٪	۱۲/۰۲٪	-۰/۰۶٪	۳۲/۳۹٪
جمع	۱۰۰/۰۰٪	۱۰۰/۰۰٪	-	۳۳/۰۵٪

نرخ رشد سالانه مبلغی در سال ۱۴۰۰ رقمی معادل با ۳۳/۰۵ درصد بوده است. این شاخص در سال گذشته رقم ۶۷/۷۳ درصد را نشان داده است. در این سال بالاترین افزایش سهم مبلغی با رقم ۲/۶۲ درصدی در شرکت "پرداخت الکترونیک پاسارگاد" مشاهده می شود.

^{۱۴} این شرکت بیشترین تغییر را در مبلغ تراکنش ها داشته است هرچند که رقم نرخ رشد آن بالاترین عدد نیست.

۲-۳- سهم شرکت‌های PSP از بازار تراکنش‌های هر یک از ابزارهای پذیرش

این شاخص، سبب شناخت حوزه فعالیت و نحوه‌ی سرمایه‌گذاری هر یک از شرکت‌های PSP در ابزارهای پذیرش می‌شود. سهم تعدادی تراکنش‌های هر یک از شرکت‌های PSP از بازار ابزارهای پذیرش برای دو سال ۱۳۹۹ و ۱۴۰۰ در جدول ۳-۳ ارائه شده است. اطلاعات این جدول مبین آن است که پرتراکنش‌ترین شرکت در بازار تراکنش‌های کارتخوان فروشگاه‌ی در سال ۱۴۰۰ تغییر یافته و شرکت "پرداخت الکترونیک سامان" با سهمی معادل ۲۰/۵۷ درصد، جایگزین شرکت "به‌پرداخت ملت" شده و از بیشترین میزان تعداد تراکنش‌های کارتخوان فروشگاه‌ی پشتیبانی نموده است. شرکت به‌پرداخت ملت تا پیش از سال ۱۴۰۰ با داشتن متوسط حدود ۲۲ درصد از سهم بازار سالانه، بالاترین سهم تعدادی را در اختیار داشته است.

در بازار تراکنش‌های اینترنتی، پس از وقفه‌ی یکساله مجدداً در سال جاری بیشترین سهم با رقم ۳۱/۹۷ درصد به شرکت "آسان پرداخت پرشین" تعلق گرفته است. در سال ۹۶ شرکت "پرداخت الکترونیک سامان"، در دو سال متوالی ۹۷ و ۹۸ شرکت "آسان پرداخت پرشین" و در سال ۹۹ شرکت "تجارت الکترونیک پارسیان" به‌عنوان دارنده‌ی بیشترین سهم بازار تراکنش‌های اینترنتی شناخته شده‌اند.

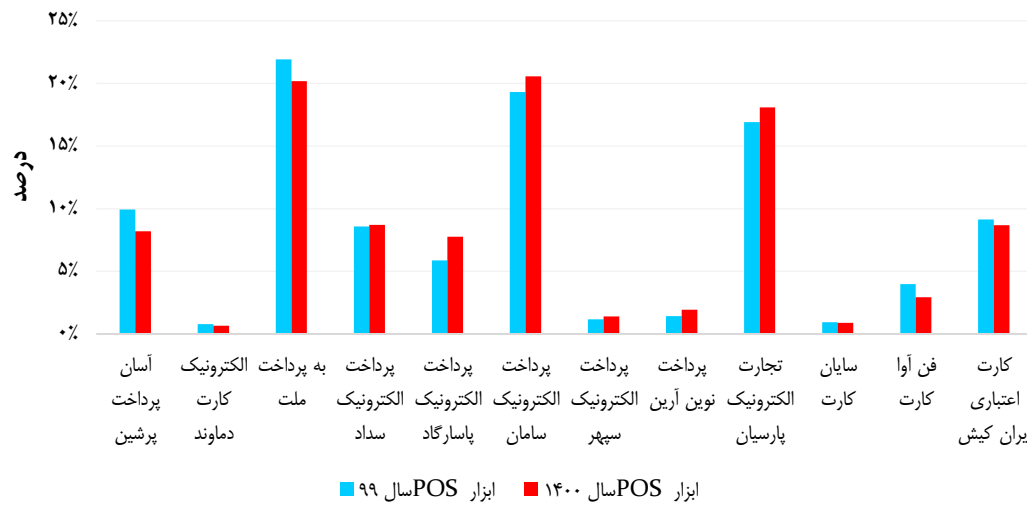
شرکت "پرداخت الکترونیک سامان" در سال ۹۸ در تراکنش‌های موبایلی سهم سایر رقبای خود به‌ویژه "پرداخت نوین آرین" را از آن خود نمود و به بالاترین سهم بازار تعدادی تراکنش‌های مذکور دست یافت. شرکت مذکور با استمرار این روند در سال‌های ۹۹ و ۱۴۰۰ نیز بیشترین سهم از تعداد تراکنش‌های فوق را پوشش داده و پرتراکنش‌ترین شرکت در بازار این نوع از تراکنش‌ها در صنعت پرداخت کارت کشور محسوب می‌شود. در سال جاری سهم تراکنش‌های موبایلی این شرکت ۳۳/۵۲ درصد گزارش شده است. شایان ذکر است که در سال‌های ۹۵ و ۹۶ شرکت "آسان پرداخت پرشین" به‌عنوان دارنده‌ی بیشترین سهم بازار تراکنش‌های موبایلی شناخته می‌شد.

جدول ۳-۳ مقایسه سهم هر شرکت PSP از تعداد تراکنش‌های هر یک از ابزارهای پذیرش در سال ۱۳۹۹ و ۱۴۰۰

نام شرکت ارائه دهنده خدمات پرداخت	سهم از تعداد تراکنش‌های کارتخوان فروشگاهی			سهم از تعداد تراکنش‌های ابزار پذیرش اینترنتی			سهم تعداد تراکنش‌های ابزار پذیرش موبایلی		
	سال ۹۹	سال ۱۴۰۰	اختلاف	سال ۹۹	سال ۱۴۰۰	اختلاف	سال ۹۹	سال ۱۴۰۰	اختلاف
آسان پرداخت پرشین	۹/۹۳٪	۸/۱۹٪	-۱/۷۵٪	۲۸/۵۴٪	۳۱/۹۷٪	۳/۴۳٪	۲۱/۴۴٪	۱۵/۵۹٪	-۵/۸۵٪
الکترونیک کارت دماوند	۰/۷۹٪	۰/۶۷٪	-۰/۱۲٪	۰/۰۱٪	۰/۱۴٪	۰/۱۳٪	۰/۰۰٪	۰/۰۰٪	۰/۰۰٪
به پرداخت ملت	۲۱/۹۳٪	۲۰/۱۹٪	-۱/۷۴٪	۱۳/۰۵٪	۱۴/۴۵٪	۱/۴۰٪	۱۸/۸۴٪	۲۹/۴۲٪	۱۰/۵۸٪
پرداخت الکترونیک سداد	۸/۵۸٪	۸/۷۰٪	۰/۱۲٪	۶/۲۴٪	۵/۳۷٪	-۰/۸۸٪	۰/۱۸٪	۰/۲۰٪	۰/۰۲٪
پرداخت الکترونیک پاسارگاد	۵/۸۸٪	۷/۷۷٪	۱/۸۸٪	۳/۲۶٪	۲/۷۹٪	-۰/۴۸٪	۰/۰۰٪	۰/۰۰٪	۰/۰۰٪
پرداخت الکترونیک سامان	۱۹/۳۱٪	۲۰/۵۷٪	۱/۲۶٪	۱۳/۸۸٪	۱۲/۷۸٪	-۱/۱۰٪	۲۸/۳۳٪	۳۳/۵۲٪	۵/۱۹٪
پرداخت الکترونیک سپهر	۱/۱۶٪	۱/۴۰٪	۰/۲۴٪	۰/۴۱٪	۰/۴۳٪	۰/۰۱٪	۰/۰۰٪	۰/۰۰٪	۰/۰۰٪
پرداخت نوین آرین	۱/۴۴٪	۱/۹۳٪	۰/۴۹٪	۰/۹۱٪	۰/۸۳٪	-۰/۰۷٪	۱۶/۶۲٪	۴/۸۸٪	-۱۱/۷۵٪
تجارت الکترونیک پارسیان	۱۶/۹۲٪	۱۸/۰۹٪	۱/۱۸٪	۲۹/۷۵٪	۲۶/۶۲٪	-۳/۱۳٪	۱۴/۵۴٪	۱۶/۱۸٪	۱/۶۵٪
سایان کارت	۰/۹۳٪	۰/۸۹٪	-۰/۰۴٪	۰/۰۰٪	۰/۰۰٪	۰/۰۰٪	۰/۰۰٪	۰/۰۰٪	۰/۰۰٪
فن آوا کارت	۳/۹۹٪	۲/۹۲٪	-۱/۰۷٪	۰/۳۳٪	۰/۱۲٪	-۰/۲۱٪	۰/۰۲٪	۰/۰۰٪	-۰/۰۲٪
کارت اعتباری ایران کیش	۹/۱۴٪	۸/۶۸٪	-۰/۴۶٪	۳/۶۰٪	۴/۵۱٪	۰/۹۱٪	۰/۰۲٪	۰/۲۱٪	۰/۱۸٪

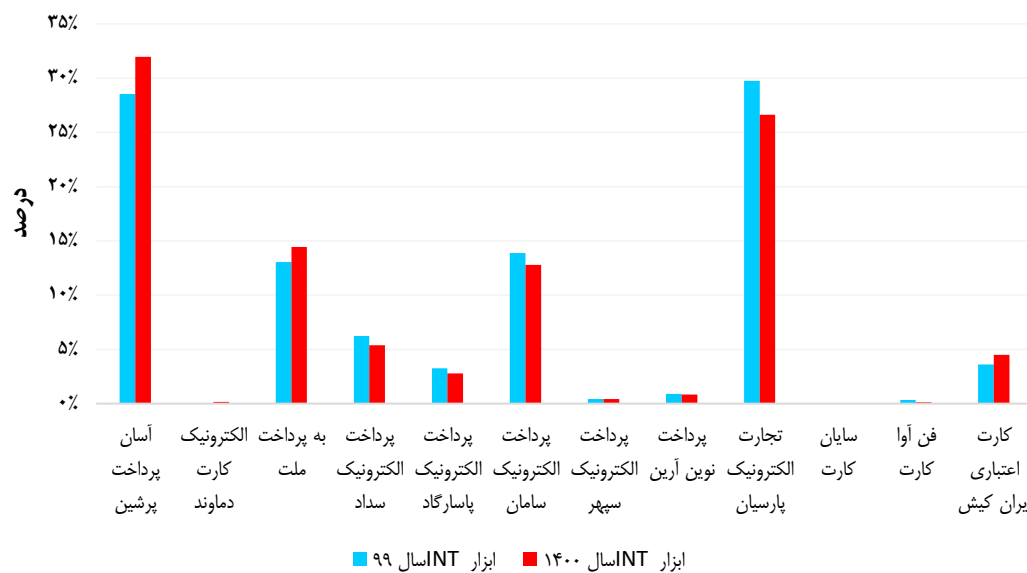
در کارتخوان فروشگاهی شرکت "پرداخت الکترونیک پاسارگاد" با ۱/۸۸ درصد افزایش سهم بالاترین تغییر را نشان داده است. در ابزار پذیرش اینترنتی شرکت "آسان پرداخت پرشین" توانسته است با افزایش ۳/۴۳ درصدی در سهم بازار خود، مجدداً به عنوان نخستین شرکت در این بازار محسوب شود. شرکت "پرداخت نوین آرین" با ریزش ۱۱/۷۵ درصدی در سهم تعدادی تراکنش‌های موبایلی خود، در بین شرکت‌های PSP با بیشترین اختلاف سهم همراه بوده است.

سهم شرکت‌های مختلف ارائه دهنده خدمات پرداخت از تعداد تراکنش‌های ابزار پذیرش کارتخوان فروشگاهی در شکل زیر نمایش داده شده است.

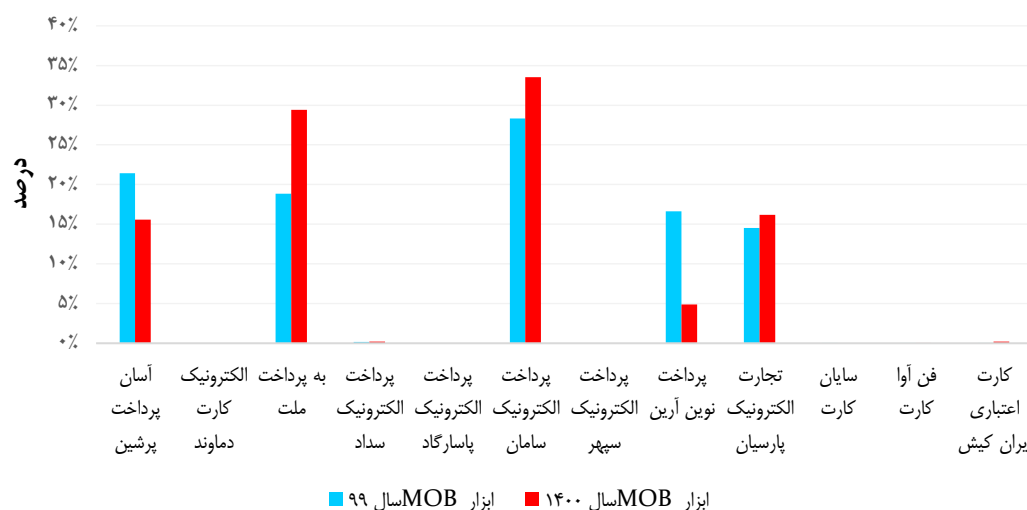
شکل ۳-۳ مقایسه تعداد تراکنش های ابزار پذیرش POS هریک از شرکت ها در سال های ۱۳۹۹ و ۱۴۰۰

سهم شرکت های مختلف ارائه دهنده خدمات پرداخت از تعداد تراکنش های ابزار پذیرش اینترنتی در شکل زیر نمایش داده شده است.

شکل ۳-۴ مقایسه تعداد تراکنش های ابزار پذیرش INT هریک از شرکت ها در سال های ۱۳۹۹ و ۱۴۰۰

سهم شرکت های مختلف ارائه دهنده خدمات پرداخت از تعداد تراکنش های ابزار پذیرش موبایلی در زیر نمایش داده شده است.

شکل ۳-۵ مقایسه تعداد تراکنش های ابزار پذیرش MOB هریک از شرکت ها در سال های ۱۳۹۹ و ۱۴۰۰

سهم مبلغی تراکنش های هر یک از شرکت های PSP از بازار ابزارهای پذیرش برای دو سال ۱۳۹۹ و ۱۴۰۰ در جدول ۳-۴ ارائه شده است. اطلاعات این جدول مبین آن است که شرکت "به پرداخت ملت" همانند سه سال گذشته در تراکنش های کارتخوان فروشگاهی بالاترین سهم ریالی را در اختیار دارد. این شرکت بالغ بر ۱۹ درصد مبلغ تراکنش های کارتخوان فروشگاهی را پوشش می دهد.

در سال ۱۴۰۰ نیز همانند سال گذشته شرکت "پرداخت الکترونیک سامان" در شاخص سهم مبلغی تراکنش های ابزار پذیرش اینترنتی با پشتیبانی از ۴۰/۲۵ درصد مبلغ تراکنش های اینترنتی به عنوان بازیگر اصلی بازارهای فوق محسوب می شود.

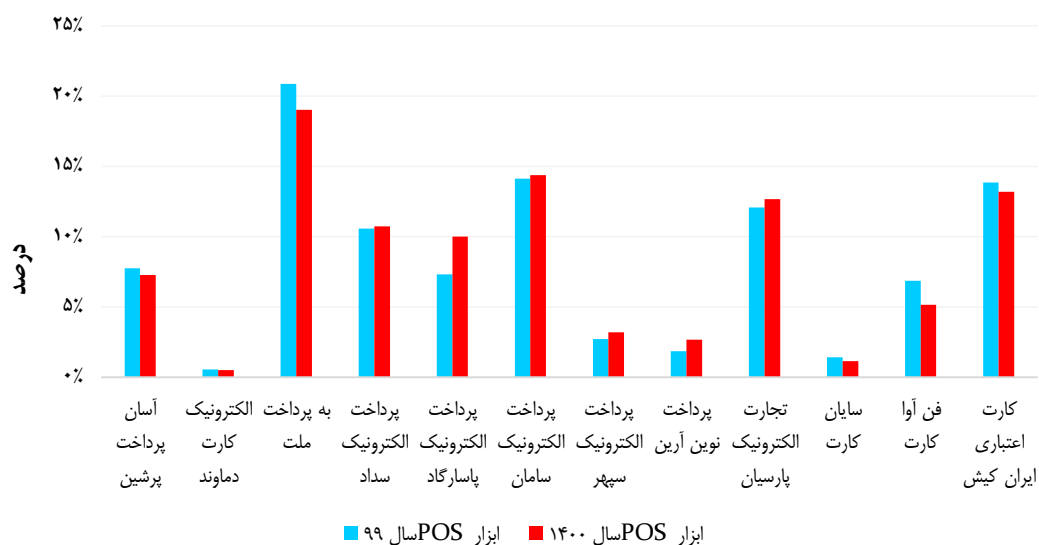
در سال ۱۴۰۰ همچنان شرکت "پرداخت الکترونیک سامان" با پوشش ۳۸/۹۵ درصد از ارزش ریالی تراکنش های موبایلی، نسبت به سایر شرکت ها بیشترین رقم تراکنش ها را جابجا نموده است. با توجه به ابلاغیه بانک مرکزی مبنی بر عدم دریافت کارمزد از تراکنش های پرداخت قبض و خرید شارژ بر بستر موبایل، بسیاری از شرکت ها به دلیل مقرون به صرفه نبودن آن ها از میزان تراکنش های موبایلی خود کاسته اند.

جدول ۳-۴ مقایسه سهم هر شرکت PSP از مبلغ تراکنش‌های هر یک از ابزارهای پذیرش در سال ۱۳۹۹ و ۱۴۰۰

نام شرکت ارائه دهنده خدمات پرداخت	سهم از مبلغ تراکنش‌های کارتخوان فروشگاه‌های			سهم از مبلغ تراکنش‌های ابزار پذیرش اینترنتی			سهم از مبلغ تراکنش‌های ابزار پذیرش موبایلی		
	سال ۹۹	سال ۱۴۰۰	اختلاف	سال ۹۹	سال ۱۴۰۰	اختلاف	سال ۹۹	سال ۱۴۰۰	اختلاف
آسان پرداخت پرشین	۷/۷۵٪	۷/۲۸٪	-۰/۴۶٪	۴/۶۴٪	۵/۷۴٪	۱/۱۱٪	۲۰/۸۷٪	۱۲/۶۵٪	-۸/۲۲٪
الکترونیک کارت دماوند	۰/۵۴٪	۰/۵۰٪	-۰/۰۴٪	۰/۰۰٪	۰/۰۱٪	۰/۰۱٪	۰/۰۰٪	۰/۰۰٪	۰/۰۰٪
به پرداخت ملت	۲۰/۸۸٪	۱۹/۰۲٪	-۱/۸۵٪	۳۱/۳۳٪	۲۳/۵۸٪	-۷/۷۵٪	۱۵/۷۶٪	۲۵/۳۶٪	۹/۶۰٪
پرداخت الکترونیک سداد	۱۰/۵۷٪	۱۰/۷۴٪	۰/۱۷٪	۴/۵۱٪	۹/۵۴٪	۵/۰۴٪	۰/۱۹٪	۰/۱۹٪	۰/۰۰٪
پرداخت الکترونیک پاسارگاد	۷/۳۳٪	۱۰/۰۱٪	۲/۶۹٪	۱/۷۵٪	۲/۶۳٪	۰/۸۸٪	۰/۰۰٪	۰/۰۰٪	۰/۰۰٪
پرداخت الکترونیک سامان	۱۴/۱۴٪	۱۴/۳۸٪	۰/۲۵٪	۳۷/۳۸٪	۴۰/۲۵٪	۲/۸۶٪	۳۱/۳۶٪	۳۸/۹۵٪	۷/۵۹٪
پرداخت الکترونیک سپهر	۲/۷۱٪	۳/۲۰٪	۰/۴۹٪	۱/۱۲٪	۱/۵۰٪	۰/۳۸٪	۰/۰۰٪	۰/۰۰٪	۰/۰۰٪
پرداخت نوین آراین	۱/۸۶٪	۲/۶۸٪	۰/۸۲٪	۰/۹۱٪	۰/۸۴٪	-۰/۰۷٪	۱۴/۴۷٪	۳/۹۹٪	-۱۰/۴۷٪
تجارت الکترونیک پارس‌بان	۱۲/۰۸٪	۱۲/۶۸٪	۰/۵۹٪	۱۴/۴۳٪	۱۱/۲۴٪	-۳/۱۸٪	۱۷/۲۲٪	۱۸/۳۹٪	۱/۱۷٪
سایان کارت	۱/۴۱٪	۱/۱۵٪	-۰/۲۷٪	۰/۰۱٪	۰/۰۰٪	۰/۰۰٪	۰/۰۱٪	۰/۰۰٪	-۰/۰۱٪
فن آوا کارت	۶/۸۷٪	۵/۱۶٪	-۱/۷۱٪	۱/۴۶٪	۰/۶۴٪	-۰/۸۲٪	۰/۱۱٪	۰/۰۰٪	-۰/۱۱٪
کارت اعتباری ایران کیش	۱۳/۸۷٪	۱۳/۱۹٪	-۰/۶۷٪	۲/۴۸٪	۴/۰۲٪	۱/۵۴٪	۰/۰۲٪	۰/۴۸٪	۰/۴۶٪

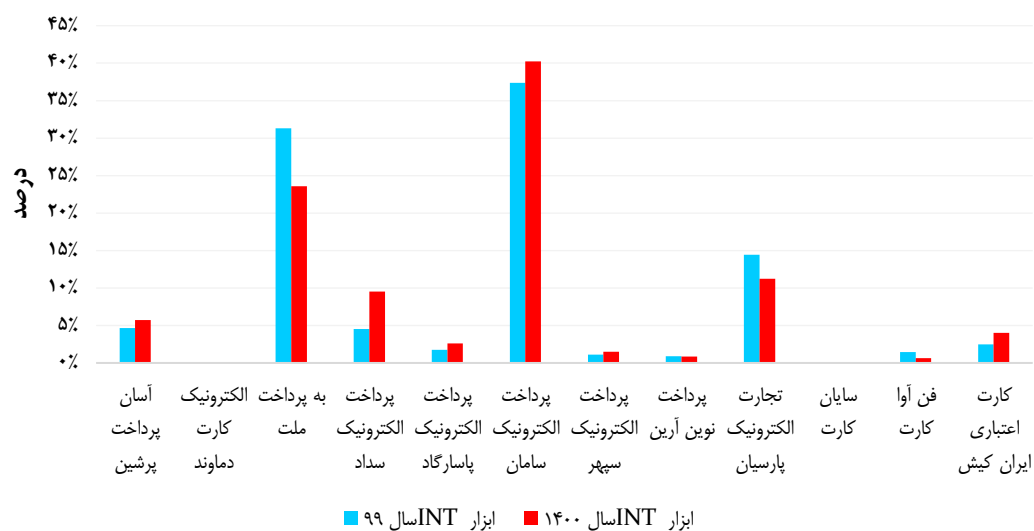
بیشترین اختلاف بین سهم مبلغی تراکنش‌ها در دو سال ۱۳۹۹ و ۱۴۰۰ در ابزار پذیرش اینترنتی با رقمی برابر با ۷/۷۵ درصد کاهش به شرکت "به پرداخت ملت" تعلق داشته است. این شاخص در بازار مبلغی تراکنش‌های کارتخوان فروشگاه‌های با نمایش ۲/۶۹ درصد افزایش، در اختیار شرکت "پرداخت الکترونیک پاسارگاد" است. در ابزار پذیرش موبایلی، شرکت "پرداخت نوین آراین" با عددی برابر با ۱۰/۴۷ درصد کاهش، بیشترین تغییرات سهم مبلغی را داشته است.

سهم شرکت‌های مختلف ارائه دهنده خدمات پرداخت از مبالغ تراکنش‌های ابزار پذیرش کارتخوان فروشگاه‌های در زیر نمایش داده شده است.

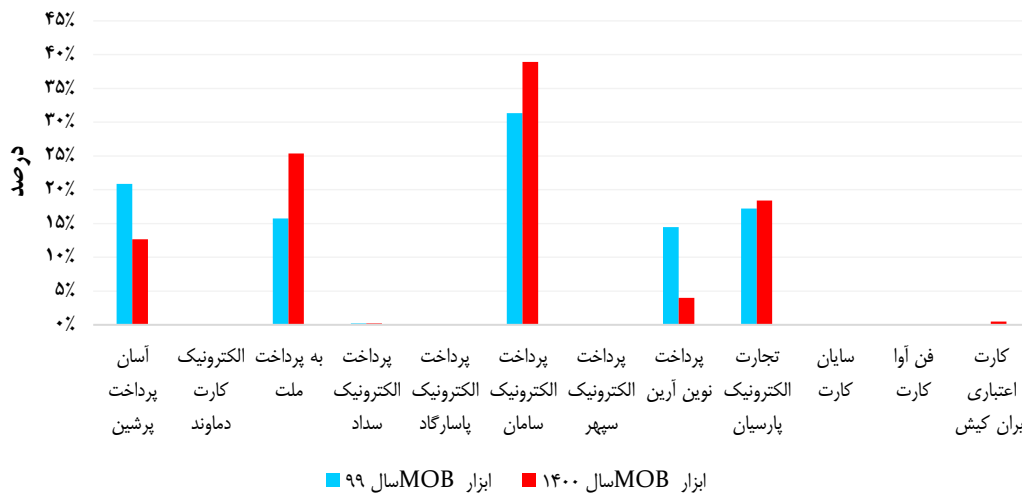
شکل ۳-۶ مقایسه مبلغ تراکنش های ابزار پذیرش POS هریک از شرکت ها در سال های ۱۳۹۹ و ۱۴۰۰

سهم شرکت های مختلف ارائه دهنده خدمات پرداخت از مبالغ تراکنش های ابزار پذیرش اینترنتی در شکل زیر نمایش داده شده است.

شکل ۳-۷ مقایسه مبلغ تراکنش های ابزار پذیرش INT هریک از شرکت ها در سال های ۱۳۹۹ و ۱۴۰۰

سهم شرکت‌های مختلف ارائه دهنده خدمات پرداخت از مبالغ تراکنش‌های ابزار پذیرش موبایلی در شکل زیر نمایش داده شده است.

شکل ۸-۳ مقایسه مبلغ تراکنش‌های ابزار پذیرش MOB هریک از شرکت‌ها در سال‌های ۱۳۹۹ و ۱۴۰۰

۳-۳- سهم شرکت‌های PSP از بازار هر نوع تراکنش

این شاخص، سبب شناخت حوزه فعالیت و نحوه سرمایه‌گذاری هر یک از شرکت‌های PSP در نوع خدمت مورد ارائه به کاربران صنعت پرداخت کارت می‌شود. سهم تعدادی تراکنش‌های هر یک از شرکت‌های PSP از بازار خدمات برای دو سال ۱۳۹۹ و ۱۴۰۰ در جدول ۵-۳ ارائه شده است.

در سال ۱۴۰۰ شرکت "به‌پرداخت ملت" پس از چندین سال پی‌پی کسب رتبه نخست در پشتیبانی از تعداد تراکنش‌های خرید، جایگاه خود را به شرکت "پرداخت الکترونیک سامان" با سهم بازار ۲۰/۵۵ درصد واگذار کرده است.

در تراکنش‌های پرداخت قبض و خرید شارژ، شرکت "پرداخت الکترونیک سامان" با پیشی گرفتن از شرکت "آسان پرداخت پرشین" - که در چندین سال گذشته بیشترین سهم از تعداد تراکنش‌های فوق را پوشش داده -

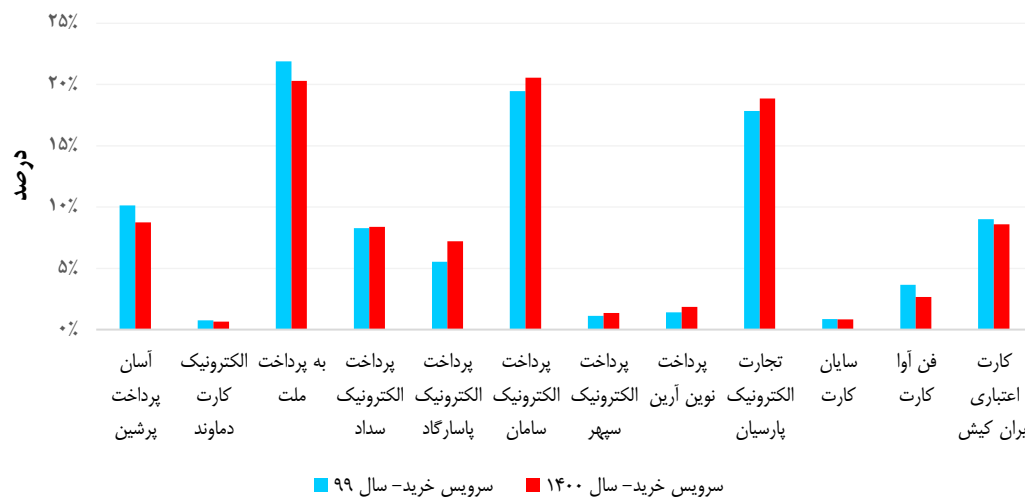
و کسب سهم ۲۲/۷۲ درصدی به عنوان پرتراکنش ترین شرکت در بازار این نوع از تراکنش ها در صنعت پرداخت کارت کشور محسوب می شود.

در بازار تراکنش های مانده گیری از سال ۹۵ تا سال ۹۸ این شرکت "به پرداخت ملت" بود که به عنوان شرکت نخست این بازار معرفی می شد اما از سال ۹۹ تا کنون به دلیل عملکرد مثبت شرکت "تجارت الکترونیک پارسیان"، بیشترین سهم تعدادی تراکنش های مانده گیری توسط آن پشتیبانی شده است. این شرکت با پشتیبانی از ۱۷/۶۲ درصد از تراکنش های مذکور، بالاترین سهم را در سال ۱۴۰۰ در اختیار دارد.

جدول ۳-۵ مقایسه سهم هر شرکت PSP از تعداد تراکنش های هر سرویس در سال ۱۳۹۹ و ۱۴۰۰

نام شرکت ارائه دهنده خدمات پرداخت	سهم از تعداد تراکنش های خرید			سهم از تعداد تراکنش های پرداخت قبض و خرید شارژ			سهم تعداد تراکنش های مانده گیری		
	سال ۹۹	سال ۱۴۰۰	اختلاف	سال ۹۹	سال ۱۴۰۰	اختلاف	سال ۹۹	سال ۱۴۰۰	اختلاف
آسان پرداخت پرشین	۱۰/۱۳٪	۸/۷۶٪	-۱/۳۶٪	۲۵/۵۸٪	۲۲/۱۴٪	-۳/۴۴٪	۱۲/۱۳٪	۱۱/۴۴٪	-۰/۶۸٪
الکترونیک کارت دماوند	۰/۷۶٪	۰/۶۵٪	-۰/۱۱٪	۰/۲۶٪	۰/۲۲٪	-۰/۰۴٪	۰/۷۵٪	۰/۶۵٪	-۰/۱۰٪
به پرداخت ملت	۲۱/۹۱٪	۲۰/۲۹٪	-۱/۶۱٪	۱۷/۱۴٪	۲۱/۶۶٪	۴/۵۲٪	۱۷/۰۲٪	۱۴/۷۹٪	-۲/۲۳٪
پرداخت الکترونیک سداد	۸/۲۸٪	۸/۴۰٪	۰/۱۱٪	۵/۴۰٪	۵/۳۳٪	-۰/۰۷٪	۹/۵۵٪	۹/۴۱٪	-۰/۱۴٪
پرداخت الکترونیک پاسارگاد	۵/۵۵٪	۷/۲۰٪	۱/۶۶٪	۳/۸۶٪	۵/۲۴٪	۱/۳۷٪	۷/۲۷٪	۱۰/۳۷٪	۳/۱۰٪
پرداخت الکترونیک سامان	۱۹/۴۷٪	۲۰/۵۵٪	۱/۰۸٪	۱۹/۶۸٪	۲۲/۷۲٪	۳/۰۴٪	۱۶/۳۲٪	۱۶/۵۴٪	۰/۲۳٪
پرداخت الکترونیک سپهر	۱/۱۲٪	۱/۳۵٪	۰/۲۳٪	۰/۳۶٪	۰/۴۱٪	۰/۰۵٪	۱/۴۴٪	۱/۷۳٪	۰/۲۹٪
پرداخت نوین آربین	۱/۴۱٪	۱/۸۵٪	۰/۴۴٪	۸/۴۹٪	۳/۱۴٪	-۵/۳۵٪	۱/۴۵٪	۲/۲۱٪	۰/۷۶٪
تجارت الکترونیک پارسیان	۱۷/۸۴٪	۱۸/۸۵٪	۱/۰۱٪	۱۵/۴۱٪	۱۵/۶۰٪	۰/۲۰٪	۱۷/۱۰٪	۱۷/۶۲٪	۰/۵۱٪
سایان کارت	۰/۸۷٪	۰/۸۴٪	-۰/۰۴٪	۰/۲۸٪	۰/۲۰٪	-۰/۰۸٪	۱/۱۷٪	۱/۱۹٪	۰/۰۱٪
فن آوا کارت	۳/۶۵٪	۲/۶۷٪	-۰/۹۷٪	۲/۰۲٪	۱/۵۲٪	-۰/۵۰٪	۵/۶۹٪	۴/۱۶٪	-۱/۵۳٪
کارت اعتباری ایران کیش	۹/۰۲٪	۸/۵۹٪	-۰/۴۲٪	۱/۵۲٪	۱/۸۰٪	۰/۲۸٪	۱۰/۱۱٪	۹/۸۹٪	-۰/۲۲٪

بیشترین اختلاف بین سهم تعدادی تراکنش‌های خرید و مانده‌گیری در سال ۱۴۰۰ نسبت به سال ۹۹ در شرکت "پرداخت الکترونیک پاسارگاد" گزارش شده است. سهم تراکنش‌های مذکور در این شرکت به ترتیب با ۱/۶۶ درصد و ۳/۱۰ درصد افزایش روبه‌رو گردیده است. سهم تراکنش‌های پرداخت قبض و خرید شارژ شرکت "پرداخت نوین آراین" با ۵/۳۵ درصد کاهش، بیشترین اختلاف سهم را در این سرویس نشان می‌دهد. سهم شرکت‌های مختلف ارائه دهنده خدمات پرداخت از تعداد تراکنش‌های سرویس خرید در شکل زیر نمایش داده شده است.

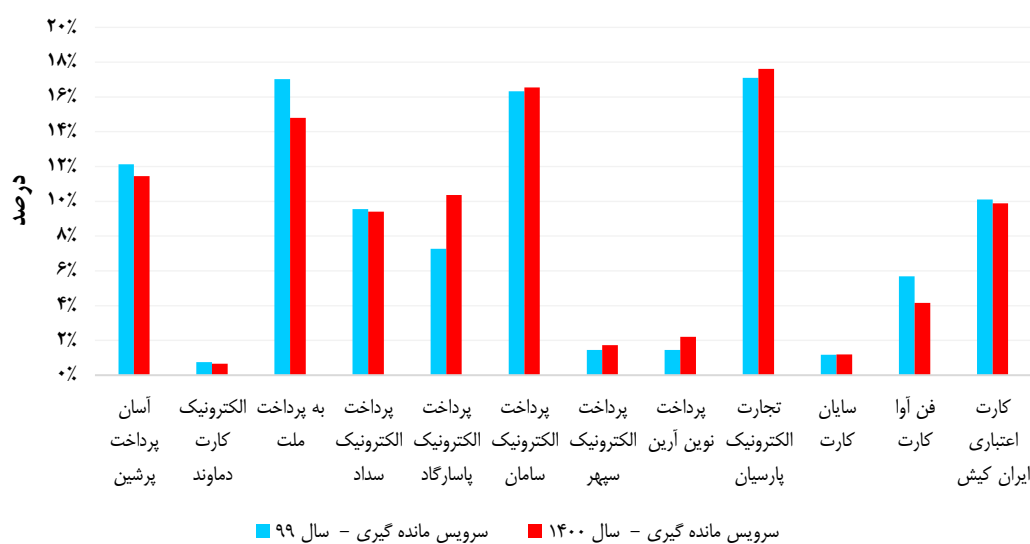
شکل ۹-۳ مقایسه تعداد تراکنش‌های سرویس خرید در هریک از شرکت‌ها در سال‌های ۱۳۹۹ و ۱۴۰۰

سهم شرکت‌های مختلف ارائه دهنده خدمات پرداخت از تعداد تراکنش‌های خدمت پرداخت قبض و خرید شارژ در شکل زیر نمایش داده شده است.

شکل ۱۰-۳ مقایسه تعداد تراکنش‌های سرویس پرداخت قبض و خرید شارژ در هر یک از شرکت‌ها در سال‌های ۱۳۹۹ و ۱۴۰۰

سهم شرکت‌های مختلف ارائه‌دهنده خدمات پرداخت از تعداد تراکنش‌های مانده‌گیری در شکل زیر نمایش داده شده است.

شکل ۱۱-۳ مقایسه تعداد تراکنش‌های سرویس مانده‌گیری در هر یک از شرکت‌ها در سال‌های ۱۳۹۹ و ۱۴۰۰

سهم مبلغی تراکنش‌های هر شرکت PSP از بازار هریک از انواع سرویس‌های مورد ارائه به کاربران برای دو سال ۱۳۹۹ و ۱۴۰۰ در جدول ۳-۶ ارائه شده است. اطلاعات این جدول مبین آن است که در هر دو سال بیشترین سهم مبلغی تراکنش‌های خرید در قبضه‌ی شرکت "به پرداخت ملت" بوده است. این شرکت در سال ۱۴۰۰ از ۱۹/۷۴ درصد تراکنش‌های خرید شبکه‌ی پرداخت کارت پشتیبانی نموده است. شرکت مذکور از سال ۹۵ تاکنون بالاترین سهم ریالی این تراکنش‌ها را در اختیار داشته است.

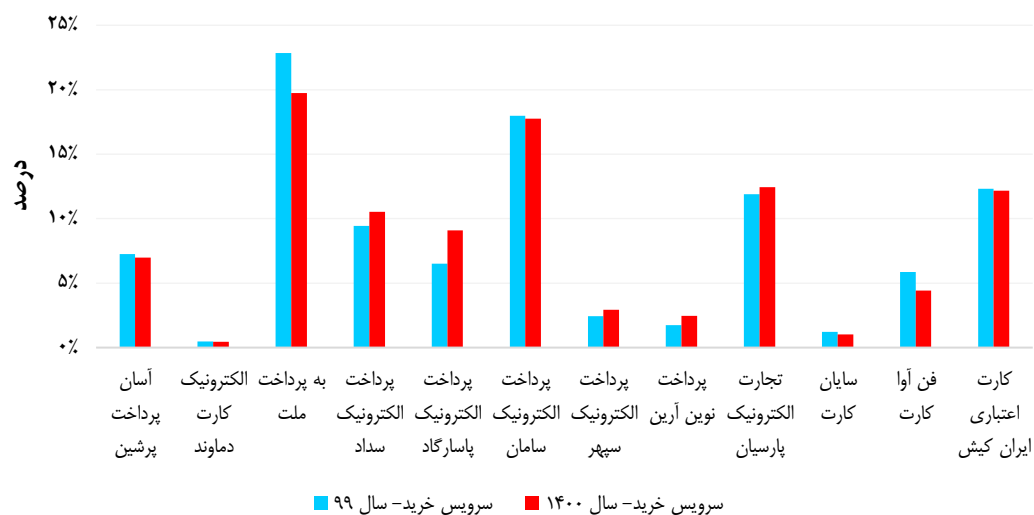
همانند سال گذشته در سال ۱۴۰۰ نیز مجدداً شرکت "تجارت الکترونیک پارسیان" به عنوان دارنده‌ی بالاترین سهم بازار مبلغی تراکنش‌های پرداخت قبض و خرید شارژ معرفی می‌گردد. این امر علی‌رغم کاهش سهم مبلغی تراکنش‌های پرداخت قبض و خرید شارژ این شرکت در سال جاری اتفاق افتاده است. شرکت "تجارت الکترونیک پارسیان" حدود ۱۶ درصد سهم بازار فوق را در اختیار دارد.

جدول ۳-۶ مقایسه سهم هر شرکت PSP از مبلغ تراکنش‌های هر سرویس در سال ۱۳۹۹ و ۱۴۰۰

نام شرکت ارائه دهنده خدمات پرداخت	سهم از مبلغ تراکنش‌های خرید			سهم از مبلغ تراکنش‌های پرداخت قبض و خرید شارژ		
	سال ۹۹	سال ۱۴۰۰	اختلاف	سال ۹۹	سال ۱۴۰۰	اختلاف
آسان پرداخت پرشین	۷/۲۵٪	۶/۹۸٪	-۰/۲۶٪	۹/۲۹٪	۱۴/۷۸٪	۵/۴۸٪
الکترونیک کارت دماوند	۰/۴۷٪	۰/۴۵٪	-۰/۰۲٪	۰/۰۵٪	۰/۰۸٪	۰/۰۳٪
به پرداخت ملت	۲۲/۸۵٪	۱۹/۷۴٪	-۳/۱۱٪	۶/۹۷٪	۱۰/۸۵٪	۳/۸۹٪
پرداخت الکترونیک سداد	۹/۴۵٪	۱۰/۵۴٪	۱/۰۹٪	۱۶/۴۰٪	۱۲/۳۵٪	-۴/۰۶٪
پرداخت الکترونیک پاسارگاد	۶/۵۰٪	۹/۰۹٪	۲/۵۹٪	۴/۳۵٪	۷/۷۳٪	۳/۳۸٪
پرداخت الکترونیک سامان	۱۷/۹۹٪	۱۷/۷۵٪	-۰/۲۴٪	۸/۱۳٪	۱۲/۶۵٪	۴/۵۳٪
پرداخت الکترونیک سپهر	۲/۴۵٪	۲/۹۳٪	۰/۴۸٪	۲/۹۸٪	۶/۱۸٪	۳/۲۰٪
پرداخت نوین آراین	۱/۷۴٪	۲/۴۷٪	۰/۷۳٪	۱/۶۵٪	۱/۱۱٪	-۰/۵۴٪
تجارت الکترونیک پارسیان	۱۱/۹۱٪	۱۲/۴۵٪	۰/۵۵٪	۳۵/۵۸٪	۱۶/۰۹٪	-۱۹/۵۰٪
سایان کارت	۱/۲۲٪	۱/۰۱٪	-۰/۲۰٪	۰/۱۵٪	۰/۱۷٪	۰/۰۲٪
فن آوا کارت	۵/۸۷٪	۴/۴۳٪	-۱/۴۴٪	۱۲/۲۸٪	۱۵/۱۵٪	۲/۸۷٪
کارت اعتباری ایران کیش	۱۲/۳۱٪	۱۲/۱۶٪	-۰/۱۶٪	۲/۱۷٪	۲/۸۶٪	۰/۶۹٪

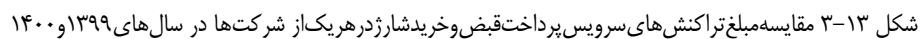
بیشترین اختلاف بین سهم مبلغی تراکنش‌های خرید در سال ۱۴۰۰ نسبت به سال ۹۹ در شرکت "به پرداخت ملت" گزارش شده است. سهم تراکنش‌های مذکور در این شرکت با ۳/۱۱ درصد کاهش روبه‌رو گردیده است. اختلاف سهم ریالی در تراکنش‌های پرداخت قبض و خرید شارژ با ۱۹/۵۰ درصد ریزش به شرکت "تجارت الکترونیک پارسیان" تعلق دارد.

سهم شرکت‌های مختلف ارائه دهنده خدمات پرداخت از مبلغ تراکنش‌های سرویس خرید در شکل زیر نمایش داده شده است.

شکل ۱۲-۳ مقایسه مبلغ تراکنش‌های سرویس خرید در هریک از شرکت‌ها در سال‌های ۱۳۹۹ و ۱۴۰۰

سهم شرکت‌های مختلف ارائه دهنده خدمات پرداخت از مبلغ تراکنش‌های سرویس پرداخت قبض و خرید شارژ در شکل زیر نمایش داده شده است.

در این بخش عملکرد شرکت‌های ارائه دهنده خدمات پرداخت از منظر تراکنش‌های ناموفق حوزه پذیرندگی مورد بررسی قرار می‌گیرد و هدف آن، انجام مقایسه‌ای بین شرکت‌ها در پشتیبانی از تراکنش‌های صحیح و دقت در عملکرد می‌باشد. بدین منظور سهم خطای پذیرندگی از تعداد کل تراکنش‌های هر شرکت PSP محاسبه می‌شود تا بررسی شود که کدام شرکت عملکرد بهتری از این منظر داشته است. جدول ۷-۳ نتایج این بررسی را در سال‌های ۱۳۹۹ و ۱۴۰۰ به همراه تغییرات آن طی دو سال فوق منعکس می‌نماید. همچنین نرخ رشد خطای پذیرندگی هر یک از شرکت‌ها نیز طی سال‌های مورد مطالعه ارائه شده است.

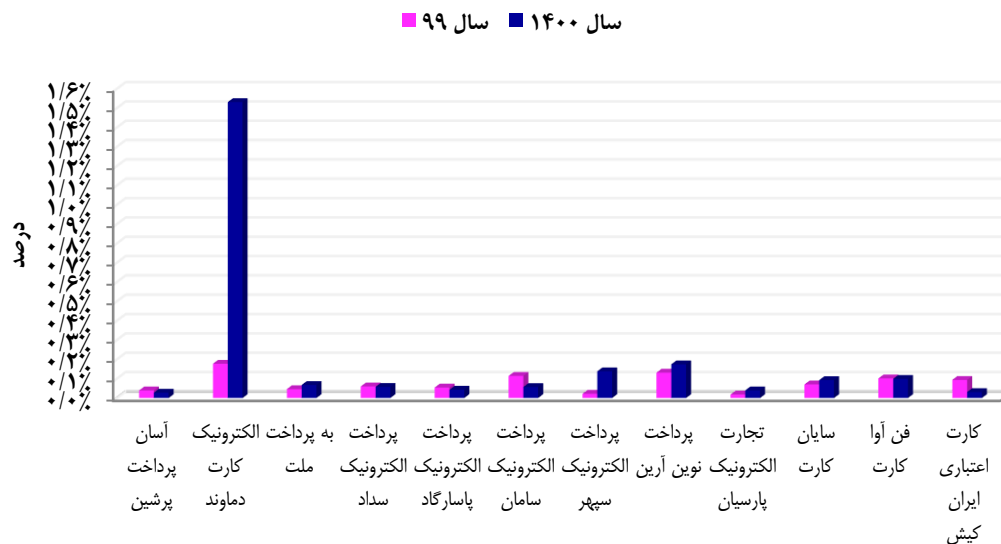
جدول ۷-۳ مقایسه نسبت خطای پذیرندگی به کل تراکنش‌های هر شرکت PSP در سال ۱۳۹۹ و ۱۴۰۰

نام شرکت ارائه دهنده خدمات پرداخت	نسبت تعداد خطای پذیرندگی به تعداد کل تراکنش‌ها		درصد تغییرات	نرخ رشد خطاهای پذیرندگی
	سال ۱۳۹۹	سال ۱۴۰۰		
آسان پرداخت پرشین	۰/۰۳۹٪	۰/۰۲۷٪	-۰/۰۱۲٪	-۳۰/۴۰٪
الکترونیک کارت دماوند	۰/۱۷۲٪	۱/۵۳۱٪	۱/۳۵۴٪	۷۸۹/۸۴٪
به پرداخت ملت	۰/۰۴۶٪	۰/۰۶۷٪	۰/۰۲۱٪	۶۱/۷۷٪
پرداخت الکترونیک سداد	۰/۰۶۰٪	۰/۰۵۲٪	-۰/۰۰۳٪	۱۲/۵۱٪
پرداخت الکترونیک پاسارگاد	۰/۰۵۴٪	۰/۰۴۳٪	-۰/۰۱۱٪	۲۲/۱۲٪
پرداخت الکترونیک سامان	۰/۱۱۴٪	۰/۰۵۷٪	-۰/۰۵۷٪	-۳۸/۲۸٪
پرداخت الکترونیک سپهر	۰/۰۲۲٪	۰/۱۳۸٪	۰/۱۱۶٪	۷۹۲/۲۱٪
پرداخت نوین آراین	۰/۱۳۱٪	۰/۱۷۴٪	۰/۰۴۳٪	۴۶/۱۲٪
تجارت الکترونیک پارسیان	۰/۰۱۸٪	۰/۰۴۰٪	۰/۰۲۲٪	۱۶۹/۹۳٪
فراپردازان آروند امید	۰/۰۷۰٪	۰/۰۹۳٪	۰/۰۲۲٪	۴۸/۷۱٪
فن آوا کارت	۰/۱۰۱٪	۰/۰۹۹٪	-۰/۰۰۲٪	-۱۶/۳۰٪
کارت اعتباری ایران کیش	۰/۰۹۴٪	۰/۰۳۱٪	-۰/۰۶۳٪	-۶۲/۸۳٪

* هر چه این شاخص کمتر باشد، نشان دهنده آن است که شرکت عملکرد بهتری به نسبت سایر شرکت‌ها داشته است. لذا در این جدول بر خلاف سایر جدول‌ها، کمترین میزان شاخص به صورت **Bold** نمایش داده شده است.

شرکت "آسان پرداخت پرشین" جایگاه نخست در بهترین عملکرد از منظر نسبت خطای پذیرندگی به مجموع تراکنش‌ها را در سال ۱۴۰۰ به دست آورده است. پیش از این طی سال‌های ۹۶ تا ۹۸ شرکت "پرداخت الکترونیک سپهر" و در سال ۹۹ شرکت "تجارت الکترونیک پارسیان" کمترین عدد شاخص را نشان می‌دادند. رقم شاخص مذکور در شرکت "آسان پرداخت پرشین" در سال ۹۹، عددی برابر با ۰/۰۳۹ درصد بوده که در سال ۱۴۰۰ با نمایش روندی نزولی (عملکرد مثبت) رقمی معادل ۰/۰۲۷ درصد ارزیابی شده است. در سال جاری پس از این شرکت، کمترین میزان نسبت خطای پذیرندگی به مجموع تراکنش‌ها به ترتیب در شرکت‌های "کارت اعتباری ایران کیش" و "تجارت الکترونیک پارسیان" رخ داده است. از سویی دیگر بیشترین نسبت تعداد خطای پذیرندگی به کل تعداد تراکنش‌ها در سال ۱۴۰۰ به شرکت "الکترونیک کارت دماوند" اختصاص

دارد. پس از این شرکت نام شرکت‌های "پرداخت نوین آراین" و "پرداخت الکترونیک سپهر" مشاهده می‌شود. اطلاعات این جدول در شکل زیر به تصویر کشیده شده است.

شکل ۱۴-۳ مقایسه شرکت‌های PSP در شاخص نسبت خطای پذیرندگی به کل تراکنش‌ها در سال ۱۳۹۹ و ۱۴۰۰

عملکرد شرکت "کارت اعتباری ایران کیش" با ۰/۰۶۳ درصد ریزش در انتهای دوره، بسیار مثبت ارزیابی شده است. در مقابل شرکت "الکترونیک کارت دماوند" با نشان دادن رقم ۱/۳۵۴ درصد، بیشترین افزایش درصدی را نسبت به سایر شرکت‌ها در این شاخص تجربه کرده است.

۳-۵- اندازه گیری تمرکز بازار با استفاده از شاخص هرفیندال – هیرشمن^{۱۵}

به ازای ابزارهای پذیرش

در این بخش وضعیت تمرکز و قدرت رقابتی شرکت‌های فعال در بازار با استفاده از شاخص هرفیندال-هیرشمن سنجیده و بررسی می‌شود.^{۱۶} شاخص هرفیندال - هیرشمن یکی از شاخص‌های مهم و کاربردی برای بیان مفهوم تمرکز است که از اطلاعات همه‌ی شرکت‌ها برای اندازه گیری تمرکز و قدرت رقابتی در صنعت استفاده می‌کند؛ به طوری که هرچه میزان شاخص تمرکز کمتر باشد، بازار رقابتی‌تر است و هر چه میزان شاخص تمرکز بیشتر باشد، نشان‌دهنده آن است که رقابت کمتری در صنعت وجود دارد و بازار به انحصار نزدیک‌تر می‌باشد. بر اساس مقادیر مختلف شاخص هرفیندال-هیرشمن، می‌توان در خصوص تمرکز بازار قضاوت نمود که دامنه مقادیر شاخص و وضعیت تمرکز بازار در جدول ۸-۳ ارائه شده است.

جدول ۸-۳ وضعیت تمرکز بازار با توجه به مقادیر شاخص هرفیندال-هیرشمن

وضعیت تمرکز	اندازه HHI
رقابتی	کمتر از ۱۰۰۰
تمرکز ملایم	بین ۱۰۰۰ تا ۱۸۰۰
تمرکز بالا	بالای ۱۸۰۰

^{۱۵} Herfindahl-Hirshman Index

^{۱۶} برای به دست آوردن این شاخص از مجموع مربع سهم در بازار صنایع مختلف، اندازه‌های تولید، فروش، نیروی کار و مانند آن برای همه بنگاه‌ها در صنعت یا بازار استفاده می‌شود. در واقع این شاخص به هر بنگاه به اندازه سهم آن در بازار وزن می‌دهد. شاخص هرفیندال - هیرشمن (HHI) به صورت زیر تعریف می‌شود:

$$HHI = \sum_{i=1}^N S_i^2$$

که S_i^2 مربع سهم بازار بنگاه (شرکت) i و N تعداد بنگاه‌های موجود در صنعت یا بازار است.

برای محاسبه شاخص هرفیندال - هیرشمن در شبکه پرداخت الکترونیک کشور، نیاز به دانستن سهم بازاری هر یک از شرکت‌های PSP می‌باشد. به این منظور می‌توان سهم هر یک از شرکت‌ها از تعداد تراکنش‌ها را به ازای ابزارهای مختلف و همچنین نوع خدمات پرداخت مورد ارائه آن‌ها به کار گرفت.

در جدول ۹-۳ این شاخص برای صنعت پرداخت الکترونیک که متشکل از ۱۲ شرکت PSP می‌باشد به ازای هر سه ابزار پذیرش برای سال ۱۴۰۰ محاسبه شده است. بدین منظور ابتدا درصد سهم از تعداد تراکنش‌های بازار هر ابزار پذیرش محاسبه و در ستون بعدی، مجذور هر سهم احصاء گردیده‌است. مجموع مجذور سهم تمام شرکت‌ها، شاخص هرفیندال - هیرشمن را به دست داده که در ردیف آخر جدول مشخص شده است.

جدول ۹-۳ محاسبه شاخص هرفیندال - هیرشمن در بازار شرکت‌های PSP به ازای ابزارهای پذیرش در سال ۱۴۰۰

شاخص H-H و شرکت PSP		کارتخوان فروشنده		ابزار پذیرش اینترنتی		ابزار پذیرش موبایلی	
S_i	S_i^2	S_i	S_i^2	S_i	S_i^2	S_i	S_i^2
۸	۶۷	۳۲	۱,۰۲۲	۱۶	۲۴۳	۱۶	۲۴۳
۱	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰
۲۰	۴۰۷	۱۴	۲۰۹	۲۹	۸۶۶	۲۹	۸۶۶
۹	۷۶	۵	۲۹	۰	۰	۰	۰
۸	۶۰	۳	۸	۰	۰	۰	۰
۲۱	۴۲۳	۱۳	۱۶۳	۳۴	۱,۱۲۴	۳۴	۱,۱۲۴
۱	۲	۰	۰	۰	۰	۰	۰
۲	۴	۱	۱	۵	۲۴	۵	۲۴
۱۸	۳۲۷	۲۷	۷۰۸	۱۶	۲۶۲	۱۶	۲۶۲
۱	۱	۰	۰	۰	۰	۰	۰
۳	۹	۰	۰	۰	۰	۰	۰
۹	۷۵	۵	۲۰	۰	۰	۰	۰
-	۱,۴۵۲	-	۲,۱۶۰	-	۲,۵۱۸	-	۲,۵۱۸

در سال ۱۴۰۰ شاخص هرفیندال-هیرشمن در بازار کارتخوان فروشگاهی ۱,۴۵۲ به دست آمده است (بین ۱,۰۰۰ تا ۱,۸۰۰) که نشان دهنده تمرکز ملایم در بازار این ابزار است؛ به این معنا که پشتیبانی از تراکنش‌های کارتخوان فروشگاهی در بین شرکت‌ها توزیع شده و نمی‌توان گفت که در انحصار شرکت و یا شرکت‌های خاصی می‌باشد.

برای این شاخص در بازار ابزار پذیرش اینترنتی و موبایلی به ترتیب اعداد ۲,۱۶۰ و ۲,۵۱۸ حاصل شده است (بیشتر از ۱,۸۰۰) که مبین وجود تمرکز بالا در بازار این ابزارها می‌باشد. به این معنا که تعداد بسیار کمی از شرکت‌ها سهم قابل توجهی از بازار را در اختیار دارند. دو شرکت "آسان پرداخت پرشین" و "تجارت الکترونیک پارسیان" در بازار تراکنش‌های اینترنتی و شرکت‌های "پرداخت الکترونیک سامان" و "به پرداخت ملت" در بازار تراکنش‌های موبایلی تاثیرگذار هستند. اختلاف میزان شاخص هرفیندال-هیرشمن در سال ۱۴۰۰ نسبت به سال ۹۹ در جدول ۱۰-۳ ارائه شده است.

جدول ۱۰-۳ مقایسه شاخص هرفیندال-هیرشمن در بازار شرکت‌های PSP در سال ۱۳۹۹ و ۱۴۰۰ بر حسب نوع ابزار

HHI	کارتخوان فروشگاهی			ابزار پذیرش اینترنتی			ابزار پذیرش موبایلی		
	سال ۹۹	سال ۱۴۰۰	اختلاف	سال ۹۹	سال ۱۴۰۰	اختلاف	سال ۹۹	سال ۱۴۰۰	اختلاف
شاخص H-H	۱,۴۵۱	۱,۴۵۲	۱	۲,۱۲۶	۲,۱۶۰	۳۴	۲,۱۰۵	۲,۵۱۸	۴۱۳

در سال ۱۴۰۰ شاخص هرفیندال-هیرشمن در تمامی ابزارها نسبت به سال گذشته با افزایش مواجه بوده است. البته روند افزایشی شاخص مذکور در هیچ کدام از آن‌ها چندان قابل ملاحظه نبوده و تغییر خاصی را در نوع تمرکز بازار آن ایجاد نکرده است. افزایش این شاخص بیانگر بیشتر شدن تمرکز بازار بین شرکت‌های ارائه دهنده خدمات پرداخت با سهم بالا و کاهش قدرت بازاری دیگر شرکت‌ها است.

۶-۳- اندازه گیری تمرکز بازار با استفاده از شاخص هرفیندال – هیرشمن به

ازای نوع سرویس

در این بخش وضعیت تمرکز و قدرت رقابتی شرکت‌های فعال در بازار با استفاده از شاخص هرفیندال-هیرشمن به ازای هریک از انواع سرویس در شبکه‌ی پرداخت کشور سنجیده و بررسی می‌شود.

در جدول ۱۱-۳ این شاخص برای صنعت پرداخت الکترونیک که متشکل از ۱۲ شرکت PSP می‌باشد به ازای هر سه نوع خدمت برای سال ۱۴۰۰ محاسبه شده است. بدین منظور ابتدا درصد سهم از تعداد تراکنش‌های بازار هر نوع سرویس محاسبه و در ستون بعدی، مجذور هر سهم احصاء گردیده‌است. مجموع مجذور سهم تمام شرکت‌ها، شاخص هرفیندال-هیرشمن را به دست داده که در ردیف آخر جدول مشخص شده است.

جدول ۱۱-۳ محاسبه شاخص هرفیندال-هیرشمن در بازار شرکت‌های PSP به ازای نوع سرویس در سال ۱۴۰۰

شاخص H-H و شرکت PSP		خرید		پرداخت قبض و خرید شارژ		مانده گیری
S_i^2	S_i	S_i^2	S_i	S_i^2	S_i	S_i^2
۹	۷۷	۲۲	۴۹۰	۱۱	۱۳۱	۰
۱	۰	۰	۰	۱	۰	۰
۲۰	۴۱۲	۲۲	۴۶۹	۱۵	۲۱۹	۸
۸	۷۰	۵	۲۸	۹	۸۹	۷
۷	۵۲	۵	۲۷	۱۰	۱۰۷	۲۱
۲۱	۴۲۲	۲۳	۵۱۶	۱۷	۲۷۴	۱
۱	۲	۰	۰	۲	۳	۲
۲	۳	۳	۱۰	۲	۵	۱۹
۱۹	۳۵۵	۱۶	۲۴۳	۱۸	۳۱۰	۱
۱	۱	۰	۰	۱	۱	۳
۳	۷	۲	۲	۴	۱۷	۹
۹	۷۴	۲	۳	۱۰	۹۸	-
-	۱,۴۷۶	-	۱,۷۹۱	-	۱,۲۵۵	-

در سال ۱۴۰۰ شاخص هرفیندال-هیرشمن در بازار هر سه نوع تراکنش خرید، پرداخت قبض و خرید شارژ و مانده‌گیری به ترتیب ۱,۴۷۶، ۱,۷۹۱ و ۱,۲۵۵ به‌دست آمده است (بین ۱,۰۰۰ تا ۱,۸۰۰) که نشان‌دهنده تمرکز ملایم در بازار این سرویس‌هاست؛ به این معنا که پشتیبانی از تراکنش‌های همه‌ی سرویس‌ها در بین شرکت‌ها توزیع شده و نمی‌توان گفت که در انحصار شرکت و یا شرکت‌های خاصی می‌باشد. اختلاف میزان شاخص هرفیندال-هیرشمن در سال ۱۴۰۰ نسبت به سال ۹۹ در جدول ۱۲-۳ ارائه شده است.

جدول ۱۲-۳ مقایسه شاخص هرفیندال-هیرشمن در بازار شرکت‌های PSP در سال ۱۳۹۹ و ۱۴۰۰ برحسب نوع سرویس

HHI	خرید			پرداخت قبض و خرید شارژ			مانده‌گیری	
	سال ۹۹	سال ۱۴۰۰	اختلاف	سال ۹۹	سال ۱۴۰۰	اختلاف	سال ۹۹	سال ۱۴۰۰
شاخص H-H	۱,۴۷۹	۱,۴۷۶	-۳	۱,۶۹۶	۱,۷۹۱	۹۵	۱,۲۸۰	۱,۲۵۵
								-۲۶

در سال ۱۴۰۰ شاخص هرفیندال-هیرشمن تنها در سرویس پرداخت قبض و خرید شارژ نسبت به سال گذشته با افزایش مواجه بوده است. تغییرات این شاخص در هر سه نوع سرویس به‌گونه‌ای نبوده است که نوع تمرکز آن‌ها را تغییر دهد. در کل پایین آمدن این شاخص بیانگر رو به کاهش بودن تمرکز بازار بین شرکت‌های ارائه‌دهنده خدمات پرداخت با سهم بالا در بازار تراکنش‌ها و افزایش قدرت بازاری دیگر شرکت‌ها است.

۳-۷- بررسی عملکرد شرکت‌های PSP در ابزارهای پذیرش

یکی از مهمترین شاخص‌های حوزه‌ی پرداخت الکترونیک کارت، بررسی عملکرد شرکت‌های PSP در مدیریت، پشتیبانی و توسعه ابزارهای پذیرش می‌باشد. با توجه به آینده‌ی صنعت پرداخت در حوزه‌ی پرداخت‌های موبایلی و اینترنتی، در گزارش سالانه اقتصادی شاپرک علاوه بر ارائه‌ی اطلاعات در خصوص کارتهای فروشگاهی، به ابزارهای پذیرش اینترنتی و موبایلی نیز پرداخته شده است. از این رو در این بخش عملکرد شرکت‌ها در هریک از ابزارهای پذیرش به تفکیک ابزارهای فعال سیستمی و تراکنش‌دار مورد بررسی قرار گرفته و پس از آن در بخش بعدی به‌طور ویژه به عملکرد آن‌ها در کارتهای فروشگاهی توجه می‌شود.

۳-۷-۱- سهم هر یک از شرکت‌های PSP از تعداد کارتخوان فروشگاهی در کشور

در این بخش به بررسی اطلاعات سهم هر یک از شرکت‌های PSP از تعداد ابزار کارتخوان فروشگاهی فعال سیستمی و تراکنش‌دار در سطح کشور پرداخته می‌شود.

جدول ۱۳-۳ اطلاعات متوسط سهم بازار هر شرکت PSP از تعداد کارتخوان فروشگاهی فعال سیستمی را برای دو سال متوالی ۹۹ و ۱۴۰۰ نشان می‌دهد. لازم به توضیح است که متوسط سهم تعداد کارتخوان‌های فعال سیستمی هر شرکت با بهره‌جویی از میانگین آن‌ها طی ۱۲ ماه سال محاسبه شده است. شرکت "تجارت الکترونیک پارسیان" علی‌رغم روند رو به کاهش در تعریف کارتخوان‌های فروشگاهی فعال سیستمی ولیکن با رقمی معادل با ۱۵/۰۳ درصد بالاترین سهم بازار را در این نوع ابزار کسب نموده است.

جدول ۱۳-۳ سهم بازار هر شرکت PSP از تعداد ابزار کارتخوان فروشگاهی فعال سیستمی در سال ۱۴۰۰

نام شرکت ارائه دهنده خدمات پرداخت	متوسط سهم ابزارهای فروشگاهی فعال سیستمی		درصد تغییرات	نرخ رشد تعداد ابزار (اسفند ۱۴۰۰ نسبت به اسفند ۹۹)
	سال ۱۳۹۹	سال ۱۴۰۰		
آسان پرداخت پرشین	۶/۹۲٪	۶/۱۶٪	-۰/۷۶٪	-۱۶/۷۲٪
الکترونیک کارت دماوند	۰/۵۹٪	۰/۵۶٪	-۰/۰۳٪	-۲/۱۳٪
به پرداخت ملت	۱۲/۷۰٪	۱۲/۰۹٪	-۰/۶۱٪	-۱۱/۴۲٪
پرداخت الکترونیک سداد	۹/۴۴٪	۸/۱۳٪	-۱/۳۱٪	-۱۴/۵۳٪
پرداخت الکترونیک پاسارگاد	۹/۹۲٪	۱۳/۹۷٪	۴/۰۵٪	۲۰/۱۸٪
پرداخت الکترونیک سامان	۱۳/۱۳٪	۱۲/۳۹٪	-۰/۷۴٪	۴/۰۹٪
پرداخت الکترونیک سپهر	۲/۰۴٪	۲/۴۸٪	۰/۴۴٪	۲۸/۹۴٪
پرداخت نوین آراین	۲/۵۵٪	۳/۸۴٪	۱/۲۹٪	۴۰/۲۲٪
تجارت الکترونیک پارسیان	۱۵/۹۶٪	۱۵/۰۳٪	-۰/۹۳٪	-۸/۳۹٪
فراپردازان آروند امید	۲/۳۳٪	۳/۶۸٪	۱/۳۵٪	۱۴/۰۲٪
فن آوا کارت	۹/۶۸٪	۸/۳۹٪	-۱/۲۹٪	-۲۷/۱۹٪
کارت اعتباری ایران کیش	۱۴/۷۲٪	۱۳/۲۷٪	-۱/۴۵٪	-۱۶/۹۴٪
جمع	۱۰۰/۰۰٪	۱۰۰/۰۰٪	-	-۴/۶۰٪

در جدول فوق نرخ رشد تعداد کارتهای فروشگاهی فعال سیستمی در اسفند ماه ۱۴۰۰ نسبت به مدت مشابه در سال ۹۹ مورد بررسی قرار گرفته است. بر این اساس طی مدت مذکور ۴/۶۰ درصد^{۱۷} از تعداد کارتهای فعال سیستمی کل شبکه کاسته شده است.

جدول ۱۴-۳ اطلاعات متوسط سهم بازار هر شرکت PSP از تعداد کارتهای فروشگاهی تراکنش دار را برای دو سال متوالی ۹۹ و ۱۴۰۰ نشان می دهد.

جدول ۱۴-۳ سهم بازار هر شرکت PSP از تعداد ابزار کارتهای فروشگاهی تراکنش دار در سال ۱۴۰۰

نام شرکت ارائه دهنده خدمات پرداخت	متوسط سهم ابزارهای فروشگاهی تراکنش دار		درصد تغییرات	نرخ رشد تعداد ابزار (اسفند ۱۴۰۰ نسبت به اسفند ۹۹)
	سال ۱۳۹۹	سال ۱۴۰۰		
آسان پرداخت پرشین	۷/۸۴٪	۶/۹۰٪	-۰/۹۴٪	-۸/۲۶٪
الکترونیک کارت دماوند	۰/۶۸٪	۰/۶۲٪	-۰/۰۶٪	۲/۳۵٪
به پرداخت ملت	۱۲/۸۹٪	۱۱/۸۴٪	-۱/۰۵٪	۱/۴۱٪
پرداخت الکترونیک سداد	۱۰/۲۰٪	۹/۳۳٪	-۰/۸۷٪	۱/۲۰٪
پرداخت الکترونیک پاسارگاد	۹/۹۷٪	۱۴/۴۸٪	۴/۵۱٪	۵۰/۶۲٪
پرداخت الکترونیک سامان	۱۴/۵۸٪	۱۴/۱۵٪	-۰/۴۳٪	۸/۱۴٪
پرداخت الکترونیک سپهر	۲/۴۵٪	۲/۹۱٪	۰/۴۶٪	۲۷/۴۸٪
پرداخت نوین آراین	۲/۵۲٪	۳/۷۷٪	۱/۲۵٪	۵۵/۴۱٪
تجارت الکترونیک پارسبان	۱۴/۸۴٪	۱۴/۰۹٪	-۰/۷۵٪	-۳/۵۲٪
فراپردازان آروند امید	۱/۶۴٪	۱/۹۴٪	۰/۳۰٪	۷۲/۰۴٪
فن آوا کارت	۸/۵۶٪	۶/۶۵٪	-۱/۹۱٪	-۲۰/۴۳٪
کارت اعتباری ایران کیش	۱۳/۸۲٪	۱۳/۳۱٪	-۰/۵۱٪	-۲/۲۷٪
جمع	۱۰۰/۰۰٪	۱۰۰/۰۰٪	-	۷/۹۷٪

^{۱۷} این رقم در سال گذشته ۱۵/۱۲ درصد گزارش شده است.

در سال جاری شرکت "پرداخت الکترونیک پاسارگاد" در کارتهخوان‌های فروشگاهی تراکنش‌دار با رقمی معادل با ۱۴/۴۸ درصد بالاترین سهم بازار را در این نوع ابزار کسب نموده است. این درحالی است که در سال گذشته شرکت "تجارت الکترونیک پارسیان" بیشترین تعداد ابزارهای فوق را تحت پوشش داشته است.

در جدول فوق نرخ رشد تعداد کارتهخوان فروشگاهی تراکنش‌دار در اسفند ماه ۱۴۰۰ نسبت به مدت مشابه در سال ۹۹ نیز مورد بررسی قرار گرفته است. بر این اساس طی مدت مذکور ۷/۹۷ درصد بر تعداد کارتهخوان‌های تراکنش‌دار کل شبکه افزوده شده است.

۳-۷-۲- سهم هر یک از شرکت‌های PSP از تعداد ابزارهای پذیرش اینترنتی در کشور

در این بخش به بررسی اطلاعات سهم هر یک از شرکت‌های PSP از تعداد ابزارهای پذیرش اینترنتی فعال سیستمی و تراکنش‌دار در سطح کشور پرداخته می‌شود.

جدول ۳-۱۵ اطلاعات متوسط سهم بازار هر شرکت PSP از تعداد ابزار پذیرش اینترنتی فعال سیستمی را برای دو سال متوالی ۹۹ و ۱۴۰۰ نشان می‌دهد. شرکت "آسان پرداخت پرشین" علی‌رغم از دست دادن بیش از سه درصد از سهم بازار ابزارهای پذیرش اینترنتی فعال سیستمی خود ولیکن همچنان با رقمی معادل با ۳۷/۱۹ درصد به‌عنوان نخستین شرکت در پشتیبانی از این نوع ابزارها در شبکه‌ی پرداخت محسوب می‌شود.

در جدول زیر نرخ رشد تعداد ابزارهای پذیرش اینترنتی فعال سیستمی در اسفند ماه ۱۴۰۰ نسبت به مدت مشابه در سال ۹۹ نیز مورد بررسی قرار گرفته است. بر این اساس طی مدت مذکور ۵۷/۶۰ درصد از تعداد ابزارهای پذیرش اینترنتی فعال سیستمی کل شبکه کاسته شده است.

جدول ۳-۱۵ سهم بازار هر شرکت PSP از تعداد ابزار پذیرش اینترنتی فعال سیستمی در سال ۱۴۰۰

نام شرکت ارائه دهنده خدمات پرداخت	متوسط سهم ابزارهای اینترنتی فعال سیستمی		درصد تغییرات	نرخ رشد تعداد ابزار (اسفند ۱۴۰۰ نسبت به اسفند ۹۹)
	سال ۱۳۹۹	سال ۱۴۰۰		
آسان پرداخت پرشین	۴۰/۳۲٪	۳۷/۱۹٪	-۳/۱۳٪	-۵۱/۶۸٪
الکترونیک کارت دماوند	۰/۰۲٪	۰/۰۲٪	۰/۰۰٪	-۶۶/۵۵٪
به پرداخت ملت	۲/۲۶٪	۳/۲۳٪	۰/۹۷٪	-۳۳/۷۲٪
پرداخت الکترونیک سداد	۳/۷۰٪	۳/۳۳٪	-۰/۳۷٪	-۵۵/۹۸٪
پرداخت الکترونیک پاسارگاد	۹/۳۸٪	۱۲/۴۵٪	۳/۰۷٪	-۷۴/۶۷٪
پرداخت الکترونیک سامان	۹/۲۰٪	۷/۴۸٪	-۱/۷۲٪	-۷۳/۱۰٪
پرداخت الکترونیک سپهر	۲/۷۹٪	۸/۵۱٪	۵/۷۲٪	-۵۹/۲۴٪
پرداخت نوین آراین	۹/۷۱٪	۸/۷۵٪	-۰/۹۶٪	-۹۶/۶۵٪
تجارت الکترونیک پارسبان	۷/۸۳٪	۴/۹۶٪	-۲/۸۷٪	۲۹/۲۱٪
فراپردازان آروند امید	۰/۰۴٪	۰/۰۵٪	۰/۰۱٪	-۱۵/۹۷٪
فن آوا کارت	۰/۱۴٪	۰/۱۱٪	-۰/۰۳٪	-۶۶/۹۹٪
کارت اعتباری ایران کیش	۱۴/۶۰٪	۱۳/۹۳٪	-۰/۶۷٪	-۶۷/۹۶٪
جمع	۱۰۰/۰۰٪	۱۰۰/۰۰٪	-	-۵۷/۶۰٪

جدول ۳-۱۶ اطلاعات متوسط سهم بازار هر شرکت PSP از تعداد ابزارهای پذیرش اینترنتی تراکنش دار را برای دو سال متوالی ۹۹ و ۱۴۰۰ نشان می دهد. در سال جاری شرکت "آسان پرداخت پرشین" علی رغم روند رو به کاهش در تعریف ابزارهای پذیرش اینترنتی تراکنش دار ولیکن با رقمی معادل با ۱۷/۲۰ درصد مجدداً بالاترین سهم بازار را در این نوع ابزار کسب نموده است.

جدول ۱۶-۳ سهم بازار هر شرکت PSP از تعداد ابزار پذیرش اینترنتی تراکنش‌دار در سال ۱۴۰۰

نام شرکت ارائه دهنده خدمات پرداخت	متوسط سهم ابزارهای اینترنتی تراکنش‌دار		درصد تغییرات	نرخ رشد تعداد ابزار (اسفند ۱۴۰۰ نسبت به اسفند ۹۹)
	سال ۱۳۹۹	سال ۱۴۰۰		
آسان پرداخت پرشین	۲۳/۶۹٪	۱۷/۲۰٪	-۶/۴۹٪	-۳۸/۲۳٪
الکترونیک کارت دماوند	۰/۰۵٪	۰/۰۳٪	-۰/۰۲٪	-۶۵/۹۱٪
به پرداخت ملت	۱۰/۰۹٪	۱۲/۶۲٪	۲/۵۳٪	-۶/۹۶٪
پرداخت الکترونیک سداد	۳/۴۸٪	۴/۹۴٪	۱/۴۶٪	۶۰/۲۴٪
پرداخت الکترونیک پاسارگاد	۱۹/۳۷٪	۱۵/۶۳٪	-۳/۷۴٪	-۶۴/۵۶٪
پرداخت الکترونیک سامان	۱۷/۳۸٪	۱۴/۸۸٪	-۲/۵۰٪	-۲۸/۶۵٪
پرداخت الکترونیک سپهر	۴/۱۹٪	۱۰/۱۳٪	۵/۹۴٪	۷۲/۳۳٪
پرداخت نوین آراین	۲/۶۴٪	۰/۸۵٪	-۱/۷۹٪	۲۸/۱۴٪
تجارت الکترونیک پارسیان	۱۵/۴۹٪	۸/۴۸٪	-۷/۰۱٪	-۷۳/۶۷٪
فراپردازان آروند امید	۰/۰۲٪	۰/۰۳٪	۰/۰۱٪	۱۱۰۰/۰۰٪
فن آوا کارت	۰/۳۰٪	۰/۲۳٪	-۰/۰۷٪	-۴۲/۸۶٪
کارت اعتباری ایران کیش	۳/۳۲٪	۱۴/۹۹٪	۱۱/۶۷٪	۱۸/۳۱٪
جمع	۱۰۰/۰۰٪	۱۰۰/۰۰٪	-	-۲۷/۰۹٪

در جدول فوق نرخ رشد تعداد ابزار پذیرش اینترنتی تراکنش‌دار در اسفند ماه ۱۴۰۰ نسبت به مدت مشابه در سال ۹۹ نیز مورد بررسی قرار گرفته است. بر این اساس طی مدت مذکور ۲۷/۰۹ درصد از تعداد کارخوان‌های تراکنش‌دار کل شبکه کاسته شده است.

۳-۷-۳ سهم هر یک از شرکت‌های PSP از تعداد ابزارهای پذیرش

موبایلی در کشور

در این بخش به بررسی اطلاعات سهم هر یک از شرکت‌های PSP از تعداد ابزارهای پذیرش موبایلی فعال سیستمی و تراکنش‌دار در سطح کشور پرداخته می‌شود.

جدول ۳-۱۷ اطلاعات متوسط سهم بازار هر شرکت PSP از تعداد ابزار پذیرش موبایلی فعال سیستمی را برای دو سال متوالی ۹۹ و ۱۴۰۰ نشان می‌دهد. شرکت "به‌پرداخت ملت" علی‌رغم روند کاهشی در تعداد ابزارهای پذیرش موبایلی در اسفند سال ۱۴۰۰ نسبت به سال گذشته ولیکن همچنان با رقمی معادل با ۹۶/۱۷ درصد به‌عنوان نخستین شرکت در پشتیبانی از این نوع ابزارها در شبکه‌ی پرداخت محسوب می‌شود.

جدول ۳-۱۷ سهم بازار هر شرکت PSP از تعداد ابزار پذیرش موبایلی فعال سیستمی در سال ۱۴۰۰

نام شرکت ارائه دهنده خدمات پرداخت	متوسط سهم ابزارهای موبایلی فعال سیستمی		درصد تغییرات (اسفند ۱۴۰۰ نسبت به اسفند ۹۹)	نرخ رشد تعداد ابزار
	سال ۱۳۹۹	سال ۱۴۰۰		
آسان پرداخت پرشین	۳/۶۸٪	۳/۴۴٪	-۰/۲۴٪	-۶۷/۹۹٪
الکترونیک کارت دماوند	۰/۰۰٪	۰/۰۰٪	۰/۰۰٪	-۸۳/۳۳٪
به پرداخت ملت	۹۵/۶۸٪	۹۶/۱۷٪	۰/۴۹٪	-۷۲/۲۶٪
پرداخت الکترونیک سداد	۰/۰۰٪	۰/۰۰٪	۰/۰۰٪	-۲۵/۵۸٪
پرداخت الکترونیک پاسارگاد	۰/۰۰٪	۰/۰۰٪	۰/۰۰٪	-۹۶/۹۷٪
پرداخت الکترونیک سامان	۰/۱۷٪	۰/۱۷٪	۰/۰۰٪	-۱۴/۲۹٪
پرداخت الکترونیک سپهر	۰/۰۱٪	۰/۰۰٪	-۰/۰۱٪	-۵۶/۳۲٪
پرداخت نوین آراین	۰/۰۲٪	۰/۰۱٪	-۰/۰۱٪	-۸۲/۲۸٪
تجارت الکترونیک پارسیان	۰/۳۹٪	۰/۱۶٪	-۰/۲۳٪	-۷۵/۲۶٪
فراپردازان آروند امید	۰/۰۱٪	۰/۰۰٪	-۰/۰۱٪	-۶۲/۳۴٪
فن آوا کارت	۰/۰۰٪	۰/۰۰٪	۰/۰۰٪	-۴۶/۶۷٪
کارت اعتباری ایران کیش	۰/۰۳٪	۰/۰۲٪	۰/۰۰٪	-۵۴/۱۴٪
جمع	۱۰۰/۰۰٪	۱۰۰/۰۰٪	-	-۷۲/۰۱٪

در جدول فوق نرخ رشد تعداد ابزارهای پذیرش موبایلی فعال سیستمی در اسفند ماه ۱۴۰۰ نسبت به مدت مشابه در سال ۹۹ نیز مورد بررسی قرار گرفته است. بر این اساس طی مدت مذکور ۷۲/۰۱ درصد از تعداد ابزارهای پذیرش اینترنتی فعال سیستمی کل شبکه کاسته شده است.

جدول ۳-۱۸ اطلاعات متوسط سهم بازار هر شرکت PSP از تعداد ابزارهای پذیرش موبایلی تراکنش‌دار را برای دو سال متوالی ۹۹ و ۱۴۰۰ نشان می‌دهد. در سال جاری نیز شرکت "به‌پرداخت ملت" با رقمی معادل ۷۶/۳۳ درصد مجدداً بالاترین سهم بازار را در این نوع ابزار کسب نموده است.

جدول ۳-۱۸ سهم بازار هر شرکت PSP از تعداد ابزار پذیرش موبایلی تراکنش‌دار در سال ۱۴۰۰

نام شرکت ارائه دهنده خدمات پرداخت	متوسط سهم ابزارهای موبایلی تراکنش‌دار		نرخ رشد تعداد ابزار (اسفند ۱۴۰۰ نسبت به اسفند ۹۹)	درصد تغییرات
	سال ۱۳۹۹	سال ۱۴۰۰		
آسان پرداخت پرشین	۱۴/۷۹٪	۳/۹۳٪	۱۳/۳۳٪	-۱۰/۸۶٪
الکترونیک کارت دماوند	۰/۰۰٪	۰/۰۰٪	-	۰/۰۰٪
به پرداخت ملت	۵۵/۲۹٪	۷۶/۳۳٪	-۴۰/۰۶٪	۲۱/۰۴٪
پرداخت الکترونیک سداد	۱/۴۰٪	۱/۴۶٪	۰/۰۰٪	۰/۰۶٪
پرداخت الکترونیک پاسارگاد	۰/۰۰٪	۰/۰۰٪	-	۰/۰۰٪
پرداخت الکترونیک سامان	۱۵/۵۳٪	۱۱/۲۵٪	-۳۳/۳۳٪	-۴/۲۸٪
پرداخت الکترونیک سپهر	۰/۰۰٪	۰/۰۰٪	-	۰/۰۰٪
پرداخت نوین آراین	۹/۹۹٪	۴/۷۲٪	-۹۹/۱۵٪	-۵/۲۷٪
تجارت الکترونیک پارسیان	۲/۱۰٪	۰/۹۶٪	-۷۵/۰۰٪	-۱/۱۴٪
فراپردازان آروند امید	۰/۴۳٪	۰/۰۳٪	-	-۰/۴۰٪
فن آوا کارت	۰/۱۹٪	۰/۲۹٪	۱۰۰/۰۰٪	۰/۱۰٪
کارت اعتباری ایران کیش	۰/۲۷٪	۱/۰۳٪	۶۷۵/۰۰٪	۰/۷۶٪
جمع	۱۰۰/۰۰٪	۱۰۰/۰۰٪	-۴۱/۵۴٪	-

در جدول فوق نرخ رشد تعداد ابزار پذیرش موبایلی تراکنش‌دار در اسفند ماه ۱۴۰۰ نسبت به مدت مشابه در سال ۹۹ نیز مورد بررسی قرار گرفته است. بر این اساس طی مدت مذکور ۴۱/۵۴ درصد از تعداد کارتخوان‌های تراکنش‌دار کل شبکه کاسته شده است.

۳-۸- بررسی عملکرد شرکت‌های PSP در ابزار کارتخوان‌های فروشگاهی

کارتخوان فروشگاهی به سبب تعدد ابزار و نیز تعداد و مبلغ^{۱۸} تراکنش‌ها اهمیت ویژه‌ای نسبت به سایر ابزارهای پذیرش در شبکه پرداخت الکترونیک کارتی دارد. به همین علت به طور ویژه عملکرد کارتخوان فروشگاهی شرکت‌های ارائه دهنده خدمات پرداخت بررسی می‌شود. در این بخش اثربخشی کارتخوان فروشگاهی فعال سیستمی برای هر شرکت PSP در بعد کشوری اندازه‌گیری و تحلیل می‌شود. این بررسی‌ها بر روی پایانه‌های تراکنش‌دار نیز صورت می‌پذیرد. در پایان عملکرد هر شرکت PSP در خصوص کارتخوان فروشگاهی کم‌تراکنش و فاقد تراکنش مالی بررسی می‌شود.

۳-۸-۱- شاخص اثربخشی کارتخوان فروشگاهی فعال سیستمی در

بعد کشوری

دو شاخص تعداد کارتخوان‌های فروشگاهی و تعداد تراکنش‌های آن در کنار یکدیگر می‌توانند تعیین کننده عملکرد شرکت و توزیع مناسب این ابزارها توسط آن‌ه باشد که برای این منظور می‌توان شاخص اثربخشی کارتخوان فروشگاهی فعال سیستمی را تعریف نمود. این شاخص بیانگر نسبت سهم هر شرکت از تراکنش‌های کارتخوان فروشگاهی به سهم آن شرکت از ابزار کارتخوان فروشگاهی است^{۱۹}. عدد حاصل میزان اثربخشی کارتخوان‌های یک شرکت در شبکه پرداخت الکترونیک را نشان می‌دهد و مقدار آن بیانگر میزان توانایی یک شرکت در جذب تراکنش‌ها است. در واقع چنانچه مقدار این شاخص برای شرکتی برابر یک باشد بدین معنی است که آن شرکت توانسته است دقیقاً به اندازه سهمی که در ابزارها دارد، از بازار تراکنش‌ها نیز سهم به دست آورد و چنانچه مقدار شاخص بالاتر از یک باشد یعنی شرکت بیشتر از سهمی که از ابزارها دارد، موفق به جذب تراکنش شده است.

^{۱۸} تعداد تراکنش‌های کارتخوان فروشگاهی از کل تراکنش‌های شبکه پرداخت در سال ۱۴۰۰ بیش از ۹۰ درصد بوده که رقمی بالغ بر ۸۷ درصد از مبالغ تراکنش‌های این شبکه را جابجا می‌نماید. این ارقام در سال ۹۹ به ترتیب ۹۰ درصد و ۸۴ درصد گزارش شده است.

^{۱۹} این شاخص به عبارتی همان سرانه تراکنش کارتخوان فروشگاهی هر شرکت است که نسبت به کل نرمالایز شده است.

در این گزارش، به جهت ایجاد بستر مناسب‌تری برای تصمیم‌گیری شرکت‌ها، شاخص مذکور بر حسب هر دو نوع پایانه یعنی کارتهای فعال سیستمی و تراکنش‌دار محاسبه شده است. در ادامه هریک از شاخص‌های مذکور با رقم آن در سال ۹۹ مقایسه می‌گردد.

در جدول ۱۹-۳ شاخص متوسط اثربخشی کارتهای فروشگاهی فعال سیستمی برای هر یک از شرکت‌های PSP در سال‌های ۱۳۹۹ و ۱۴۰۰ محاسبه شده است. لازم به توضیح است که متوسط اثربخشی این نوع کارتهای در هر شرکت با بهره‌جویی از میانگین آن‌ها طی ۱۲ ماه سال محاسبه شده است. همچنین میزان تغییرات متوسط اثربخشی کارتهای فروشگاهی فعال سیستمی برای هر یک از شرکت‌های PSP در سال ۱۴۰۰ نسبت سال ۹۹ نیز ارائه شده است.

جدول ۱۹-۳ شاخص اثربخشی کارتهای فروشگاهی فعال سیستمی هر شرکت در سال ۱۴۰۰

نام شرکت ارائه دهنده خدمات پرداخت	متوسط اثربخشی کارتهای فروشگاهی فعال سیستمی		درصد تغییرات
	سال ۱۳۹۹	سال ۱۴۰۰	
آسان پرداخت پرشین	۱/۴۳۵	۱/۳۳۴	-۰/۱۰۱
الکترونیک کارت دماوند	۱/۳۳۷	۱/۲۰۱	-۰/۱۳۶
به پرداخت ملت	۱/۷۲۷	۱/۶۷۳	-۰/۰۵۴
پرداخت الکترونیک سداد	۰/۹۰۹	۱/۰۷۴	۰/۱۶۵
پرداخت الکترونیک پاسارگاد	۰/۵۹۳	۰/۵۵۳	-۰/۰۴۰
پرداخت الکترونیک سامان	۱/۴۷۰	۱/۶۶۱	۰/۱۹۱
پرداخت الکترونیک سپهر	۰/۵۶۹	۰/۵۶۱	-۰/۰۰۸
پرداخت نوین آرین	۰/۵۶۵	۰/۵۰۲	-۰/۰۶۳
تجارت الکترونیک پارسیان	۱/۰۶۰	۱/۲۰۴	۰/۱۴۴
فراپردازان آروند امید	۰/۳۹۸	۰/۲۴۵	-۰/۱۵۳
فن آوا کارت	۰/۴۱۲	۰/۳۵۰	-۰/۰۶۲
کارت اعتباری ایران کیش	۰/۶۲۱	۰/۶۵۵	۰/۰۳۴

در سال ۱۴۰۰، علاوه بر پنج شرکت "به پرداخت ملت"، "پرداخت الکترونیک سامان"، "آسان پرداخت پرشین"، "تجارت الکترونیک پارسیان" و "الکترونیک کارت دماوند" که در سال گذشته هم شاخص اثربخشی بالاتر از یک داشته‌اند، شرکت "پرداخت الکترونیک سداد" نیز به رقمی بالاتر از یک در این شاخص دست یافته است. به عبارت دیگر نحوه توزیع کارتخوان‌های فروشگاهی این شرکت‌ها به گونه‌ای بوده که در جذب بیشتر تراکنش‌ها به نسبت سایر شرکت‌ها موفق‌تر عمل نموده‌اند.

۳-۸-۲- شاخص اثربخشی کارتخوان فروشگاهی تراکنش‌دار در بعد

کشوری

همانگونه که ذکر شد دو شاخص تعداد کارتخوان‌های فروشگاهی و تعداد تراکنش‌های آن‌ها در کنار یکدیگر می‌توانند تصویر خوبی از توزیع مناسب این ابزارها توسط هر یک از شرکت‌های PSP را ارائه دهند. نکته حایز اهمیت این است که در شبکه‌ی شاپرک کارتخوان‌های فروشگاهی فعالی وجود دارند که فاقد تراکنش هستند. به این معنا که وضعیت آن‌ها در شبکه فعال است ولیکن تراکنشی از سوی آن‌ها وارد شبکه‌ی پرداخت نشده است. اثربخشی هر یک از شرکت‌ها در کل کارتخوان‌های فروشگاهی در بخش گذشته بررسی گردید. در این بخش به منظور مشاهده‌ی نحوه‌ی جایابی کارتخوان‌های فروشگاهی تراکنش‌دار^{۲۰} در کشور و همچنین بررسی میزان توانایی یک شرکت در جذب تراکنش‌ها، شاخص اثربخشی به ازای سهم تراکنش‌های کارتخوان فروشگاهی هر شرکت به سهم آن‌ها از تعداد کارتخوان‌های فروشگاهی تراکنش‌دار بازتعریف شده و به عنوان شاخص اثربخشی کارتخوان‌های فروشگاهی تراکنش‌دار ارائه می‌گردد.

در واقع چنانچه مقدار این شاخص برای شرکتی برابر یک باشد بدین معنی است که آن شرکت توانسته است دقیقاً به اندازه سهمی که در ابزارهای تراکنش‌دار دارد، از بازار تراکنش‌ها به دست آورد و چنانچه مقدار شاخص بالاتر از یک باشد یعنی شرکت بیشتر از سهمی که از ابزارهای مزبور دارد، موفق به جذب تراکنش شده است.

^{۲۰} با حداقل یک تراکنش در ماه.

در جدول ۲۰-۳ شاخص متوسط اثربخشی کارتخوان‌های فروشگاه‌های تراکنش‌دار هر شرکت PSP برای دو سال ۱۳۹۹ و ۱۴۰۰ با یکدیگر مقایسه شده‌اند.

جدول ۲۰-۳ مقایسه شاخص اثربخشی کارتخوان‌های فروشگاه‌های تراکنش‌دار هر شرکت در سال‌های ۱۳۹۹ و ۱۴۰۰

درصد تغییرات	متوسط اثربخشی کارتخوان‌های فروشگاه‌های تراکنش‌دار		نام شرکت ارائه دهنده خدمات پرداخت
	سال ۱۴۰۰	سال ۱۳۹۹	
-۰/۰۸	۱/۱۸۷	۱/۲۶۷	آسان پرداخت پرشین
-۰/۰۹۲	۱/۰۷۸	۱/۱۷۰	الکترونیک کارت دماوند
۰/۰۰۴	۱/۷۰۵	۱/۷۰۱	به پرداخت ملت
۰/۰۹۲	۰/۹۳۳	۰/۸۴۱	پرداخت الکترونیک سداد
-۰/۰۵۳	۰/۵۳۷	۰/۵۹۰	پرداخت الکترونیک پاسارگاد
۰/۱۲۹	۱/۴۵۳	۱/۳۲۴	پرداخت الکترونیک سامان
۰/۰۰۴	۰/۴۷۸	۰/۴۷۴	پرداخت الکترونیک سپهر
-۰/۰۵۷	۰/۵۱۳	۰/۵۷۰	پرداخت نوین آراین
۰/۱۴۵	۱/۲۸۵	۱/۱۴۰	تجارت الکترونیک پارسیان
-۰/۱۰۶	۰/۴۶۰	۰/۵۶۶	فراپردازان آروند امید
-۰/۰۲۶	۰/۴۴۰	۰/۴۶۶	فن آوا کارت
-۰/۰۰۹	۰/۶۵۲	۰/۶۶۱	کارت اعتباری ایران کیش

در سال ۱۴۰۰ همانند سال گذشته شرکت‌های "به پرداخت ملت"، "پرداخت الکترونیک سامان"، "تجارت الکترونیک پارسیان"، "آسان پرداخت پرشین" و شرکت "الکترونیک کارت دماوند" در این شاخص اثربخشی، عددی بالاتر از یک داشته‌است. به این معنا که جذب تراکنش‌های این شرکت‌ها بر روی کارتخوان‌های تراکنش‌دار بیشتر از سهم تعداد کارتخوان‌هایشان از کل کارتخوان‌های تراکنش‌دار کشور بوده است. به عبارت دیگر نحوه توزیع کارتخوان‌های فروشگاه‌های این شرکت‌ها به گونه‌ای بوده که در جذب بیشتر تراکنش‌ها به نسبت سایر شرکت‌ها موفق‌تر عمل نموده‌اند.

۳-۸-۳- عملکرد شرکت‌های PSP در ابزار کارتخوان‌های فروشگاهی

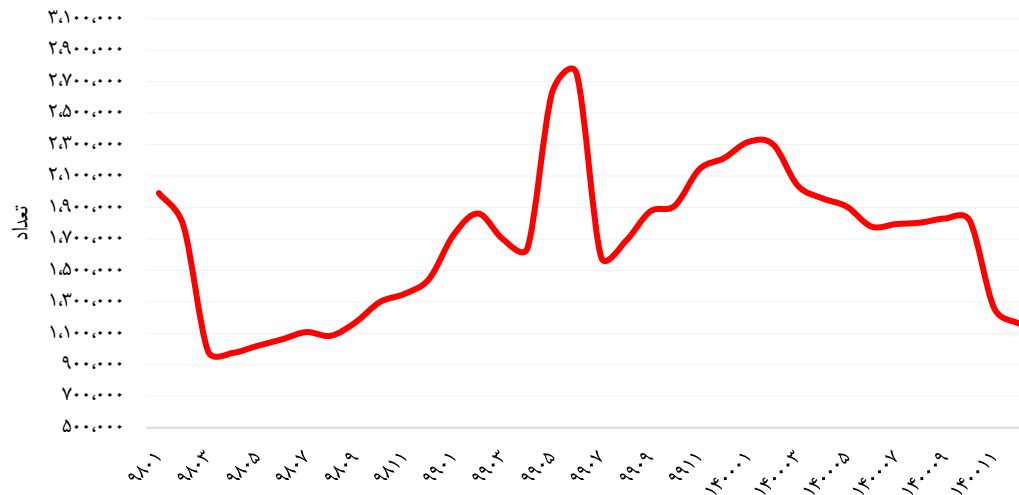
کم‌تراکنش و فاقد تراکنش

بر اساس روش معمول در سایر کشورها، پذیرندگان برای استفاده از ابزار کارتخوان فروشگاهی، ناچار به خرید یا اجاره دستگاه کارتخوان بوده و به‌علاوه موظف به پرداخت هزینه‌های نصب، نگهداری و نیز پرداخت بهای کاغذ رول مورد استفاده در آن هستند. اما در ایران به واسطه مداخله بانک‌ها در این امر، نه تنها کارتخوان بدون هیچگونه هزینه‌ای در اختیار پذیرندگان قرار می‌گیرد، بلکه همه هزینه‌های مربوطه حتی رول کاغذ رسید نیز به رایگان در دسترس آن‌ها است. به تبع این رویکرد تعدد دستگاه‌های کارتخوان در فروشگاه‌ها و در نتیجه فراوانی کارتخوان‌های فروشگاهی کم‌تراکنش و فاقد تراکنش مشاهده می‌شود. متأسفانه بی‌تفاوتی فروشنده و یا حتی استقبال از افزایش کارتخوان‌های فروشگاهی به دلیل ارزش نمایشی آن از یک سو و الزام شرکت PSP به نصب کارتخوان بدون توجه به کارایی آن که از قراردادهای این شرکت‌ها با بانک‌ها ناشی می‌شود از سوی دیگر، موجب تشدید پدیده‌هایی نظیر تعدد کارتخوان نصب شده در هر فروشگاه‌ها و وجود کارتخوان‌های کم‌تراکنش و فاقد تراکنش شده است.

در این قسمت به منظور بررسی نمایش میزان کارایی و بهره‌وری کارتخوان‌های فروشگاهی، آمار کارتخوان‌های کم‌تراکنش و فاقد تراکنش مالی هر شرکت PSP بررسی خواهد شد. از اردیبهشت ماه ۹۷ مفهوم این نوع کارتخوان‌ها بازتعریف گردیده و بر این اساس به کارتخوانی کم‌تراکنش گفته می‌شود که در یک بازه زمانی دو ماهه متوالی، کمتر از ۶۰ تراکنش مالی در هر ماه داشته باشد و مجموع مبالغ تراکنش‌های آن در دو ماه متوالی، کمتر از ۲۰ میلیون ریال در هر ماه باشد^{۲۱}. علت ملاک قرار گرفتن بازه زمانی دو ماهه در تعریف ابزار کم‌تراکنش و فاقد تراکنش مالی، کنترل شرکت‌ها در نصب جدید کارتخوان‌ها و نیز در بر گرفتن فعالیت فصلی برخی پذیرندگان بنابر ماهیت فعالیت آن‌ها است. برای بررسی روند تغییر تعداد کارتخوان‌های فروشگاهی کم‌تراکنش و فاقد تراکنش مالی، شکل زیر از فروردین ماه ۹۸ تا پایان سال ۱۴۰۰ ترسیم شده است.

^{۲۱} در تعریف گذشته به کارتخوانی کم‌تراکنش گفته می‌شد که در یک بازه زمانی سه ماهه متوالی کمتر از ۶۰ تراکنش در هر ماه داشته باشد و مجموع مبالغ تراکنش‌های آن کمتر از ۲۰ میلیون ریال در هر ماه باشد.

تعداد کارتخوان های فروشگاه های کم تراکنش و فاقد تراکنش

شکل ۱۵-۳ روند تغییر ماهانه تعداد کارتخوان های فروشگاه های کم تراکنش و فاقد تراکنش مالی طی سال های ۱۳۹۸ تا ۱۴۰۰

در این قسمت به منظور بررسی نمایش میزان کارایی و بهره‌وری کارتخوان های فروشگاه های، سهم تعداد کارتخوان های فروشگاه های کم تراکنش و فاقد تراکنش از کل کارتخوان های فعال سیستمی هر شرکت بررسی خواهد شد. جدول ۲۱-۳ متوسط این سهم را برای هر شرکت در سال های ۱۳۹۹ و ۱۴۰۰ ارائه می‌دهد. به منظور نرمال سازی تعداد کارتخوان ها، از روش متوسط گیری آن ها بهره گرفته شده است. محاسبه ی شاخص متوسط سهم مجموع تعداد کارتخوان های کم تراکنش و فاقد تراکنش به پایانه های فعال سیستمی شرکت ها بر اساس ۱۲ ماه صورت گرفته است.

جدول ۲۱-۳ متوسط سهم تعداد کارتخوان های کم تراکنش و فاقد تراکنش از کارتخوان های فعال سیستمی هر شرکت در سال ۱۴۰۰

نام شرکت ارائه دهنده خدمات پرداخت	متوسط سهم مجموع تعداد کارتخوان های کم تراکنش و فاقد تراکنش مالی از کل کارتخوان های فعال سیستمی هر شرکت		درصد تغییرات
	سال ۱۳۹۹	سال ۱۴۰۰	
آسان پرداخت پرشین	۱۱/۱۳٪	۹/۶۶٪	-۱/۴۷٪
الکترونیک کارت دماوند	۱۳/۷۲٪	۱۱/۵۹٪	-۲/۱۳٪
به پرداخت ملت	۲۱/۶۳٪	۲۱/۲۹٪	-۰/۳۴٪
پرداخت الکترونیک سداد	۱۸/۳۷٪	۹/۷۵٪	-۸/۶۲٪
پرداخت الکترونیک پاسارگاد	۱۸/۱۱٪	۱۶/۵۵٪	-۱/۵۶٪
پرداخت الکترونیک سامان	۱۴/۷۲٪	۸/۵۴٪	-۶/۱۸٪
پرداخت الکترونیک سپهر	۷/۴۴٪	۵/۵۳٪	-۱/۹۱٪
پرداخت نوین آراین	۲۳/۱۵٪	۲۰/۶۸٪	-۲/۴۷٪
تجارت الکترونیک پارسیان	۲۸/۰۴٪	۲۲/۳۷٪	-۵/۶۷٪
فراپردازان آروند امید	۳۵/۸۳٪	۵۰/۷۶٪	۱۴/۹۳٪
فن آوا کارت	۳۰/۰۵٪	۳۵/۴۰٪	۵/۳۵٪
کارت اعتباری ایران کیش	۲۶/۶۹٪	۱۸/۷۰٪	-۷/۹۹٪
کل	۲۱/۹۵٪	۱۹/۰۴٪	-۲/۹۱٪

این جدول مبین آن است که در سال ۱۴۰۰ سهم کارتخوان های کم تراکنش و فاقد تراکنش به طور متوسط ۱۹/۰۴ درصد از کل کارتخوان های فروشگاهی فعال سیستمی شبکه شاپرک بوده که نسبت به سال گذشته با ریزش همراه بوده است. کارتخوان های کم تراکنش و فاقد تراکنش شرکت "پرداخت الکترونیک سپهر" با کسب سهمی معادل با ۵/۵۳ درصد از کل کارتخوان های فعال سیستمی آن کمترین سهم به شمار می روند. در مقابل ۵۰/۷۶ درصد از کل کارتخوان های فعال سیستمی شرکت "فراپردازان آروند امید" از نوع کارتخوان- های کم تراکنش و فاقد تراکنش مالی گزارش شده اند. این شرکت بالاترین تغییر در رقم شاخص مذکور را نسبت به سال گذشته در بین شرکت ها نشان می دهد.

وضعیت بانک‌های صادرکننده و

پذیرنده در سال ۱۴۰۰

۴- بررسی وضعیت بانک‌های صادر کننده و پذیرنده

در این بخش به بررسی سهم بازار پذیرندگی و صادرکنندگی در بانک‌های^{۲۲} پذیرنده^{۲۳} و صادر کننده^{۲۴} در شبکه پرداخت الکترونیک کارتی در سال ۱۴۰۰ و مقایسه با مدت مشابه سال قبل از آن پرداخته می‌شود.

^{۲۲} در کل گزارش منظور از بانک‌ها، بانک‌ها و موسسات مالی و اعتباری مجاز می‌باشد.

^{۲۳} رجوع شود به پیوست ۷-۱-۴.

^{۲۴} رجوع شود به پیوست ۷-۱-۳.

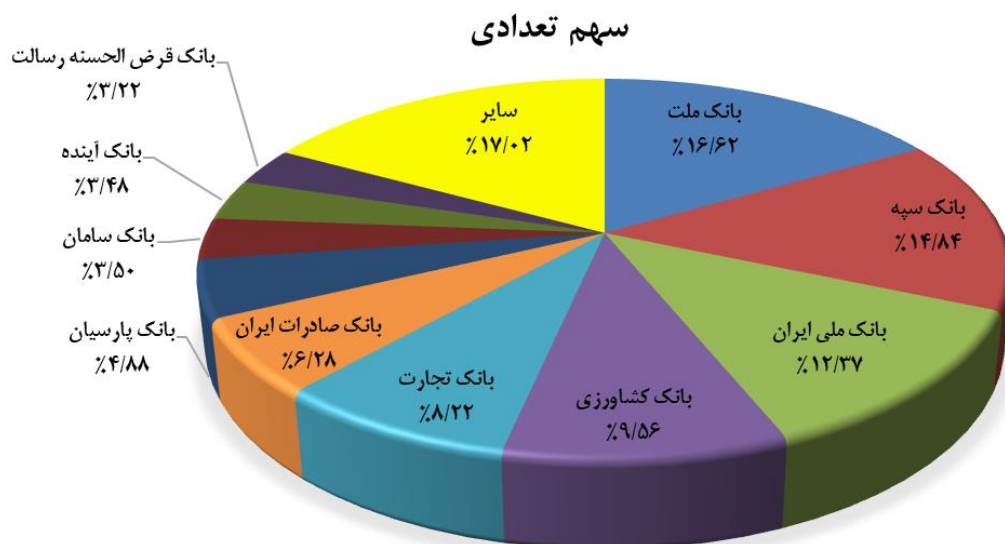
۱-۴ - سهم بازار پذیرندگی

در این بخش، سهم بازار هریک از بانک‌های پذیرنده از لحاظ تعداد و مبلغ تراکنش‌های کارتی شبکه‌ی شاپرک در سال ۱۴۰۰ مورد بررسی قرار گرفته و سهم هر بانک از بازار تراکنش‌ها به تفکیک ابزارهای پذیرش محاسبه و تمرکز بازار برحسب هر ابزار در بازار بانک‌های پذیرنده محاسبه شده و مورد تحلیل قرار می‌گیرد.

۱-۱-۴ - سهم بازار هریک از بانک‌های پذیرنده بر حسب تعداد و مبلغ تراکنش‌ها

این شاخص گستره فعالیت هر یک از بانک‌ها را در پذیرش مبالغ تراکنش‌های پشتیبانی شده در شبکه شاپرک نشان می‌دهد. در سال ۱۴۰۰ تعداد بانک‌های پذیرنده ۳۲ بانک و موسسه مالی و اعتباری مجاز در لیست بانک‌های پذیرنده تراکنش‌های پرداخت الکترونیک کارتی بوده است.

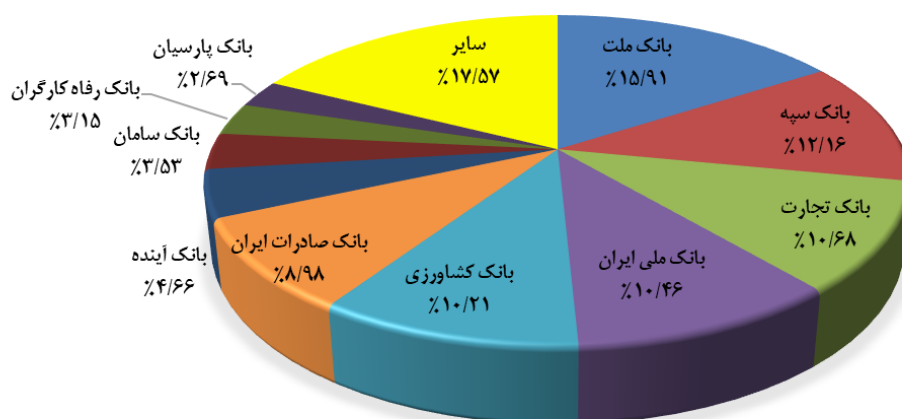
شکل ۱-۴ سهم تعدادی هر یک از بانک‌های پذیرنده از کل تعداد تراکنش‌های صنعت پرداخت در سال ۱۴۰۰ را نشان می‌دهد.

شکل ۱-۴ سهم بازار هر بانک پذیرنده از کل تعداد تراکنش‌های شبکه پرداخت - سال ۱۴۰۰

در ادامه شکل ۲-۴ سهم مبلغی هر یک از بانک‌های پذیرنده از کل جمع مبلغ تراکنش‌های صنعت پرداخت در سال ۱۴۰۰ را نشان می‌دهد.

سهم مبلغی

شکل ۲-۴ سهم بازار هر بانک پذیرنده از کل مبلغ تراکنش‌های شبکه پرداخت - سال ۱۴۰۰

از دو شکل ۱-۴ و شکل ۲-۴ ملاحظه می‌شود که "بانک ملت" با سهم ۱۶/۶۲ درصدی از تعداد تراکنش‌ها و سهم ۱۵/۹۱ درصدی از مبلغ تراکنش‌ها، همان‌گونه که در هر ماه از سال مورد مطالعه رتبه اول را چه از منظر سهم تعدادی و چه از منظر سهم مبلغی در اختیار داشت، همچنان با اختلاف، بالاترین سهم از پذیرش تراکنش‌های بازار را در سال ۱۴۰۰ به خود اختصاص داده و در جایگاه نخست در بین تمام بانک‌های پذیرنده قرار گرفته است.

جدول ۱-۴ برای مقایسه سهم هر بانک پذیرنده از تعداد تراکنش‌های صورت گرفته در شبکه پرداخت با مدت مشابه سال گذشته آورده شده است.

جدول ۴-۱ مقایسه سهم هر بانک پذیرنده از کل تعداد تراکنش‌های شبکه پرداخت - ۱۳۹۹ و ۱۴۰۰

ردیف	بانک پذیرنده	سهم تعدادی ۱۳۹۹	سهم تعدادی ۱۴۰۰	اختلاف ^{۲۵}
۱	بانک اقتصاد نوین	۱/۹۴٪	۱/۵۸٪	-۰/۳۶٪
۲	بانک ایران زمین	۰/۶۲٪	۰/۴۹٪	-۰/۱۳٪
۳	بانک آینده	۲/۶۵٪	۳/۴۸٪	-۰/۸۳٪
۴	بانک پارسیان	۶/۴۴٪	۴/۸۸٪	-۱/۵۶٪
۵	بانک پاسارگاد	۳/۴۱٪	۲/۷۵٪	-۰/۶۶٪
۶	بانک تجارت	۴/۵۲٪	۸/۲۲٪	۳/۷۰٪
۷	بانک توسعه تعاون	۰/۷۶٪	۰/۶۵٪	-۰/۱۱٪
۸	بانک توسعه صادرات ایران	۰/۱۰۰٪	۰/۱۰۰٪	۰/۰۰٪
۹	بانک خاورمیانه	۰/۲۷٪	۰/۵۱٪	-۰/۲۴٪
۱۰	بانک دی	۰/۳۱٪	۰/۲۷٪	-۰/۰۴٪
۱۱	بانک رفاه کارگران	۳/۶۵٪	۳/۱۰۰٪	-۰/۶۵٪
۱۲	بانک سامان	۴/۰۳٪	۳/۵۰٪	-۰/۵۳٪
۱۳	بانک سپه	۱۰/۴۷٪	۱۴/۸۴٪	۴/۳۷٪
۱۴	بانک سرمایه	۰/۲۲٪	۰/۱۹٪	-۰/۰۴٪
۱۵	بانک سینا	۰/۵۶٪	۰/۴۸٪	-۰/۰۸٪
۱۶	بانک شهر	۰/۸۱٪	۰/۷۴٪	-۰/۰۷٪
۱۷	بانک صادرات ایران	۷/۵۳٪	۶/۲۸٪	-۱/۲۵٪
۱۸	بانک صنعت و معدن	۰/۰۲٪	۰/۰۲٪	۰/۰۰٪
۱۹	بانک قرض الحسنه رسالت	۴/۸۲٪	۳/۲۲٪	-۱/۶۰٪
۲۰	بانک قرض الحسنه مهر ایران	۱/۷۹٪	۱/۹۹٪	۰/۲۰٪
۲۱	بانک کارآفرین	۰/۱۴٪	۰/۲۵٪	۰/۱۱٪
۲۲	بانک کشاورزی	۵/۷۲٪	۹/۵۶٪	۳/۸۴٪
۲۳	بانک گردشگری	۰/۴۷٪	۰/۴۳٪	-۰/۰۳٪

^{۲۵} اختلاف به معنای کم کردن رقم محاسبه شده در سال ۱۳۹۹ از رقم محاسبه شده در سال ۱۴۰۰ می‌باشد.

ردیف	بانک پذیرنده	سهم تعدادی ۱۳۹۹	سهم تعدادی ۱۴۰۰	اختلاف ^{۲۵}
۲۴	بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران	۰/۴۲٪	۰/۴۲٪	۰/۰۱٪
۲۵	بانک مسکن	۱/۱۴٪	۱/۰۱٪	-۰/۱۲٪
۲۶	بانک مشترک ایران - ونزوئلا	۰/۰۰٪	۰/۰۱٪	۰/۰۱٪
۲۷	بانک ملت	۲۱/۰۸٪	۱۶/۶۲٪	-۴/۴۶٪
۲۸	بانک ملی ایران	۱۳/۸۲٪	۱۲/۳۷٪	-۱/۴۵٪
۲۹	شرکت دولتی پست بانک	۱/۵۴٪	۱/۵۳٪	-۰/۰۱٪
۳۰	موسسه اعتباری توسعه	۰/۰۲٪	۰/۰۱٪	-۰/۰۱٪
۳۱	موسسه اعتباری ملل	۰/۵۰٪	۰/۴۱٪	-۰/۰۹٪
۳۲	موسسه اعتباری نور	۰/۳۵٪	۰/۲۹٪	-۰/۰۶٪

همانگونه که در جدول فوق مشاهده می‌گردد، بالاترین سهم تعدادی در هر دو سال به بانک "ملت" تعلق گرفته و بالاترین اختلاف مثبت سهم تعدادی بین سال‌های ۱۳۹۹ و ۱۴۰۰ با اختلاف ۴/۳۷ درصد به بانک "سپه" و بالاترین اختلاف منفی سهم تعدادی با منفی ۴/۴۶ به بانک "ملت" مربوط می‌شود.

همچنین جدولی برای مقایسه سهم هر بانک پذیرنده از مبلغ تراکنش‌های صورت گرفته در شبکه پرداخت با مدت مشابه سال گذشته در جدول ۲-۴ محاسبه گردیده که در ادامه آورده شده است.

جدول ۲-۴ مقایسه سهم هر بانک پذیرنده از کل مبلغ تراکنش‌های شبکه پرداخت - ۱۳۹۹ و ۱۴۰۰

ردیف	بانک پذیرنده	سهم مبلغی ۱۳۹۹	سهم مبلغی ۱۴۰۰	اختلاف
۱	بانک اقتصاد نوین	۱/۳۶٪	۱/۱۵٪	-۰/۲۰٪
۲	بانک ایران زمین	۰/۶۴٪	۰/۵۵٪	-۰/۱۰٪
۳	بانک آینده	۲/۲۰٪	۴/۶۶٪	۲/۴۶٪
۴	بانک پارسیان	۴/۱۰٪	۲/۶۹٪	-۱/۴۱٪
۵	بانک پاسارگاد	۳/۰۵٪	۲/۶۳٪	-۰/۴۲٪
۶	بانک تجارت	۵/۸۴٪	۱۰/۶۸٪	۴/۸۴٪
۷	بانک توسعه تعاون	۰/۸۵٪	۰/۷۳٪	-۰/۱۲٪
۸	بانک توسعه صادرات ایران	۰/۰۱٪	۰/۰۱٪	۰/۰۰٪
۹	بانک خاورمیانه	۱/۹۹٪	۱/۲۴٪	-۰/۷۵٪

ردیف	بانک پذیرنده	سهام مبلغی ۱۳۹۹	سهام مبلغی ۱۴۰۰	اختلاف
۱۰	بانک دی	۰/۳۳٪	۰/۳۱٪	-۰/۰۱٪
۱۱	بانک رفاه کارگران	۳/۷۴٪	۳/۱۵٪	-۰/۵۹٪
۱۲	بانک سامان	۴/۷۸٪	۳/۵۳٪	-۱/۲۴٪
۱۳	بانک سپه	۸/۹۳٪	۱۲/۱۶٪	۳/۲۳٪
۱۴	بانک سرمایه	۰/۳۴٪	۰/۲۵٪	-۰/۰۹٪
۱۵	بانک سینا	۰/۶۹٪	۰/۷۴٪	۰/۰۶٪
۱۶	بانک شهر	۱/۳۳٪	۱/۱۲٪	-۰/۲۱٪
۱۷	بانک صادرات ایران	۱۱/۰۵٪	۸/۹۸٪	-۲/۰۸٪
۱۸	بانک صنعت و معدن	۰/۰۹٪	۰/۱۳٪	۰/۰۴٪
۱۹	بانک قرض الحسنه رسالت	۲/۹۳٪	۲/۲۵٪	-۰/۶۷٪
۲۰	بانک قرض الحسنه مهر ایران	۱/۵۹٪	۱/۶۴٪	۰/۰۶٪
۲۱	بانک کارآفرین	۰/۲۹٪	۰/۵۰٪	۰/۲۱٪
۲۲	بانک کشاورزی	۵/۷۵٪	۱۰/۲۱٪	۴/۴۶٪
۲۳	بانک گردشگری	۰/۵۰٪	۰/۴۴٪	-۰/۰۶٪
۲۴	بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران	۰/۶۴٪	۰/۹۱٪	۰/۲۸٪
۲۵	بانک مسکن	۱/۳۴٪	۰/۹۸٪	-۰/۳۶٪
۲۶	بانک مشترک ایران - ونزوئلا	۰/۰۰٪	۰/۰۰٪	۰/۰۰٪
۲۷	بانک ملت	۲۲/۱۲٪	۱۵/۹۱٪	-۶/۲۱٪
۲۸	بانک ملی ایران	۱۱/۵۷٪	۱۰/۴۶٪	-۱/۱۱٪
۲۹	شرکت دولتی پست بانک	۱/۲۳٪	۱/۳۸٪	۰/۱۵٪
۳۰	موسسه اعتباری توسعه	۰/۰۱٪	۰/۰۰٪	-۰/۰۱٪
۳۱	موسسه اعتباری ملل	۰/۴۵٪	۰/۳۵٪	-۰/۱۰٪
۳۲	موسسه اعتباری نور	۰/۲۹٪	۰/۲۴٪	-۰/۰۵٪

همانگونه که در جدول ۲-۴ مشاهده می‌گردد، بالاترین سهم مبلغی تراکنش‌های پذیرندگی در بین بانک‌های پذیرنده متعلق به بانک "ملت" می‌باشد. همچنین بالاترین اختلاف مثبت سهم مبلغی با میزان ۴/۸۴ درصد

بین سال‌های ۱۳۹۹ و ۱۴۰۰ به بانک "تجارت" و بالاترین اختلاف منفی سهم مبلغی در این بررسی با میزان منفی ۶/۲۱ به بانک "ملت" اختصاص یافته است.

۴-۱-۲- سهم هر بانک پذیرنده از بازار تراکنش‌های هر یک از

ابزارهای پذیرش

این شاخص، منجر به شناخت حوزه فعالیت و نحوه‌ی بازاریابی هر یک از بانک‌ها به منظور پذیرش وجوه مربوط به داد و ستدهای کارت‌های بانکی در هر یک از ابزارهای پذیرش می‌شود. ذکر این نکته ضروری است که در محاسبه این شاخص، آمار تراکنش‌ها به ازای تمامی بانک‌های پذیرنده در کارتهای چندهشایی^{۲۶} نیز در نظر گرفته می‌شود.

سهم تعدادی و مبلغی تراکنش‌های هر یک از بانک‌های پذیرنده از بازار ابزارهای پذیرش برای سال ۱۴۰۰ در جدول ۳-۴ ارائه شده است. اطلاعات این جدول مبین آن است که:

- در سال ۱۴۰۰ بیشترین سهم از تعداد تراکنش‌های ابزار کارتهای فروشگاهی با ۱۶/۱۳ درصد و ابزار پذیرش موبایلی با ۳۵/۴۰ درصد متعلق به "بانک ملت" و بیشترین سهم از تعداد تراکنش‌های ابزار پذیرش اینترنتی با ۱۹/۱۵ درصد متعلق به "بانک پارسیان" بوده است.
- در سال ۱۴۰۰ بیشترین سهم از مبلغ تراکنش‌های ابزار کارتهای فروشگاهی با ۱۵/۹۸ درصد و ابزار پذیرش موبایلی با ۳۷/۴۲ درصد به "بانک ملت" و ابزار پذیرش اینترنتی با ۲۲/۳۹ درصد متعلق به "بانک آینده" بوده است.

^{۲۶} منظور از لفظ چندهشایی، تعریف و اتصال بیش از یک شماره شبا به ابزار پذیرش است.

جدول ۳-۴ سهم هر بانک پذیرنده از کل تعداد و مبلغ تراکنش‌های هر یک از ابزارهای پذیرش - سال ۱۴۰۰

ردیف	بانک پذیرنده	سهم تعدادی			سهم مبلغی		
		کارتخوان فروشگاهی	ابزار پذیرش اینترنتی	ابزار پذیرش موبایلی	کارتخوان فروشگاهی	ابزار پذیرش اینترنتی	ابزار پذیرش موبایلی
۱	بانک اقتصاد نوین	۱/۱۱٪	۲/۸۴٪	۱۲/۵۵٪	۱/۱۶٪	۰/۹۶٪	۱۱/۱۱٪
۲	بانک ایران زمین	۰/۵۰٪	۰/۶۱٪	۰/۰۰٪	۰/۵۴٪	۰/۵۷٪	۰/۰۰٪
۳	بانک آینده	۲/۱۳٪	۷/۳۲٪	۳۴/۴۰٪	۲/۰۳٪	۲۲/۳۹٪	۳۲/۱۵٪
۴	بانک پارسیان	۴/۰۴٪	۱۹/۱۵٪	۲/۳۱٪	۲/۴۵٪	۴/۲۵٪	۵/۳۴٪
۵	بانک پاسارگاد	۲/۸۸٪	۲/۲۲٪	۰/۰۰٪	۲/۴۴٪	۳/۹۹٪	۰/۰۰٪
۶	بانک تجارت	۸/۷۹٪	۲/۹۴٪	۱/۹۷٪	۱۰/۶۴٪	۱۱/۰۸٪	۱/۹۳٪
۷	بانک توسعه تعاون	۰/۷۱٪	۰/۱۹٪	۰/۰۰٪	۰/۸۰٪	۰/۲۵٪	۰/۰۱٪
۸	بانک توسعه صادرات ایران	۰/۰۰٪	۰/۰۰٪	۰/۰۰٪	۰/۰۰٪	۰/۰۰٪	۰/۰۰٪
۹	بانک خاورمیانه	۰/۱۹٪	۵/۷۵٪	۰/۰۰٪	۰/۲۹٪	۷/۷۸٪	۰/۰۰٪
۱۰	بانک دی	۰/۲۶٪	۰/۴۲٪	۰/۰۴٪	۰/۳۰٪	۰/۳۸٪	۰/۱۳٪
۱۱	بانک رفاه کارگران	۳/۱۵٪	۰/۹۶٪	۲/۵۹٪	۳/۲۷٪	۲/۳۱٪	۲/۶۳٪
۱۲	بانک سامان	۳/۳۶٪	۷/۲۰٪	۰/۷۱٪	۲/۶۵٪	۹/۶۲٪	۲/۱۵٪
۱۳	بانک سپه	۱۵/۷۹٪	۸/۱۴٪	۰/۱۸٪	۱۳/۷۳٪	۱/۵۰٪	۰/۳۸٪
۱۴	بانک سرمایه	۰/۲۰٪	۰/۰۳٪	۰/۰۰٪	۰/۲۹٪	۰/۰۱٪	۰/۰۰٪
۱۵	بانک سینا	۰/۵۲٪	۰/۱۶٪	۰/۰۰٪	۰/۶۵٪	۱/۴۰٪	۰/۰۰٪
۱۶	بانک شهر	۰/۷۸٪	۰/۴۴٪	۰/۰۰٪	۰/۸۷٪	۲/۸۶٪	۰/۰۱٪
۱۷	بانک صادرات ایران	۶/۸۹٪	۰/۴۳٪	۰/۰۲٪	۹/۶۴٪	۴/۵۷٪	۰/۰۷٪
۱۸	بانک صنعت و معدن	۰/۰۲٪	۰/۰۰٪	۰/۰۰٪	۰/۰۹٪	۰/۴۷٪	۰/۰۰٪
۱۹	بانک قرض الحسنه رسالت	۳/۴۱٪	۰/۶۶٪	۲/۵۹٪	۲/۵۶٪	۰/۱۲٪	۱/۸۷٪
۲۰	بانک قرض الحسنه مهر ایران	۲/۱۹٪	۰/۱۳٪	۰/۰۰٪	۱/۸۸٪	۰/۰۶٪	۰/۰۰٪
۲۱	بانک کارآفرین	۰/۲۳٪	۰/۸۸٪	۰/۰۰٪	۰/۴۳٪	۰/۹۵٪	۰/۰۰٪
۲۲	بانک کشاورزی	۹/۹۳٪	۹/۲۲٪	۰/۰۵٪	۱۱/۴۳٪	۱/۹۴٪	۰/۱۷٪
۲۳	بانک گردشگری	۰/۴۷٪	۰/۰۸٪	۰/۰۳٪	۰/۴۷٪	۰/۲۱٪	۰/۰۲٪
۲۴	بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران	۰/۴۱٪	۰/۸۱٪	۰/۰۰٪	۰/۷۴٪	۲/۱۵٪	۰/۰۰٪

ردیف	بانک پذیرنده	سهم تعدادی			سهم مبلغی		
		کارتخوان فروشگاهی	ابزار پذیرش اینترنتی	ابزار پذیرش موبایلی	کارتخوان فروشگاهی	ابزار پذیرش اینترنتی	ابزار پذیرش موبایلی
۲۵	بانک مسکن	۱/۱۰٪	۰/۱۶٪	۰/۰۱٪	۱/۰۳٪	۰/۶۸٪	۰/۰۱٪
۲۶	بانک مشترک ایران - ونزوئلا	۰/۰۰٪	۰/۱۰٪	۰/۰۰٪	۰/۰۰٪	۰/۰۰٪	۰/۰۰٪
۲۷	بانک ملت	۱۶/۱۳٪	۱۴/۰۴٪	۳۵/۴۰٪	۱۵/۹۸٪	۱۵/۱۲٪	۳۷/۴۲٪
۲۸	بانک ملی ایران	۱۲/۳۸٪	۱۵/۰۸٪	۷/۱۴٪	۱۱/۳۶٪	۴/۳۶٪	۴/۶۲٪
۲۹	شرکت دولتی پست بانک	۱/۶۹٪	۰/۰۳٪	۰/۰۰٪	۱/۵۷٪	۰/۰۳٪	۰/۰۰٪
۳۰	موسسه اعتباری توسعه	۰/۰۱٪	۰/۰۰٪	۰/۰۰٪	۰/۰۰٪	۰/۰۰٪	۰/۰۰٪
۳۱	موسسه اعتباری ملل	۰/۴۴٪	۰/۰۲٪	۰/۰۰٪	۰/۳۹٪	۰/۰۱٪	۰/۰۰٪
۳۲	موسسه اعتباری نور	۰/۳۲٪	۰/۰۰٪	۰/۰۰٪	۰/۲۷٪	۰/۰۰٪	۰/۰۰٪

در این بخش از گزارش در ادامه برای مقایسه رشد درصدی از سهم تعدادی و مبلغی تراکنش های بانک های کشور، در جدول ۴-۴ اختلاف سهم تعدادی و مبلغی تراکنش های ابزارهای پذیرش بانک های کشور از مجموع کل تعداد و مبلغ تراکنش های هر ابزار پذیرش بین سال های ۹۹ و ۱۴۰۰ آمده است.

جدول ۴-۴ مقایسه اختلاف سهم هربانک پذیرنده از تعداد و مبلغ تراکنش‌ها به تفکیک ابزار پذیرش طی سال‌های ۱۳۹۹ و ۱۴۰۰

ردیف	بانک پذیرنده	کارخوان فروشگاهی		ابزار پذیرش اینترنتی		ابزار پذیرش موبایلی	
		اختلاف سهم تعدادی	اختلاف سهم مبلغی	اختلاف سهم تعدادی	اختلاف سهم مبلغی	اختلاف سهم تعدادی	اختلاف سهم مبلغی
۱	بانک اقتصاد نوین	-۰/۱۷٪	-۰/۲۳٪	۰/۶۳٪	-۰/۰۶٪	-۳/۹۶٪	-۲/۹۵٪
۲	بانک ایران زمین	-۰/۱۴٪	-۰/۱۵٪	-۰/۰۳٪	۰/۱۹٪	۰/۰۰٪	۰/۰۰٪
۳	بانک آینده	۰/۵۶٪	۰/۳۲٪	۲/۸۲٪	۱۷/۷۶٪	۱۰/۲۱٪	۸/۹۹٪
۴	بانک پارسیان	-۱/۲۰٪	-۰/۵۶٪	-۲/۵۹٪	-۵/۶۲٪	-۷/۹۱٪	-۱۲/۰۲٪
۵	بانک پاسارگاد	-۰/۶۹٪	-۰/۶۳٪	-۰/۹۹٪	۱/۰۰٪	۰/۰۰٪	-۰/۰۱٪
۶	بانک تجارت	۳/۸۲٪	۴/۴۶٪	۲/۱۳٪	۷/۰۳٪	۱/۹۶٪	۱/۹۱٪
۷	بانک توسعه تعاون	-۰/۱۳٪	-۰/۱۶٪	۰/۱۲٪	-۰/۰۲٪	-۰/۰۱٪	-۰/۰۵٪
۸	بانک توسعه صادرات ایران	۰/۰۰٪	۰/۰۰٪	۰/۰۰٪	۰/۰۰٪	۰/۰۰٪	۰/۰۰٪
۹	بانک خاورمیانه	۰/۱۳٪	۰/۱۷٪	۲/۱۹٪	-۴/۴۵٪	۰/۰۰٪	۰/۰۰٪
۱۰	بانک دی	-۰/۰۷٪	-۰/۰۷٪	۰/۲۹٪	۰/۳۲٪	۰/۰۴٪	۰/۱۳٪
۱۱	بانک رفاه کارگران	-۰/۷۸٪	-۰/۸۵٪	۰/۰۸٪	۰/۵۹٪	۱/۲۴٪	۱/۲۸٪
۱۲	بانک سامان	-۰/۷۱٪	-۰/۴۵٪	۱/۵۰٪	-۴/۳۳٪	۰/۱۳٪	-۰/۱۹٪
۱۳	بانک سپه	۵/۰۱٪	۳/۴۸٪	-۴/۳۴٪	-۰/۳۵٪	-۰/۲۰٪	-۱/۱۱٪
۱۴	بانک سرمایه	-۰/۰۴٪	-۰/۱۱٪	-۰/۰۲٪	۰/۰۰٪	-۰/۰۷٪	-۰/۱۵٪
۱۵	بانک سینا	-۰/۰۹٪	-۰/۱۱٪	۰/۰۳٪	۱/۱۲٪	-۰/۰۱٪	-۰/۰۲٪
۱۶	بانک شهر	-۰/۰۹٪	-۰/۰۳٪	۰/۱۰٪	-۰/۸۲٪	۰/۰۰٪	۰/۰۱٪
۱۷	بانک صادرات ایران	-۱/۳۶٪	-۲/۵۱٪	-۰/۴۳٪	-۰/۶۱٪	-۱/۴۰٪	-۰/۹۴٪
۱۸	بانک صنعت و معدن	۰/۰۰٪	۰/۰۲٪	۰/۰۰٪	۰/۲۷٪	۰/۰۰٪	۰/۰۰٪
۱۹	بانک قرض الحسنه رسالت	-۱/۹۲٪	-۰/۹۰٪	۰/۲۷٪	۰/۰۵٪	۲/۵۳٪	۱/۷۱٪
۲۰	بانک قرض الحسنه مهر ایران	۰/۲۱٪	۰/۰۱٪	۰/۰۲٪	۰/۰۱٪	۰/۰۰٪	۰/۰۰٪
۲۱	بانک کارآفرین	۰/۰۹٪	۰/۱۸٪	۰/۴۴٪	۰/۴۶٪	۰/۰۰٪	۰/۰۰٪
۲۲	بانک کشاورزی	۳/۹۴٪	۴/۸۱٪	۳/۶۷٪	۰/۸۹٪	-۰/۰۶٪	-۰/۰۳٪
۲۳	بانک گردشگری	-۰/۰۴٪	-۰/۰۹٪	۰/۰۲٪	۰/۰۸٪	۰/۰۳٪	۰/۰۲٪
۲۴	بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران	-۰/۰۱٪	۰/۱۵٪	۰/۱۶٪	۱/۲۵٪	۰/۰۰٪	۰/۰۰٪

ردیف	بانک پذیرنده	کارتخوان فروشگاه		ابزار پذیرش اینترنتی		ابزار پذیرش موبایلی	
		اختلاف سهم تعدادی	اختلاف سهم مبلغی	اختلاف سهم تعدادی	اختلاف سهم مبلغی	اختلاف سهم تعدادی	اختلاف سهم مبلغی
۲۵	بانک مسکن	-۰/۱۵٪	-۰/۲۹٪	-۰/۰۱٪	-۰/۸۱٪	-۰/۰۱٪	۰/۰۰٪
۲۶	بانک مشترک ایران - ونزوتلا	۰/۰۰٪	۰/۰۰٪	۰/۱۰٪	۰/۰۱٪	۰/۰۰٪	۰/۰۰٪
۲۷	بانک ملت	-۴/۴۰٪	-۴/۷۸٪	-۵/۵۳٪	-۱۴/۲۸٪	-۰/۶۵٪	۵/۲۵٪
۲۸	بانک ملی ایران	-۱/۵۳٪	-۱/۶۱٪	-۰/۶۰٪	۰/۳۵٪	-۱/۸۴٪	-۱/۸۱٪
۲۹	شرکت دولتی پست بانک	-۰/۰۲٪	۰/۱۲٪	-۰/۰۳٪	۰/۰۲٪	۰/۰۰٪	۰/۰۰٪
۳۰	موسسه اعتباری توسعه	-۰/۰۱٪	-۰/۰۱٪	۰/۰۰٪	۰/۰۰٪	۰/۰۰٪	۰/۰۰٪
۳۱	موسسه اعتباری ملل	-۰/۱۱٪	-۰/۱۴٪	۰/۰۱٪	۰/۰۰٪	۰/۰۰٪	۰/۰۰٪
۳۲	موسسه اعتباری نور	-۰/۰۷٪	-۰/۰۷٪	۰/۰۰٪	۰/۰۰٪	۰/۰۰٪	۰/۰۰٪

همانگونه که در جدول بالا مشخص گردیده است:

• برای ابزار "کارتخوان فروشگاهی":

○ بیشترین اختلاف تعدادی مثبت به بانک "سپه" و بیشترین اختلاف درصدی منفی به بانک "ملت" تعلق دارد.

○ بیشترین اختلاف مبلغی مثبت به بانک "کشاورزی" و بیشترین اختلاف مبلغی منفی به بانک "ملت" تعلق دارد.

• برای "ابزار پذیرش اینترنتی":

○ بیشترین اختلاف تعدادی مثبت به بانک "کشاورزی" و بیشترین اختلاف درصدی منفی به بانک "ملت" تعلق دارد.

○ بیشترین اختلاف مبلغی مثبت به بانک "آینده" و بیشترین اختلاف مبلغی منفی به بانک "ملت" تعلق دارد.

• برای "ابزار پذیرش موبایلی" :

○ بیشترین اختلاف تعدادی مثبت به بانک "آینده" و بیشترین اختلاف درصدی منفی به بانک "پارسیان" تعلق دارد.

○ بیشترین اختلاف مبلغی مثبت به بانک "آینده" و بیشترین اختلاف مبلغی منفی به بانک "پارسیان" تعلق دارد.

۴-۲- سهم هر ابزار پذیرش از تراکنش‌های بانک پذیرنده

در این بخش از گزارش در خصوص بانک‌های پذیرنده شاخص سهم هر یک از ابزارهای پذیرش از تعداد و مبلغ تراکنش‌های دریافت شده توسط هر یک از بانک‌های پذیرنده در سال ۱۴۰۰ محاسبه گردیده و در جدول ۴-۵ آورده شده است. همانگونه که مشاهده می‌گردد، در بیشتر بانک‌ها، تعداد و مبلغ تراکنش‌های دریافت شده از طریق ابزار کارتخوان‌های فروشگاه‌های بالاترین سهم را نسبت به دیگر ابزارها از آن خود نموده و تنها در چند بانک محدود مشاهده می‌گردد که تراکنش‌های ابزار پذیرش موبایلی و ابزار پذیرش اینترنتی سهم قابل ملاحظه‌ای را دارا هستند. این امر نشان‌دهنده تمرکز بالای اکثر بانک‌ها در بازار تراکنش‌های ابزار کارتخوان فروشگاه‌های و تمرکز بالای تعداد انگشت شماری از بانک‌ها بر روی دو ابزار دیگر می‌باشد.

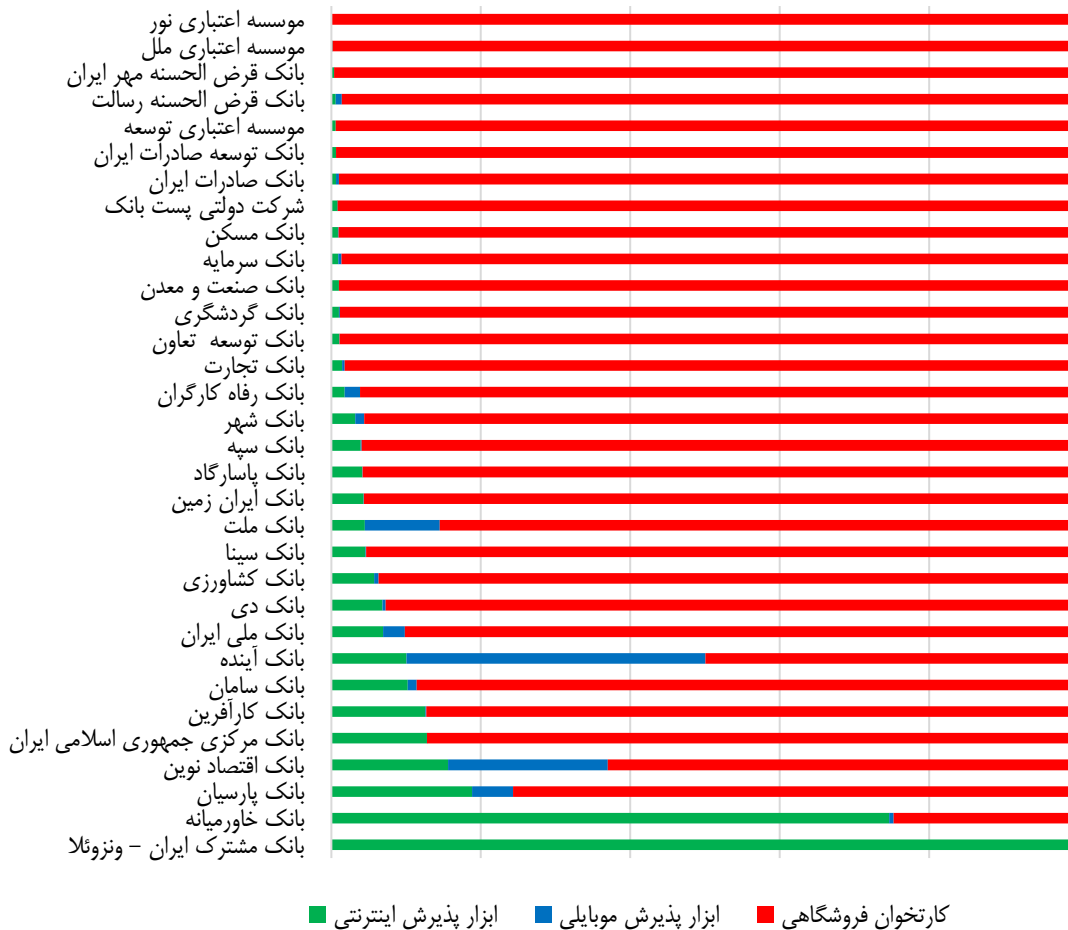
جدول ۴-۵ سهم تعداد و مبلغ تراکنش‌های هر یک از ابزارهای پذیرش از کل تراکنش‌های هر بانک پذیرنده- سال ۱۴۰۰

ردیف	بانک پذیرنده	سهم تعدادی			سهم مبلغی		
		ابزار پذیرش اینترنتی	ابزار پذیرش موبایلی	ابزار پذیرش فروشگاه‌های	ابزار پذیرش اینترنتی	ابزار پذیرش موبایلی	کارتخوان فروشگاه‌های
۱	بانک اقتصاد نوین	۱۵/۶۴٪	۲۱/۳۹٪	۶۲/۹۸٪	۱۰/۳۶٪	۱/۹۷٪	۸۷/۶۷٪
۲	بانک ایران زمین	۴/۳۳٪	۰/۰۱٪	۹۵/۶۶٪	۹/۰۷٪	۰/۰۰٪	۹۰/۹۳٪
۳	بانک آینده	۱۰/۰۳٪	۴۰/۰۲٪	۴۹/۹۴٪	۴۲/۸۶٪	۱/۹۱٪	۵۵/۲۲٪
۴	بانک پارسیان	۱۸/۸۲٪	۵/۵۰٪	۷۵/۶۸٪	۲۷/۰۹٪	۰/۷۰٪	۷۲/۲۲٪
۵	بانک پاسارگاد	۴/۱۴٪	۰/۰۳٪	۹۵/۸۳٪	۱۴/۲۴٪	۰/۰۰٪	۸۵/۷۵٪
۶	بانک تجارت	۱/۴۴٪	۰/۳۲٪	۹۸/۲۴٪	۱۰/۸۰٪	۰/۰۲٪	۸۹/۱۸٪
۷	بانک توسعه تعاون	۱/۰۷٪	۰/۰۴٪	۹۸/۸۹٪	۴/۵۸٪	۰/۰۱٪	۹۵/۴۱٪

ردیف	بانک پذیرنده	سهم تعدادی			سهم مبلغی		
		ابزار پذیرش اینترنتی	ابزار پذیرش موبایلی	کارتخوان فروشگاهی	ابزار پذیرش اینترنتی	ابزار پذیرش موبایلی	کارتخوان فروشگاهی
۸	بانک توسعه صادرات ایران	۰/۶۱٪	۰/۰۰٪	۹۹/۳۹٪	۱/۲۱٪	۰/۰۰٪	۹۸/۷۹٪
۹	بانک خاورمیانه	۷۴/۶۶٪	۰/۶۱٪	۲۴/۷۳٪	۸۶/۳۱٪	۰/۰۱٪	۱۳/۶۸٪
۱۰	بانک دی	۶/۸۵٪	۰/۴۳٪	۹۲/۷۲٪	۱۰/۱۳٪	۰/۰۹٪	۸۹/۷۹٪
۱۱	بانک رفاه کارگران	۱/۷۷٪	۲/۰۶٪	۹۶/۱۶٪	۸/۵۵٪	۰/۱۳٪	۹۱/۳۲٪
۱۲	بانک سامان	۱۰/۲۳٪	۱/۲۰٪	۸۸/۵۷٪	۳۴/۲۷٪	۰/۲۹٪	۶۵/۴۴٪
۱۳	بانک سپه	۳/۹۳٪	۰/۱۱٪	۹۵/۹۶٪	۲/۰۰٪	۰/۰۲٪	۹۷/۹۸٪
۱۴	بانک سرمایه	۰/۹۳٪	۰/۴۵٪	۹۸/۶۳٪	۰/۴۹٪	۰/۰۴٪	۹۹/۴۷٪
۱۵	بانک سینا	۴/۵۸٪	۰/۰۶٪	۹۵/۳۶٪	۲۰/۱۰٪	۰/۰۰٪	۷۹/۹۰٪
۱۶	بانک شهر	۳/۲۱٪	۱/۱۸٪	۹۵/۶۱٪	۴۳/۶۷٪	۰/۰۵٪	۵۶/۲۹٪
۱۷	بانک صادرات ایران	۰/۶۴٪	۰/۳۷٪	۹۸/۹۹٪	۵/۴۸٪	۰/۰۱٪	۹۴/۵۱٪
۱۸	بانک صنعت و معدن	۱/۰۲٪	۰/۰۰٪	۹۸/۹۸٪	۴۱/۲۲٪	۰/۰۰٪	۵۸/۷۸٪
۱۹	بانک قرض الحسنه رسالت	۰/۵۷٪	۰/۸۲٪	۹۸/۶۱٪	۰/۴۳٪	۰/۰۷٪	۹۹/۵۰٪
۲۰	بانک قرض الحسنه مهر ایران	۰/۳۸٪	۰/۰۱٪	۹۹/۶۱٪	۰/۴۵٪	۰/۰۰٪	۹۹/۵۵٪
۲۱	بانک کارآفرین	۱۲/۵۸٪	۰/۱۴٪	۸۷/۲۸٪	۱۹/۴۵٪	۰/۰۲٪	۸۰/۵۳٪
۲۲	بانک کشاورزی	۵/۷۲٪	۰/۵۸٪	۹۳/۶۹٪	۲/۵۰٪	۰/۰۳٪	۹۷/۴۷٪
۲۳	بانک گردشگری	۱/۰۳٪	۰/۱۲٪	۹۸/۸۵٪	۴/۸۵٪	۰/۰۱٪	۹۵/۱۵٪
۲۴	بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران	۱۲/۷۸٪	۰/۰۲٪	۸۷/۲۰٪	۲۷/۷۹٪	۰/۰۰٪	۷۲/۲۱٪
۲۵	بانک مسکن	۰/۸۷٪	۰/۱۱٪	۹۹/۰۲٪	۱۳/۷۹٪	۰/۰۰٪	۸۶/۲۰٪
۲۶	بانک مشترک ایران - ونزوئلا	۱۰۰/۰۰٪	۰/۰۰٪	۰/۰۰٪	۹۸/۶۶٪	۰/۰۰٪	۱/۳۴٪
۲۷	بانک ملت	۴/۴۸٪	۱۰/۰۰٪	۸۵/۵۱٪	۱۴/۵۱٪	۰/۴۹٪	۸۵/۰۰٪
۲۸	بانک ملی ایران	۶/۹۱٪	۲/۹۵٪	۹۰/۱۴٪	۶/۱۴٪	۰/۱۳٪	۹۳/۷۳٪
۲۹	شرکت دولتی پست بانک	۰/۸۵٪	۰/۰۰٪	۹۹/۱۵٪	۰/۳۶٪	۰/۰۰٪	۹۹/۶۴٪
۳۰	موسسه اعتباری توسعه	۰/۵۸٪	۰/۰۰٪	۹۹/۴۲٪	۲/۴۴٪	۰/۰۰٪	۹۷/۵۶٪
۳۱	موسسه اعتباری ملل	۰/۱۳٪	۰/۰۰٪	۹۹/۸۷٪	۰/۳۴٪	۰/۰۰٪	۹۹/۶۶٪
۳۲	موسسه اعتباری نور	۰/۰۱٪	۰/۰۰٪	۹۹/۹۹٪	۰/۰۲٪	۰/۰۰٪	۹۹/۹۸٪

همچنین در شکل ۳-۴ به صورت شماتیک سهم تعدادی هر ابزار پذیرش از تراکشی های جذب شده توسط بانک های کشور نشان داده شده است.

سهم تعدادی

شکل ۳-۴ سهم تعدادی تراکشی های هریک از ابزارهای پذیرش در هر بانک پذیرنده - سال ۱۴۰۰

شکل ۴-۴ سهم مبلغی هر ابزار پذیرش از تراکشی‌های جذب شده توسط بانک‌های پذیرنده در کشور را نشان

می‌دهد.

سهم مبلغی

شکل ۴-۴ سهم مبلغی تراکشی‌های هریک از ابزارهای پذیرش در هر بانک پذیرنده - سال ۱۴۰۰

شکل‌ها و جدول فوق سهم پذیرش تعدادی و مبلغی هر بانک پذیرنده از کل تراکنش‌های همان بانک از هر یک از ابزار پذیرش را نشان می‌دهد. همانگونه که مشاهده می‌گردد، در سال ۱۴۰۰:

• در ابزار موبایلی:

○ بیشترین سهم پذیرش تعدادی تراکنش‌های موبایلی با سهم ۴۰/۰۲ درصد به بانک "آینده" و پس از آن به ترتیب با ۲۱/۳۹ درصد و ۱۰/۰۰ درصد به بانک‌های "اقتصاد نوین" و "ملت" تعلق گرفته است.

○ بیشترین سهم پذیرش مبلغی با سهم ۱/۹۷ درصد به بانک "اقتصاد نوین" تعلق گرفته است.

• در ابزار پذیرش اینترنتی:

○ بیشترین سهم پذیرش تعدادی تراکنش‌های اینترنتی با سهم ۱۰۰/۰۰ درصد توسط بانک "مشترک ایران-ونزوئلا" صورت گرفته است.

○ بیشترین سهم پذیرش مبلغی نیز با سهم ۹۹/۶۶ درصد به بانک "مشترک ایران-ونزوئلا" تعلق گرفته است.

تمام این موارد در حالی است که در سایر بانک‌ها بیشترین پذیرش تراکنش از طریق ابزار کارتخوان فروشگاه‌ها بوده است. طی بررسی‌های انجام شده و نیز با توجه به محاسبات صورت گرفته مشخص می‌گردد موارد ذکر شده در حالیهست که در سال ۱۴۰۰ بانک "آینده" در کل ۳/۴۸ درصد سهم تعدادی و ۴/۶۶ درصد سهم مبلغی تراکنش‌های کارتی شبکه‌ی پرداخت و بانک "مشترک ایران و ونزوئلا" ۰/۰۱ درصد سهم تعدادی و ۰/۰۰۱ درصد سهم مبلغی تراکنش‌های کارتی شبکه‌ی پرداخت را به خود اختصاص داده‌اند که در حقیقت سهم ناچیزی از تعداد و مبلغ تراکنش‌های کارتی شبکه پرداخت را در اختیار داشته‌اند.

۴-۲-۱- اندازه‌گیری تمرکز در بازار بانک‌های پذیرنده تراکنش‌ها

همانند آنچه در فصل مربوط به شرکت‌های پرداخت در بولتن‌های پیشین معرفی شد، با اندازه‌گیری میزان تمرکز در بازار بانک‌های پذیرنده تراکنش‌ها، می‌توان میزان رقابت و انحصار در آن بازار را بررسی نمود. هرچه میزان شاخص تمرکز، عدد کمتری باشد، بازار رقابتی‌تر و هر چه شاخص تمرکز عدد بیشتری باشد، بازار به انحصار نزدیک‌تر خواهد بود. در این قسمت نیز وضعیت تمرکز و قدرت رقابتی بانک‌ها در نقش پذیرندگی تراکنش‌ها با استفاده از شاخص هرفیندال-هیرشمن سنجیده و بررسی می‌شود.

در جدول ۴-۶ این شاخص برای صنعت پرداخت الکترونیک که در سال ۱۴۰۰ متشکل از ۳۲ بانک پذیرنده بوده است، به ازای هر سه ابزار پذیرش محاسبه شده است.

جدول ۴-۶ محاسبه شاخص هرفیندال-هیرشمن در بازار بانک‌های پذیرنده - سال ۱۴۰۰

ردیف	نام بانک پذیرنده	کارتخوان فروشگاهی		ابزار پذیرش اینترنتی		ابزار پذیرش موبایلی	
		Si	Si ^۲	Si	Si ^۲	Si	Si ^۲
۱	بانک اقتصاد نوین	۱	۱	۳	۸	۱۳	۱۵۸
۲	بانک ایران زمین	۱	۰	۱	۰	۰	۰
۳	بانک آینده	۲	۵	۷	۵۴	۳۴	۱,۱۸۳
۴	بانک پارسیان	۴	۱۶	۱۹	۳۶۷	۲	۵
۵	بانک پاسارگاد	۳	۸	۲	۵	۰	۰
۶	بانک تجارت	۹	۷۷	۳	۹	۲	۴
۷	بانک توسعه تعاون	۱	۱	۰	۰	۰	۰
۸	بانک توسعه صادرات ایران	۰	۰	۰	۰	۰	۰
۹	بانک خاورمیانه	۰	۰	۶	۳۳	۰	۰
۱۰	بانک دی	۰	۰	۰	۰	۰	۰
۱۱	بانک رفاه کارگران	۳	۱۰	۱	۱	۳	۷
۱۲	بانک سامان	۳	۱۱	۷	۵۲	۱	۱
۱۳	بانک سپه	۱۶	۲۴۹	۸	۶۶	۰	۰
۱۴	بانک سرمایه	۰	۰	۰	۰	۰	۰

ردیف	نام بانک پذیرنده	کارتخوان فروشگاهی		ابزار پذیرش اینترنتی		ابزار پذیرش موبایلی	
		Si	Si ^۲	Si	Si ^۲	Si	Si ^۲
۱۵	بانک سینا	۱	۰	۰	۰	۰	۰
۱۶	بانک شهر	۱	۱	۰	۰	۰	۰
۱۷	بانک صادرات ایران	۷	۴۷	۰	۰	۰	۰
۱۸	بانک صنعت و معدن	۰	۰	۰	۰	۰	۰
۱۹	بانک قرض الحسنه رسالت	۳	۱۲	۱	۰	۳	۷
۲۰	بانک قرض الحسنه مهر ایران	۲	۵	۰	۰	۰	۰
۲۱	بانک کارآفرین	۰	۰	۱	۱	۰	۰
۲۲	بانک کشاورزی	۱۰	۹۸	۹	۸۵	۰	۰
۲۳	بانک گردشگری	۰	۰	۰	۰	۰	۰
۲۴	بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران	۰	۰	۱	۱	۰	۰
۲۵	بانک مسکن	۱	۱	۰	۰	۰	۰
۲۶	بانک مشترک ایران - ونزوئلا	۰	۰	۰	۰	۰	۰
۲۷	بانک ملت	۱۶	۲۶۰	۱۴	۱۹۷	۳۵	۱,۲۵۳
۲۸	بانک ملی ایران	۱۲	۱۵۳	۱۵	۲۲۷	۷	۵۱
۲۹	شرکت دولتی پست بانک	۲	۳	۰	۰	۰	۰
۳۰	موسسه اعتباری توسعه	۰	۰	۰	۰	۰	۰
۳۱	موسسه اعتباری ملل	۰	۰	۰	۰	۰	۰
۳۲	موسسه اعتباری نور	۰	۰	۰	۰	۰	۰
	شاخص هرفیندال - هیرشمن	-	۹۶۱	-	۱,۱۰۶	-	۲,۶۶۸

*ادامه جدول

ملاحظه می شود که در سال ۱۴۰۰، شاخص هرفیندال - هیرشمن در بازار بانک های پذیرنده تراکنش ها برای ابزار پذیرش موبایلی عدد ۲۶۶۸ به دست آمده است (بالاتر از ۱۸۰۰) که با توجه به جدول مربوطه و سهم هر بانک پذیرنده از تعداد تراکنش های هر یک از ابزارهای پذیرش، نشان دهنده تمرکز بسیار بالا و انحصار در بازار ابزار پذیرش موبایلی است؛ به این معنا که در بازار ابزار پذیرش موبایلی تعداد بسیار کمی از بانک ها سهم قابل توجهی از پذیرش تراکنش های بازار را در اختیار دارند که همانگونه که در جدول ۶-۴ نیز قابل مشاهده است

به ترتیب بانک "ملت" و پس از آن با اختلاف بانک "آینده" رتبه های اول و دوم در بازار ابزار پذیرش موبایلی را در اختیار دارند. برای این شاخص در بازار ابزار کارتخوان فروشگاههای و ابزار پذیرش اینترنتی به ترتیب اعداد ۹۶۱ (کمتر از ۱۰۰۰) و ۱،۱۰۶ حاصل شده است (بین ۱۰۰۰ تا ۱۸۰۰) که با توجه به اطلاعات جدول ۴-۶، این ارقام مبین وجود تمرکز رقابتی در بازار ابزار پذیرش کارتخوان فروشگاههای و وجود تمرکز ملایم در بازار ابزار پذیرش اینترنتی در بین بانکهای پذیرنده می باشد. لذا سایر بانکهای پذیرنده در بازار این دو ابزار نسبت به بازار ابزار پذیرش موبایلی سهم قابل توجه تری از بازار را در اختیار دارند.

برای مقایسه شاخص هرفیندال برای تحلیل سهم بازار بانکهای پذیرنده در سالهای ۱۳۹۹ و ۱۴۰۰ اختلاف میزان این شاخص در جدول ۴-۷ ارائه شده است.

جدول ۴-۷ مقایسه اختلاف شاخص هرفیندال-هیرشمن در بازار بانکهای پذیرنده تراکنشهای کارتی - ۱۳۹۹ و ۱۴۰۰

HHI	کارتخوان فروشگاههای			ابزار پذیرش اینترنتی			ابزار پذیرش موبایلی		
	۱۳۹۹	۱۴۰۰	اختلاف	۱۳۹۹	۱۴۰۰	اختلاف	۱۳۹۹	۱۴۰۰	اختلاف
شاخص H-H	۹۷۶	۹۶۱	-۱۵	۱،۳۷۲	۱،۱۰۶	-۲۶۶	۲،۳۴۷	۲،۶۶۸	۳۲۱

با توجه به اطلاعات جدول فوق ملاحظه می شود که میزان شاخص هرفیندال - هیرشمن در بازار بانکهای پذیرنده تراکنشهای کارتی، در حوزه ابزار "ابزار پذیرش اینترنتی" و "ابزار کارتخوان فروشگاههای" با کاهش مواجه بوده ایم؛ اما این تغییرات در شاخص هرفیندال - هیرشمن منجر به تغییر طبقه تمرکز در ابزارها نشده است. اختلاف منفی در ابزار پذیرش موبایلی نشان می دهد که در سال ۱۴۰۰ تعداد بیشتری از بانکهای پذیرنده در بازار ابزار "پذیرش موبایلی" به رقابت پرداخته اند، هر چند این اختلاف به قدری نبوده است که بتواند باعث تغییر طبقه تمرکز ابزار "پذیرش موبایلی" گردد و تمرکز این ابزار همچنان در وضعیت تمرکز بالا قرار دارد.

۴-۳- سهم بازار صادرکنندگی

در این قسمت به بررسی سهم بازار صادرکنندگی بانک‌ها پرداخته می‌شود. برای این منظور ابتدا آماری از تعداد هر یک از انواع کارت‌های بانکی تراکنش‌دار در شبکه شاپرک^{۲۷} ارائه شده و سپس سهم بازار هر یک از بانک‌های صادرکننده کارت تراکنش‌دار از مجموع کارت‌ها و نیز به تفکیک انواع کارت‌های بانکی محاسبه می‌گردد. در پایان میزان تمرکز در بازار صادرات انواع کارت بانکی با شاخص هرفیندال- هیرشمن اندازه‌گیری می‌شود.

۴-۳-۱- تعداد کل هر یک از انواع کارت‌های بانکی تراکنش‌دار

کارت‌های بانکی دارای تراکنش در سوییچ شاپرک به لحاظ کاربری در سه دسته کارت برداشت (بدهی)^{۲۸}، کارت اعتباری^{۲۹} و کارت پیش‌پرداخته^{۳۰} یا بی‌نام (کارت هدیه و بن کارت) طبقه‌بندی می‌شوند.

در اسفند ماه ۱۴۰۰، تعداد کارت‌های بانکی تراکنش‌دار در سوییچ شاپرک مجموعاً ۱۳۹،۰۲۷،۵۲۱ بوده است که بیشترین تعداد آن با ۱۳۰،۸۹۵،۰۴۳ عدد و سهم تعدادی ۹۴/۱۵ درصدی متعلق به کارت برداشت و کمترین تعداد آن ۶۵۲،۴۶۷ عدد و سهم ۰/۴۷ درصدی متعلق به کارت اعتباری بوده است. این اطلاعات در جدول ۴-۸ ارائه شده است.

^{۲۷} کارت‌هایی که در دوره مورد بررسی حداقل یک تراکنش در سوییچ شاپرک داشته باشند. در این تعریف تعداد تراکنش‌های کارت‌ها اهمیتی نداشته و هر کارتی با تراکنش بیش از یک عدد، تنها یک مرتبه در آمار لحاظ می‌گردد.

^{۲۸} Debit card- رجوع شود به پیوست ۷-۱-۸

^{۲۹} Credit card- رجوع شود به پیوست ۷-۱-۸

^{۳۰} Prepaid- رجوع شود به پیوست ۷-۱-۲

جدول ۴-۸ مقایسه تعداد و سهم کارت‌های بانکی تراکنش‌دار در اسفند ماه سال‌های ۱۳۹۹ و ۱۴۰۰

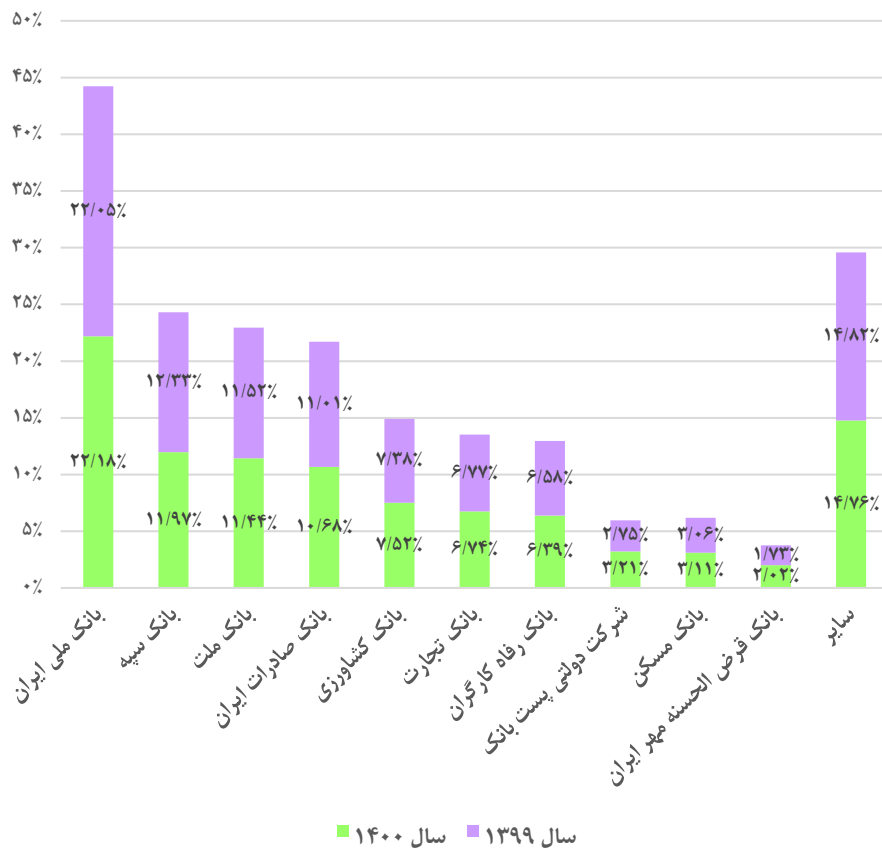
دوره زمانی	نام شاخص	تعداد کارت اعتباری	تعداد کارت برداشت	تعداد کارت هدیه و بن کارت	مجموع
اسفند سال ۱۳۹۹	تعداد کارت‌های بانکی تراکنش‌دار	۳۳۱,۹۹۶	۱۱۶,۶۳۸,۴۸۲	۷,۲۲۲,۳۲۵	۱۲۴,۰۹۲,۸۰۳
	سهم هر یک از انواع کارت‌های بانکی تراکنش‌دار از کل کارت‌های تراکنش‌دار	۰/۱۹٪	۹۳/۹۹٪	۵/۸۲٪	-
اسفند سال ۱۴۰۰	تعداد کارت‌های بانکی تراکنش‌دار	۶۵۲,۴۶۷	۱۳۰,۸۹۵,۰۴۳	۷,۴۸۰,۰۱۱	۱۳۹,۰۲۷,۵۲۱
	سهم هر یک از انواع کارت‌های بانکی تراکنش‌دار از کل کارت‌های تراکنش‌دار	۰/۴۷٪	۹۴/۱۵٪	۵/۳۸٪	-
نرخ رشد هر دسته از کارت‌های بانکی تراکنش‌دار در سال ۱۴۰۰ نسبت به سال ۱۳۹۹		۱۸۱/۲۴٪	۱۲/۲۲٪	۳/۵۷٪	۱۲/۰۴٪

ملاحظه می‌شود که در کل تعداد کارت‌های بانکی تراکنش‌دار در سال ۱۴۰۰ نسبت به سال ۱۳۹۹ میزان ۱۲/۰۴ درصد رشد داشته است.

۴-۳-۲- سهم بانک‌های صادرکننده از تعداد کارت‌های بانکی

تراکنش‌دار

در سال ۱۴۰۰ تعداد کارت‌های دارای حداقل یک تراکنش، متعلق به تعداد ۳۲ بانک صادرکننده بوده‌اند که سهم تعدادی کارت‌های این بانک‌ها از تعداد کل کارت‌های بانکی تراکنش‌دار برای سال‌های ۱۳۹۹ و ۱۴۰۰ در شکل زیر ترسیم شده است. همانگونه که مشاهده می‌گردد برای درک بهتر و مقایسه بصری، این نمودار به صورت میله ای ترسیم گردیده و تنها آمار ۱۰ بانک دارای بیشترین سهم آورده شده است.

شکل ۴-۵ مقایسه سهم بانک‌های صادر کننده از تعداد کارت‌های بانکی تراکنش‌دار در شبکه شاپرک -۱۳۹۹ و ۱۴۰۰

ملاحظه می‌شود که در این بررسی بانک‌های "ملی ایران"، "سپه"، "ملت" و "صادرات ایران" در مجموع دارای بیشترین سهم از تعداد کارت‌های بانکی تراکنش‌دار در شبکه شاپرک در سال‌های مورد بررسی بوده‌اند.

۴-۳-۳- سهم بانک‌های صادرکننده از تعداد هر یک از انواع

کارت‌های بانکی تراکنش‌دار

سهم بانک‌های صادر کننده از تعداد هر یک از انواع کارت بانکی تراکنش‌دار برای سال ۱۴۰۰ در جدول ۹-۴ ارائه شده است. اطلاعات این جدول مبین آن است که در سال ۱۴۰۰ بیشترین کارت برداشت و کارت اعتباری تراکنش‌دار به ترتیب متعلق به بانک‌های "ملی ایران"، "سپه" و "ملت" و بیشترین کارت هدیه و بن کارت تراکنش‌دار متعلق به بانک‌های "ملی ایران"، "ملت" و "پارسیان" بوده است.

جدول ۹-۴ سهم هر بانک صادرکننده از تعداد هر یک از انواع کارت‌های بانکی تراکنش‌دار - سال ۱۴۰۰

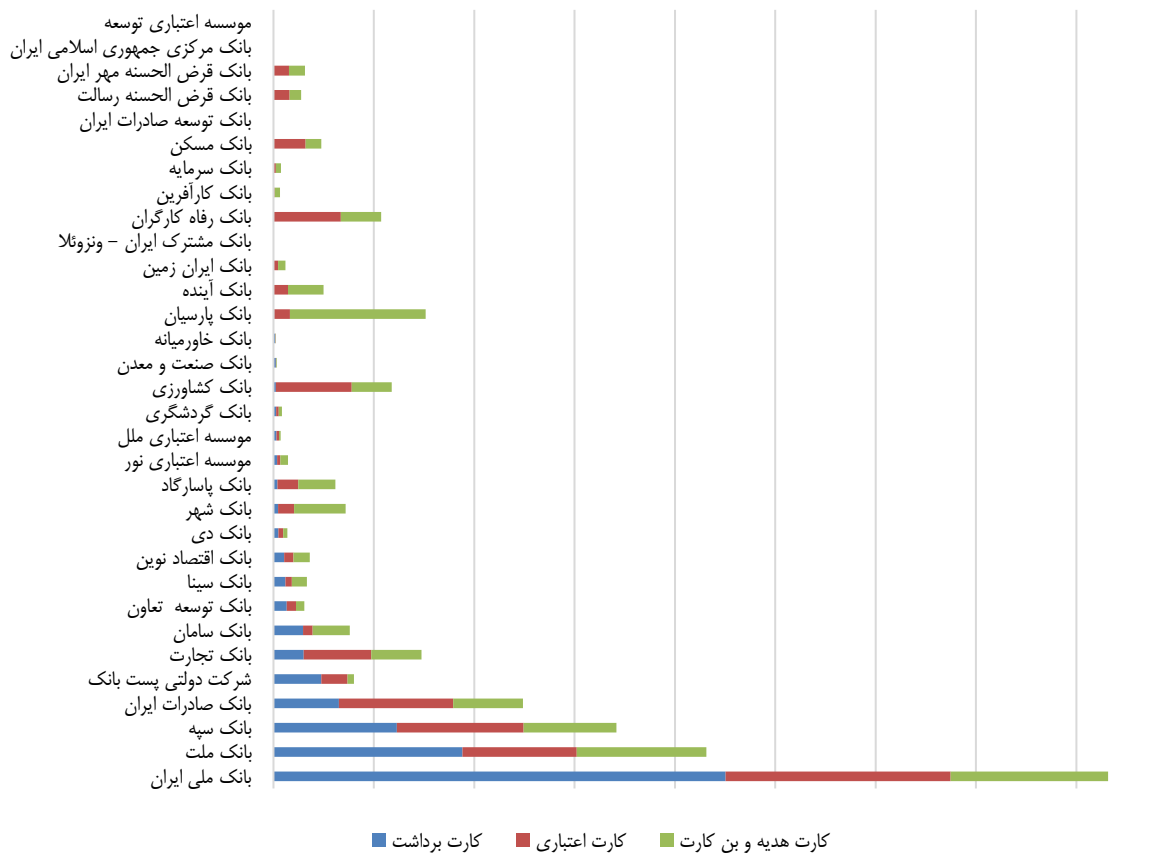
ردیف	صادرکننده بانک نام	سهم از کل کارت برداشت	سهم از کل کارت اعتباری	سهم از کل کارت هدیه و بن کارت
۱	بانک اقتصاد نوین	۱/۰۵٪	۰/۹۳٪	۱/۶۴٪
۲	بانک ایران زمین	۰/۰۳٪	۰/۴۳٪	۰/۷۳٪
۳	بانک آینده	۰/۰۵٪	۱/۴۱٪	۳/۵۲٪
۴	بانک پارسیان	۰/۰۷٪	۱/۵۷٪	۱۳/۵۴٪
۵	بانک پاسارگاد	۰/۳۹٪	۲/۰۷٪	۳/۷۳٪
۶	بانک تجارت	۳/۰۰٪	۶/۷۳٪	۵/۰۱٪
۷	بانک توسعه تعاون	۱/۳۲٪	۰/۹۲٪	۰/۸۴٪
۸	بانک توسعه صادرات ایران	۰/۰۰٪	۰/۰۱٪	۰/۰۱٪
۹	بانک خاورمیانه	۰/۱۶٪	۰/۰۲٪	۰/۰۳٪
۱۰	بانک دی	۰/۵۰٪	۰/۴۷٪	۰/۴۲٪
۱۱	بانک رفاه کارگران	۰/۰۰٪	۶/۷۰٪	۴/۰۱٪
۱۲	بانک سامان	۲/۹۴٪	۰/۹۸٪	۳/۷۰٪
۱۳	بانک سپه	۱۲/۲۸٪	۱۲/۶۴٪	۹/۲۵٪
۱۴	بانک سرمایه	۰/۰۰٪	۰/۲۳٪	۰/۵۰٪
۱۵	بانک سینا	۱/۱۹٪	۰/۶۵٪	۱/۴۸٪
۱۶	بانک شهر	۰/۴۵٪	۱/۵۹٪	۵/۱۶٪
۱۷	بانک صادرات ایران	۶/۵۲٪	۱۱/۳۷٪	۶/۹۷٪
۱۸	بانک صنعت و معدن	۰/۲۳٪	۰/۰۳٪	۰/۰۶٪
۱۹	بانک قرض الحسنه رسالت	۰/۰۰٪	۱/۵۹٪	۱/۱۶٪
۲۰	بانک قرض الحسنه مهر ایران	۰/۰۰٪	۱/۵۴٪	۱/۶۰٪
۲۱	بانک کارآفرین	۰/۰۰٪	۰/۱۱٪	۰/۵۴٪
۲۲	بانک کشاورزی	۰/۲۴٪	۷/۵۶٪	۳/۹۸٪
۲۳	بانک گردشگری	۰/۲۷٪	۰/۲۵٪	۰/۳۴٪
۲۴	بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران	۰/۰۰٪	۰/۰۰٪	۰/۰۳٪
۲۵	بانک مسکن	۰/۰۰٪	۳/۱۹٪	۱/۵۷٪

ردیف	صادرکننده بانک نام	سهم از کل کارت برداشت	سهم از کل کارت اعتباری	سهم از کل کارت هدیه و بن کارت
۲۶	بانک مشترک ایران - ونزوتلا	۰/۰۲٪	۰/۰۰٪	۰/۰۰٪
۲۷	بانک ملت	۱۸/۸۲٪	۱۱/۳۹٪	۱۲/۹۳٪
۲۸	بانک ملی ایران	۴۵/۰۵٪	۲۲/۴۲٪	۱۵/۶۸٪
۲۹	شرکت دولتی پست بانک	۴/۷۷٪	۲/۶۲٪	۰/۶۲٪
۳۰	موسسه اعتباری توسعه	۰/۰۰٪	۰/۰۱٪	۰/۰۱٪
۳۱	موسسه اعتباری ملل	۰/۲۹٪	۰/۲۶٪	۰/۱۶٪
۳۲	موسسه اعتباری نور	۰/۳۷٪	۰/۳۱٪	۰/۷۷٪

*ادامه جدول

ملاحظه می‌شود در سال ۱۴۰۰، بیشترین سهم از تعداد کارتهای بانکی تراکنش‌دار از نوع کارت هدیه و بن کارت با ۱۵/۶۸ درصد، از نوع کارت اعتباری با ۲۲/۴۲ درصد و از نوع کارت برداشت با ۴۵/۰۵ درصد متعلق به "بانک ملی ایران" بوده است.

در ادامه در شکل ۴-۶ سهم هر بانک صادر کننده از کل کارتهای صادر شده و به تفکیک انواع کارت برای سال ۱۴۰۰ آمده است.

شکل ۴-۶ سهم هر بانک از مجموع ترکیب کارت‌های صادر شده - سال ۱۴۰۰

جهت محاسبه اختلاف سال‌های ۱۳۹۹ و ۱۴۰۰ مقایسه رشد درصدی سهم تعدادی هر بانک صادر کننده از مجموع کل کارت‌های صادر شده بین این دو سال جدول ۱۰-۴ آمده است.

جدول ۱۰-۴ مقایسه اختلاف سهم هر بانک صادرکننده از انواع کارت‌های صادرشده تراکنش‌دار بین سال‌های ۱۳۹۹ و ۱۴۰۰

ردیف	نام بانک صادر کننده	کارت برداشت			کارت اعتباری			کارت هدیه	
		سال ۱۳۹۹	سال ۱۴۰۰	اختلاف سهم تعدادی	سال ۱۳۹۹	سال ۱۴۰۰	اختلاف سهم تعدادی	سال ۱۳۹۹	سال ۱۴۰۰
۱	بانک اقتصاد نوین	۰/۸۷٪	۱/۰۵٪	۰/۱۸٪	۰/۹۹٪	۰/۹۳٪	-۰/۰۶٪	۱/۷۶٪	۱/۶۴٪
۲	بانک ایران زمین	۰/۴۵٪	۰/۰۳٪	-۰/۴۲٪	۰/۰۵٪	۰/۴۳٪	۰/۳۷٪	۰/۸۴٪	۰/۷۳٪
۳	بانک آینده	۱/۴۶٪	۰/۰۵٪	-۱/۴۱٪	۰/۰۰٪	۱/۴۱٪	۱/۴۱٪	۲/۶۰٪	۳/۵۳٪
۴	بانک پارسیان	۱/۵۰٪	۰/۰۷٪	-۱/۴۳٪	۰/۰۳٪	۱/۵۷٪	۱/۵۴٪	۱۰/۶۳٪	۱۳/۵۴٪
۵	بانک پاسارگاد	۱/۹۶٪	۰/۳۹٪	-۱/۵۷٪	۰/۱۶٪	۲/۰۷٪	۱/۹۰٪	۴/۴۴٪	۳/۷۳٪
۶	بانک تجارت	۶/۸۵٪	۳/۰۰٪	-۳/۸۶٪	۳/۸۶٪	۶/۷۳٪	۲/۸۷٪	۵/۴۷٪	۵/۰۱٪
۷	بانک توسعه تعاون	۱/۰۱٪	۱/۳۲٪	۰/۳۱٪	۱/۱۳٪	۰/۹۲٪	-۰/۲۰٪	۰/۷۸٪	۰/۸۴٪
۸	بانک توسعه صادرات ایران	۰/۰۱٪	۰/۰۰٪	-۰/۰۱٪	۰/۰۰٪	۰/۰۱٪	۰/۰۱٪	۰/۰۱٪	۰/۰۱٪
۹	بانک خاورمیانه	۰/۰۱٪	۰/۱۶٪	۰/۱۴٪	۰/۱۴٪	۰/۰۲٪	-۰/۱۲٪	۰/۰۳٪	۰/۰۳٪
۱۰	بانک دی	۰/۴۶٪	۰/۵۰٪	۰/۰۴٪	۰/۷۱٪	۰/۴۷٪	-۰/۲۵٪	۰/۴۹٪	۰/۴۲٪
۱۱	بانک رفاه کارگران	۶/۷۶٪	۰/۰۰٪	-۶/۷۶٪	۰/۰۰٪	۶/۷۰٪	۶/۷۰٪	۳/۹۶٪	۴/۰۱٪
۱۲	بانک سامان	۰/۹۰٪	۲/۹۴٪	۲/۰۴٪	۲/۷۷٪	۰/۹۸٪	-۱/۷۹٪	۳/۴۶٪	۳/۷۰٪
۱۳	بانک سپه	۱۸/۵۸٪	۱۲/۲۸٪	-۶/۳۰٪	۲۵/۰۰٪	۱۲/۶۴٪	-۱۲/۳۶٪	۱۲/۵۹٪	۹/۲۵٪
۱۴	بانک سرمایه	۰/۲۲٪	۰/۰۰٪	-۰/۲۲٪	۰/۰۰٪	۰/۲۳٪	۰/۲۳٪	۰/۴۸٪	۰/۵۰٪
۱۵	بانک سینا	۰/۶۵٪	۱/۱۹٪	۰/۵۴٪	۱/۰۸٪	۰/۶۵٪	-۰/۴۳٪	۲/۱۴٪	۱/۴۸٪
۱۶	بانک شهر	۱/۵۳٪	۰/۴۵٪	-۱/۰۹٪	۰/۴۰٪	۱/۵۹٪	۱/۱۹٪	۴/۶۷٪	۵/۱۶٪
۱۷	بانک صادرات ایران	۱۱/۲۸٪	۶/۵۲٪	-۴/۷۷٪	۹/۵۰٪	۱۱/۳۷٪	۱/۸۷٪	۶/۷۵٪	۶/۹۷٪
۱۸	بانک صنعت و معدن	۰/۰۲٪	۰/۲۳٪	۰/۲۱٪	۰/۲۳٪	۰/۰۳٪	-۰/۲۰٪	۰/۰۷٪	۰/۰۶٪
۱۹	بانک قرض الحسنه رسالت	۱/۵۱٪	۰/۰۰٪	-۱/۵۱٪	۰/۰۰٪	۱/۵۹٪	۱/۵۹٪	۱/۳۴٪	۱/۱۶٪
۲۰	بانک قرض الحسنه مهر ایران	۱/۷۰٪	۰/۰۰٪	-۱/۷۰٪	۰/۰۰٪	۱/۵۴٪	۱/۵۴٪	۲/۱۵٪	۱/۶۰٪
۲۱	بانک کارآفرین	۰/۱۰٪	۰/۰۰٪	-۰/۱۰٪	۰/۰۰٪	۰/۱۱٪	۰/۱۱٪	۰/۵۹٪	۰/۵۴٪
۲۲	بانک کشاورزی	۷/۶۲٪	۰/۲۴٪	-۷/۳۸٪	۰/۰۱٪	۷/۵۶٪	۷/۵۵٪	۳/۷۸٪	۳/۹۸٪
۲۳	بانک گردشگری	۰/۲۵٪	۰/۲۷٪	۰/۰۳٪	۰/۲۷٪	۰/۲۵٪	-۰/۰۲٪	۰/۳۶٪	۰/۳۴٪

ردیف	نام بانک صادر کننده	کارت برداشت			کارت اعتباری			کارت هدیه		
		سال ۱۳۹۹	سال ۱۴۰۰	اختلاف سهم تعدادی	سال ۱۳۹۹	سال ۱۴۰۰	اختلاف سهم تعدادی	سال ۱۳۹۹	سال ۱۴۰۰	اختلاف سهم تعدادی
۲۴	بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران	۰/۰٪	۰/۰٪	۰/۰٪	۰/۰٪	۰/۰٪	۰/۰٪	۰/۰٪	۰/۰٪	۰/۰٪
۲۵	بانک مسکن	۳/۱۵٪	۰/۰٪	-۳/۱۵٪	۳/۱۹٪	۰/۰٪	۳/۱۹٪	۱/۶۹٪	۱/۵۷٪	-۰/۱۲٪
۲۶	بانک مشترک ایران - ونزوئلا	۰/۰٪	۰/۰٪	۰/۰٪	۰/۰٪	۰/۰٪	-۰/۰۲٪	۰/۰٪	۰/۰٪	-۰/۰۱٪
۲۷	بانک ملت	۱۱/۳۳٪	۱۸/۸۲٪	۷/۴۹٪	۱۶/۶۷٪	۱۱/۳۹٪	-۵/۲۸٪	۱۴/۴۷٪	۱۲/۹۳٪	-۱/۵۴٪
۲۸	بانک ملی ایران	۲۲/۳۳٪	۴۵/۰۵٪	۲۲/۷۲٪	۳۴/۱۴٪	۲۲/۴۲٪	-۱۱/۷۲٪	۱۷/۰۲٪	۱۵/۶۸٪	-۱/۳۴٪
۲۹	شرکت دولتی پست بانک	۲/۸۸٪	۴/۷۷٪	۱/۸۸٪	۶/۸۵٪	۲/۶۲٪	-۴/۲۳٪	۰/۴۲٪	۰/۶۲٪	۰/۲۰٪
۳۰	موسسه اعتباری توسعه	۰/۰٪	۰/۰٪	-۰/۰۱٪	۰/۰٪	۰/۰٪	۰/۰٪	۰/۰٪	۰/۰٪	۰/۰٪
۳۱	موسسه اعتباری ملل	۰/۲۷٪	۰/۲۹٪	۰/۰۲٪	۰/۴۳٪	۰/۲۶٪	-۰/۱۷٪	۰/۱۹٪	۰/۱۶٪	-۰/۰۳٪
۳۲	موسسه اعتباری نور	۰/۳۱٪	۰/۳۷٪	۰/۰۶٪	۲/۵۹٪	۰/۳۱٪	-۲/۲۸٪	۱/۲۶٪	۰/۷۷٪	-۰/۴۸٪

*ادامه جدول

همانگونه که در جدول بالا نیز مشاهده می‌گردد در دسته "کارت هدیه" بانک "سپه" با منفی ۳/۳۴ درصد بیشترین اختلاف منفی و بانک "پارسیان" با ۲/۹۰ درصد بیشترین اختلاف مثبت برای صدور این دسته از کارت‌ها را در بین بانک‌های صادرکننده داشته‌اند. در دسته "کارت برداشت" بانک "کشاورزی" با منفی ۷/۳۸ درصد بیشترین اختلاف منفی و بانک "ملی ایران" با ۲۲/۷۲ درصد بیشترین اختلاف مثبت را در صدور این دسته از کارت‌ها در بین بانک‌های صادرکننده داشته است. در دسته "کارت اعتباری" بیشترین اختلاف مثبت با ۷/۵۵ درصد به بانک "کشاورزی" و بیشترین اختلاف منفی با منفی ۱۲/۳۶ درصد به بانک "سپه" تعلق گرفته است.

۴-۳-۴- اندازه‌گیری تمرکز در بازار صادرکنندگی هر یک از کارت‌های بانکی تراکنش‌دار

در این بخش از گزارش، شاخص هرفیندال - هیرشمن برای سنجش میزان تمرکز در بازار صادرکنندگی هر یک از انواع کارت‌های بانکی تراکنش‌دار در شبکه شاپرک اندازه‌گیری و بررسی می‌شود. در واقع هدف بررسی میزان رقابت بانک‌ها در صادر نمودن انواع کارت‌های بانکی است که به دلیل عدم دسترسی به اطلاعات دقیق کارت‌های صادر شده، از کارت‌های تراکنش‌دار شبکه شاپرک در محاسبه این شاخص استفاده شده است. در جدول ۴-۱۱ این شاخص برای سال ۱۴۰۰ بانک‌های صادر کننده کارت‌های بانکی محاسبه و نتایج این بررسی ارائه شده است. پس از آن در ادامه مقایسه این شاخص بین سال‌های ۱۳۹۹ و ۱۴۰۰ نیز محاسبه و تحلیل گردیده است.

جدول ۴-۱۱ محاسبه شاخص هرفیندال - هیرشمن در بازار صادرکنندگی کارت‌های بانکی تراکنش‌دار - سال ۱۴۰۰

ردیف	نام بانک پذیرنده	کارت برداشت		کارت اعتباری		کارت هدیه و بن کارت	
		S_i	S_i^2	S_i	S_i^2	S_i	S_i^2
۱	بانک اقتصاد نوین	۱	۱	۰	۰	۲	۳
۲	بانک ایران زمین	۰	۰	۰	۰	۱	۱
۳	بانک آینده	۲	۲	۰	۰	۲	۴
۴	بانک پارسیان	۱	۱	۰	۰	۱۰	۹۶
۵	بانک پاسارگاد	۲	۴	۰	۰	۴	۱۴
۶	بانک تجارت	۷	۴۹	۲	۴	۶	۳۵
۷	بانک توسعه تعاون	۱	۱	۱	۱	۱	۱
۸	بانک توسعه صادرات ایران	۰	۰	۰	۰	۰	۰
۹	بانک خاورمیانه	۰	۰	۰	۰	۰	۰
۱۰	بانک دی	۰	۰	۰	۰	۰	۰
۱۱	بانک رفاه کارگران	۷	۴۹	۰	۰	۳	۱۰
۱۲	بانک سامان	۱	۱	۱	۱	۳	۱۰
۱۳	بانک سپه	۱۲	۱۴۴	۴	۱۶	۹	۷۷
۱۴	بانک سرمایه	۰	۰	۰	۰	۰	۰

ردیف	نام بانک پذیرنده	کارت برداشت		کارت اعتباری		کارت هدیه و بن کارت	
		Si	Si ⁺	Si	Si ⁺	Si	Si ⁺
۱۵	بانک سینا	۱	۰	۰	۰	۲	۲
۱۶	بانک شهر	۱	۲	۰	۰	۶	۳۵
۱۷	بانک صادرات ایران	۱۱	۱۱۹	۳	۷	۸	۵۶
۱۸	بانک صنعت و معدن	۰	۰	۰	۰	۰	۰
۱۹	بانک قرض الحسنه رسالت	۱	۲	۰	۰	۱	۲
۲۰	بانک قرض الحسنه مهر ایران	۲	۴	۰	۰	۲	۶
۲۱	بانک کارآفرین	۰	۰	۰	۰	۱	۰
۲۲	بانک کشاورزی	۸	۶۰	۰	۰	۴	۱۷
۲۳	بانک گردشگری	۰	۰	۰	۰	۰	۰
۲۴	بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران	۰	۰	۰	۰	۰	۰
۲۵	بانک مسکن	۳	۱۰	۰	۰	۲	۳
۲۶	بانک مشترک ایران - ونزوئلا	۰	۰	۰	۰	۰	۰
۲۷	بانک ملت	۱۱	۱۲۸	۲	۳	۱۴	۲۰۷
۲۸	بانک ملی ایران	۲۲	۴۹۱	۸۳	۶,۹۷۲	۱۷	۲۹۱
۲۹	شرکت دولتی پست بانک	۳	۱۱	۲	۵	۱	۱
۳۰	مؤسسه اعتباری توسعه	۰	۰	۰	۰	۰	۰
۳۱	مؤسسه اعتباری ملل	۰	۰	۰	۰	۰	۰
۳۲	مؤسسه اعتباری نور	۰	۰	۰	۰	۱	۱
	شاخص هرفیندال - هیرشمن	-	۱۰۰۷۹	-	۷,۰۱۲	-	۸۷۱

*ادامه جدول

ملاحظه می‌شود که در سال ۱۴۰۰ شاخص هرفیندال - هیرشمن در بازار صادرکنندگی کارت‌های "برداشت" در طبقه "تمرکز ملایم"، در بازار صادرکنندگی کارت‌های "هدیه و بن کارت" در طبقه "رقابتی" و در بازار کارت‌های "اعتباری" رقم این شاخص در طبقه "تمرکز بالا" قرار گرفته است. میزان این شاخص برای دسته کارت‌های "اعتباری" مبین تمرکز بالای بانک‌ها در بازار این نوع کارت می باشد، به این معنا که پشتیبانی از صدور کارت‌های اعتباری در بین بانک های کشور توزیع شده نبوده و می‌توان گفت که در انحصار بانک یا

بانک‌های خاصی می‌باشد. نسبت به سال گذشته عدد این شاخص برای "کارت اعتباری" افزایش چشمگیر داشته است که موجب تغییر طبقه تمرکز این دسته گردیده است. دسته "کارت برداشت" در سال ۱۴۰۰ در طبقه تمرکز ملایم قرار گرفته و در دسته "کارت هدیه و بن کارت" در سال ۱۴۰۰ همچون سال قبل در طبقه رقابتی قرار دارد که این مشخص می‌کند که بازار "کارت هدیه و بن کارت" در سال ۱۴۰۰ در بین بانک‌های صادر کننده همچنان به شکلی برنامه‌ریزی شده و هدفمند رقابتی بوده است.

برای مقایسه شاخص هرفیندال برای تحلیل سهم بازار بانک‌های صادر کننده کارت‌های تراکنش‌دار در سال‌های ۱۳۹۹ و ۱۴۰۰ اختلاف میزان این شاخص در جدول ۱۲-۴ ارائه شده است.

جدول ۱۲-۴ مقایسه اختلاف شاخص هرفیندال-هیرشمن در بازار بانک‌های صادر کننده کارت- ۱۳۹۹ و ۱۴۰۰

HHI	کارت برداشت			کارت اعتباری			کارت هدیه و بن کارت		
	۱۳۹۹	۱۴۰۰	اختلاف	۱۳۹۹	۱۴۰۰	اختلاف	۱۳۹۹	۱۴۰۰	اختلاف
شاخص H-H	۹۹۸	۱,۰۷۹	۸۱	۱,۷۵۳	۷,۰۱۲	۵,۲۵۹	۸۱۸	۸۷۱	۵۳

با توجه به اطلاعات جدول فوق ملاحظه می‌شود که میزان شاخص هرفیندال - هیرشمن در مقایسه دو سال ۱۳۹۹ و ۱۴۰۰ در بازار بانک‌های صادر کننده کارت‌های تراکنش‌دار، در حوزه هر سه دسته کارت با افزایش مواجه بوده است.

۴-۴- سهم تعدادی و مبلغی تراکنش‌های بانک‌های در نقش پذیرنده و صادرکننده

در این بخش تعداد و مبلغ تراکنش‌های صادر شده و پذیرش شده هر بانک در سال ۱۴۰۰ آورده شده تا میزان فعالیت بانک‌ها در حوزه صدور و پذیرش تراکنش‌های شاپرکی در کل سال مشخص گردد. جدول ۱۳-۴ سهم هر بانک از تعداد و مبلغ کل تراکنش‌های صادر شده و پذیرش شده را نشان می‌دهد.

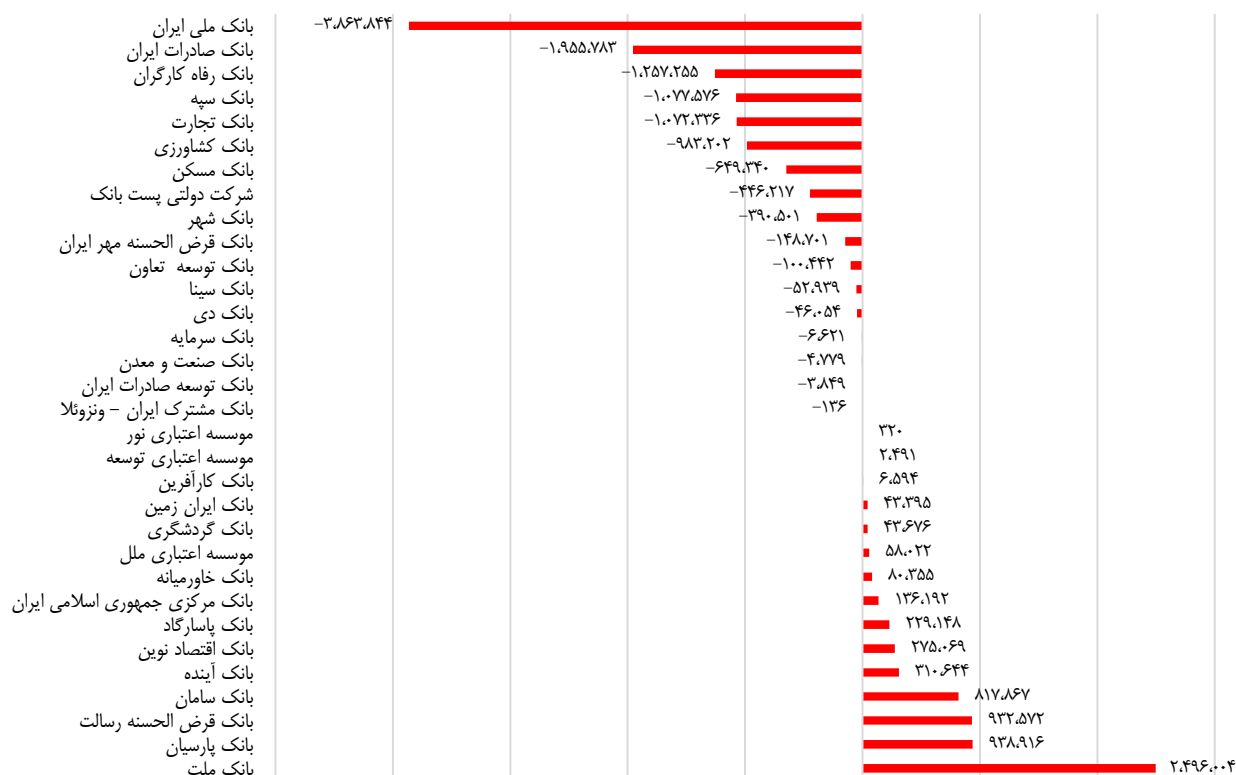
جدول ۱۳-۴ سهم تعدادی و مبلغی هر بانک از کل تراکنش‌های صادر شده و پذیرش شده- سال ۱۴۰۰

ردیف	نام بانک	سهم تعدادی تراکنش‌ها		سهم مبلغی تراکنش‌ها	
		سهم تعداد تراکنش‌های صادر شده از کل	سهم تعداد تراکنش‌های پذیرش شده از کل	سهم مبلغ تراکنش‌های صادر شده از کل	سهم مبلغ تراکنش‌های پذیرش شده از کل
۱	بانک اقتصاد نوین	۰/۹۵٪	۱/۵۸٪	۱/۱۷٪	۱/۱۵٪
۲	بانک ایران زمین	۰/۴۲٪	۰/۴۹٪	۰/۵۷٪	۰/۵۵٪
۳	بانک آینده	۱/۴۶٪	۳/۴۸٪	۲/۱۱٪	۴/۶۶٪
۴	بانک پارسیان	۳/۰۸٪	۴/۸۸٪	۲/۴۹٪	۲/۶۹٪
۵	بانک پاسارگاد	۲/۳۲٪	۲/۷۵٪	۲/۵۷٪	۲/۶۳٪
۶	بانک تجارت	۶/۶۲٪	۸/۲۲٪	۶/۱۲٪	۱۰/۶۸٪
۷	بانک توسعه تعاون	۰/۹۱٪	۰/۶۵٪	۰/۹۰٪	۰/۷۳٪
۸	بانک توسعه صادرات ایران	۰/۰۱٪	۰/۰۰٪	۰/۰۱٪	۰/۰۱٪
۹	بانک خاورمیانه	۰/۰۲٪	۰/۵۱٪	۰/۰۳٪	۱/۲۴٪
۱۰	بانک دی	۰/۳۸٪	۰/۲۷٪	۰/۴۴٪	۰/۳۱٪
۱۱	بانک رفاه کارگران	۶/۳۵٪	۳/۰۰٪	۴/۷۱٪	۳/۱۵٪
۱۲	بانک سامان	۱/۳۴٪	۳/۵۰٪	۱/۸۶٪	۳/۵۳٪
۱۳	بانک سپه	۱۱/۷۱٪	۱۴/۸۴٪	۱۰/۹۳٪	۱۲/۱۶٪
۱۴	بانک سرمایه	۰/۲۱٪	۰/۱۹٪	۰/۲۶٪	۰/۲۵٪
۱۵	بانک سینا	۰/۶۲٪	۰/۴۸٪	۰/۶۸٪	۰/۷۴٪
۱۶	بانک شهر	۱/۶۹٪	۰/۷۴٪	۱/۸۷٪	۱/۱۲٪
۱۷	بانک صادرات ایران	۱۱/۴۶٪	۶/۲۸٪	۱۱/۸۴٪	۸/۹۸٪
۱۸	بانک صنعت و معدن	۰/۰۳٪	۰/۰۲٪	۰/۰۳٪	۰/۱۳٪
۱۹	بانک قرض الحسنه رسالت	۱/۷۲٪	۳/۲۲٪	۲/۲۶٪	۲/۲۵٪
۲۰	بانک قرض الحسنه مهر ایران	۱/۹۱٪	۱/۹۹٪	۲/۵۴٪	۱/۶۴٪
۲۱	بانک کارآفرین	۰/۱۰٪	۰/۲۵٪	۰/۱۵٪	۰/۵۰٪
۲۲	بانک کشاورزی	۷/۴۱٪	۹/۵۶٪	۶/۷۵٪	۱۰/۲۱٪

ردیف	نام بانک	سهام تعدادی تراکنش ها		سهام مبلغی تراکنش ها	
		سهام تعداد تراکنش های پذیرش شده از کل	سهام تعداد تراکنش های صادر شده از کل	سهام مبلغ تراکنش های پذیرش شده از کل	سهام مبلغ تراکنش های صادر شده از کل
۲۳	بانک گردشگری	۰/۲۸٪	۰/۴۳٪	۰/۴۴٪	۰/۴۴٪
۲۴	بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران	۰/۰۱٪	۰/۴۲٪	۰/۰۱٪	۰/۹۱٪
۲۵	بانک مسکن	۲/۶۴٪	۱/۰۱٪	۲/۳۴٪	۰/۹۸٪
۲۶	بانک مشترک ایران - ونزوئلا	۰/۰۰٪	۰/۰۱٪	۰/۰۰٪	۰/۰۰٪
۲۷	بانک ملت	۱۱/۵۷٪	۱۶/۶۲٪	۱۶/۴۲٪	۱۵/۹۱٪
۲۸	بانک ملی ایران	۲۱/۷۴٪	۱۲/۳۷٪	۱۷/۸۳٪	۱۰/۴۶٪
۲۹	شرکت دولتی پست بانک	۲/۴۶٪	۱/۵۳٪	۲/۰۰٪	۱/۳۸٪
۳۰	موسسه اعتباری توسعه	۰/۰۱٪	۰/۰۱٪	۰/۰۱٪	۰/۰۰٪
۳۱	موسسه اعتباری ملل	۰/۲۷٪	۰/۴۱٪	۰/۳۴٪	۰/۳۵٪
۳۲	موسسه اعتباری نور	۰/۳۰٪	۰/۲۹٪	۰/۳۲٪	۰/۲۴٪

اطلاعات جدول ۱۳-۴ بیانگر آن است که بیشترین سهم از تعداد و مبلغ تراکنش های صادر شده و پذیرش شده به بانک های "ملی ایران"، "ملت"، "سپه" و "صادرات ایران" اختصاص داشته است.

در این بخش برای بررسی برتری عملکرد هر بانک از نظر پذیرش یا صدور تراکنش های شاپرکی، تعداد تراکنش های صادره هر بانک از تعداد تراکنش های پذیرش شده همان بانک کسر و حاصل این محاسبه در شکل ۷-۴ آمده است.

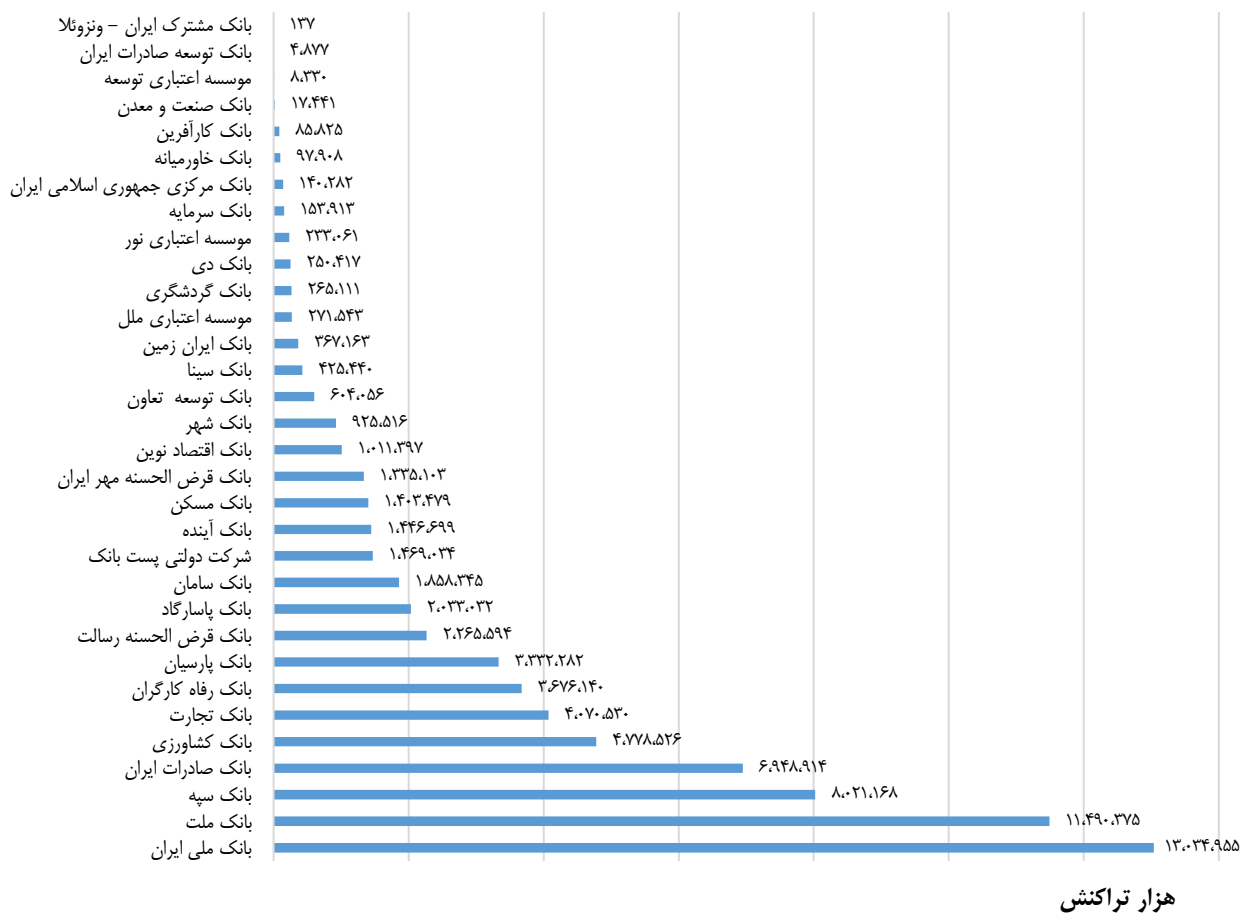
هزار تراکنش

شکل ۷-۴ اختلاف تعداد تراکنش‌های صادر شده از پذیرش شده هر بانک - سال ۱۴۰۰

بر اساس شکل بالا، سه بانک "ملت"، "پارسیان" و "قرض الحسنه رسالت" در سال ۱۴۰۰ بیشترین اختلاف مثبت در تعداد تراکنش‌های پذیرش شده و صادر شده را دارا بوده و بانک‌های "ملی ایران"، "صادرات ایران" و "رفاه کارگران" بیشترین اختلاف منفی در این خصوص را دارند. این بدین معناست که در سال ۱۴۰۰ سه بانک نخست ورود منابع مالی بیشتر از میزان خروج آن از بانک و در سه بانک دیگر این موضوع برعکس بوده است.

به عنوان شاخص بعدی، مجموع تعداد تراکنش‌های صادر شده با تراکنش‌های پذیرش شده هر بانک، بیانگر سهم آن بانک از کل تعداد تراکنش‌ها می‌باشد. بدین ترتیب دید کاملی از عملکرد هر یک از بانک‌ها در هر دو نقش صادرکنندگی و پذیرندگی در نظام پرداخت الکترونیکی کشور بدست می‌آید. این شاخص که از مجموع

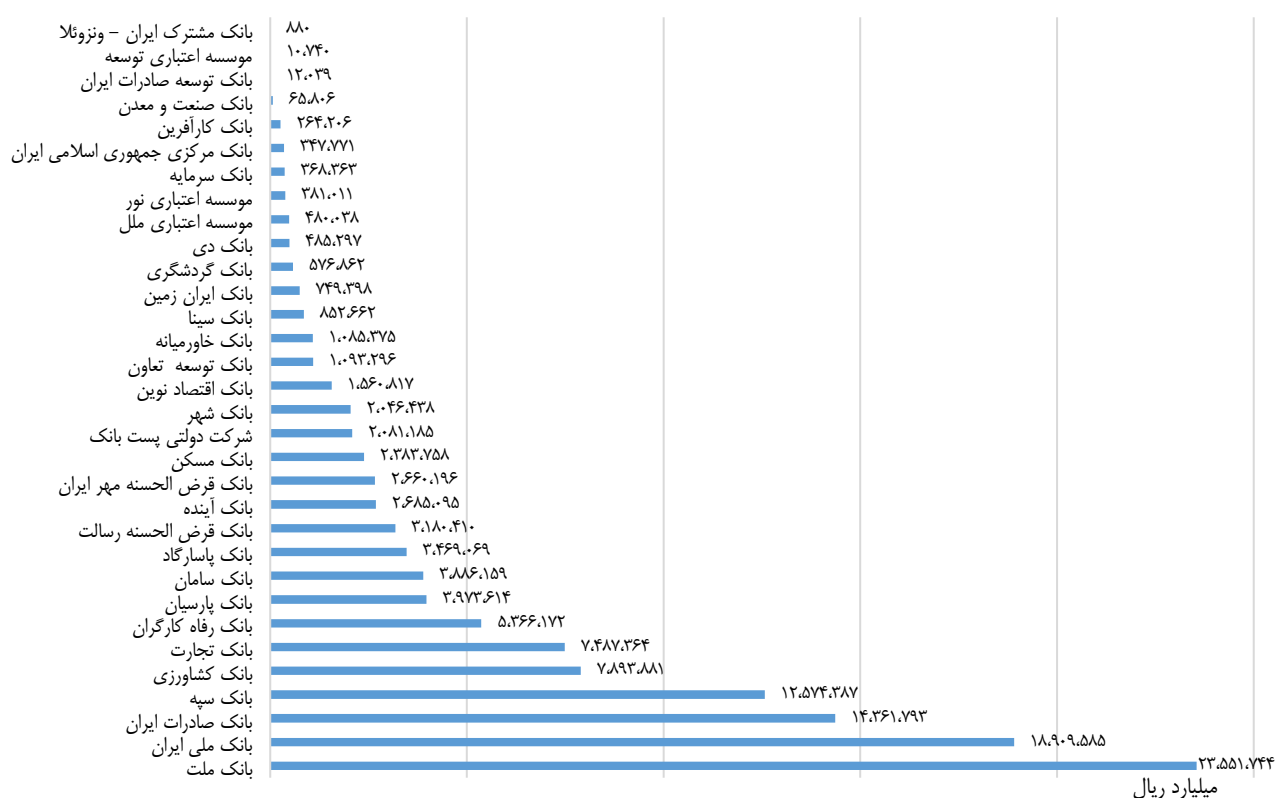
تعداد تراکنش‌های صادره هر بانک با تعداد تراکنش‌های پذیرش شده همان بانک به دست می‌آید. این شاخص در شکل ۸-۴ نشان داده شده است.

شکل ۸-۴ مجموع تعداد تراکنش‌های صادر شده و پذیرش شده هر بانک - سال ۱۴۰۰

همانگونه که در شکل فوق نیز مشاهده می‌گردد، چهار بانک "ملی ایران"، "ملت"، "سپه" و "صادرات ایران" بیشترین سهم از کل تعداد تراکنش‌های صنعت پرداخت کارتی را در سال ۱۴۰۰ و بانک "مشترک ایران- ونزوئلا" کمترین سهم از کل تعداد تراکنش‌های صنعت پرداخت کارتی را در این سال داشته‌اند.

قبل از این، در بخش‌های قبل سهم مبلغی هر بانک در حوزه‌های صادر کنندگی و پذیرندگی در شاپرک بررسی شد، با این حال در این بخش گردش مالی^{۳۱} ناشی از حضور در شبکه الکترونیکی پرداخت بانک‌ها در شکل زیر آورده شده است. شکل ۹-۴ مجموع مبالغ تراکنش‌های انجام شده به وسیله کارت‌های هر بانک^{۳۲} و مبالغ پذیرش شده توسط ابزارهایی که به شبای همان بانک متصل است^{۳۳} را نشان می‌دهد.

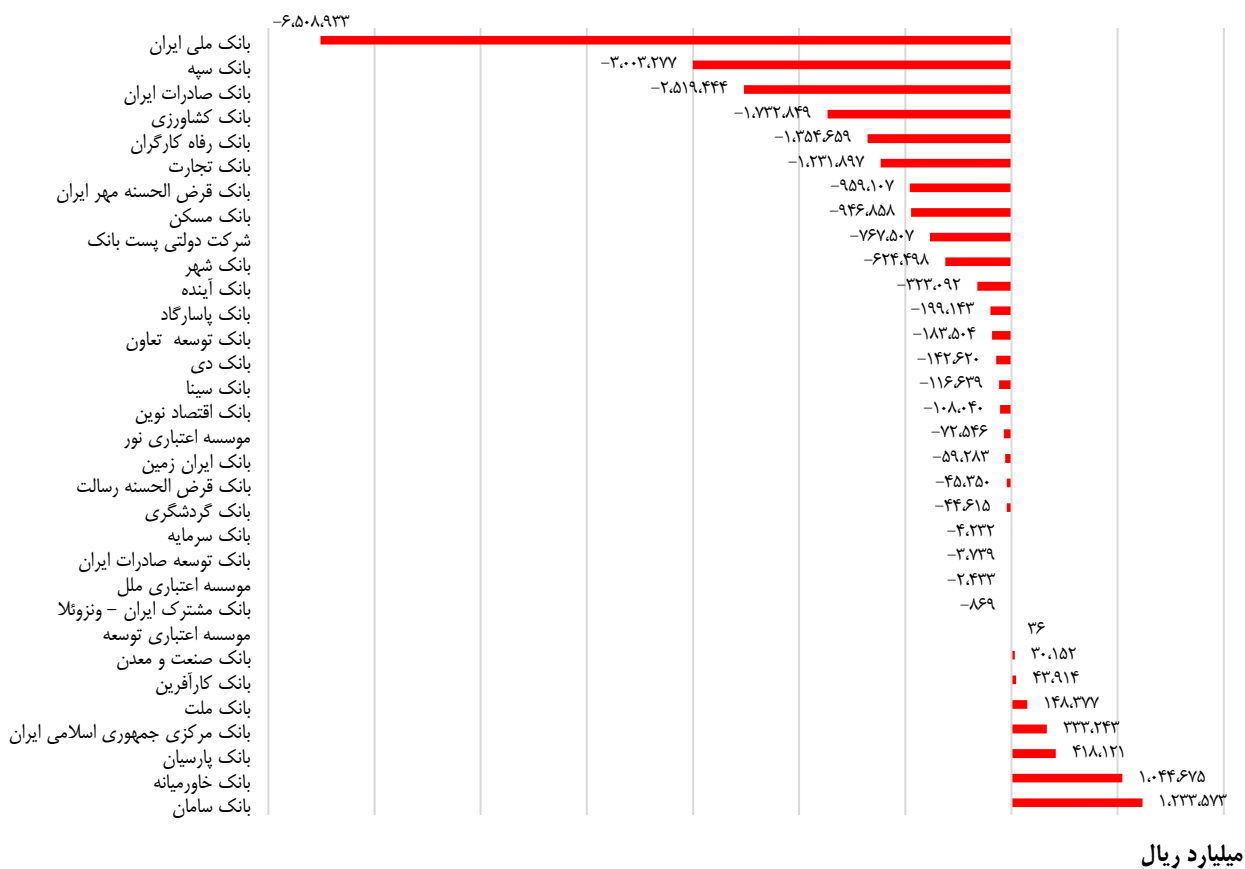
شکل ۹-۴ گردش مالی شاپرکی هر بانک (بر حسب میلیارد ریال) - سال ۱۴۰۰

^{۳۱} Turnover

^{۳۲} در نقش بانک صادرکننده

^{۳۳} در نقش بانک پذیرنده

از دیگر شاخص‌های مورد اهمیت در بانک‌ها، محاسبه‌ی تفاضل ارزش ریالی صادرکنندگی آن‌ها از مبلغ پذیرندگی آن‌هاست. این شاخص نشان می‌دهد که جریان مبلغی تراکنش‌ها در بانک در کدام جهت بوده است و به دنبال آن می‌توان تعیین نمود که آیا نقش بانک به‌عنوان بانک پذیرنده برای وی مقرون به صرفه بوده یا نبوده است. شکل ۱۰-۴ اختلاف ارزش ریالی بین تراکنش‌های پذیرش شده و تراکنش‌های صادر شده هر بانک را نشان می‌دهد. در این بررسی ارزش ریالی تراکنش‌های صادر شده توسط هر بانک از ارزش ریالی تراکنش‌های پذیرش شده توسط همان بانک کسر می‌گردد.

شکل ۱۰-۴ مقایسه اختلاف در مبلغ تراکنش‌های صادر شده از پذیرش شده هر بانک - سال ۱۴۰۰

همانگونه که از شکل فوق نیز کاملاً مشخص است، در این نمودار ارقام مثبت بیانگر عملکرد مطلوب بانک در جذب منابع مالی می‌باشد؛ چراکه بیشتر از آن که منابع مالی از حساب‌های آن خارج شود، پول وارد حساب‌های پذیرندگان آن شده است و ارقام منفی نشانه عملکرد نامطلوب بانک در جذب منابع مالی بوده و بیشتر نشانگر خروج منابع از بانک می‌باشد.

بر اساس این شکل، سه بانک "سامان"، "خاورمیانه" و "پارسیان" در سال ۱۴۰۰ بیشترین اختلاف مثبت در مبلغ تراکنش‌های صادرشده و پذیرش شده را دارا بوده و بانک‌های "ملی ایران"، "سپه" و "صادرات ایران" در این سال بیشترین اختلاف منفی در این خصوص را دارند.

۴-۵- کارمزد پرداختی هر بانک به ازای هر صد هزار ریال تراکنش

با توجه به پرداخت بخش عمده کارمزدهای شبکه پرداخت توسط بانک‌های پذیرنده، یکی از مهمترین چالش‌های بانک‌ها، حفظ تعادل فیمابین رسوب ناشی از جذب وجوهای تراکنش‌ها و کارمزدهای پرداختی به شبکه پرداخت است. به جهت کمک به بانک‌ها در جهت تنظیم سیاست‌های ارتباطی با مشتریان و شرکت‌های PSP، لازم است تا این بانک‌ها استنباطی از وضعیت کلی صنعت و میزان کارمزدهای پرداختی در مقایسه با صنعت را داشته باشند.

طبق قوانین موجود کارمزد تراکنش‌های خرید به طور مستقیم توسط بانک پذیرنده، کارمزد تراکنش‌های قبض و شارژ به طور مستقیم توسط بانک صادر کننده و کارمزد تراکنش‌های مانده گیری توسط دارنده کارت پرداخت می‌گردد.

در این بخش از گزارش در ادامه کارمزد پرداخت شده توسط بانک‌های پذیرنده به ازای هر صد هزار ریال تراکنش خرید برای سال ۱۴۰۰ محاسبه گردیده و آورده شده است. به منظور دقیق‌تر بودن محاسبه، در این بخش با تاکید بر روی تراکنش‌های خرید که کارمزد آن به طور مستقیم توسط بانک پذیرنده پرداخت می‌شود، تمرکز شده است و از محاسبه کارمزدهای پرداخت شده توسط بانک صادر کننده و دارنده کارت نظیر پرداخت قبض و خرید شارژ و کارمزد مانده‌گیری، چشم‌پوشی شده است.

۴-۵-۱- کارمزد پرداختی بانک‌های پذیرنده به ازای هر صدهزار

ریال تراکنش خرید

از آنجا که برای تراکنش‌های خرید، کارمزد توسط بانک پذیرنده پرداخت می‌گردد، شاخص انتخاب شده به منظور ارائه این اطلاعات، شاخص "میزان کارمزد پرداخت شده بانک پذیرنده به ازای هر ۱۰۰.۰۰۰ ریال مبلغ تراکنش پذیرش شده" می‌باشد. در این بخش به منظور دقیق‌تر بودن محاسبه، با تاکید بر روی تراکنش‌های خرید که کارمزد آن به طور مستقیم توسط بانک پذیرنده پرداخت می‌شود، تمرکز شده است.

در جدول ۴-۱۴ تنها میزان کارمزد پرداختی هر بانک به ازای هر صد هزار ریال مبلغ تراکنش خرید محاسبه و ارائه گردیده است. همانطور که در این جدول مشاهده می‌گردد، به طور متوسط در سال ۱۴۰۰، بانک‌های پذیرنده میزان ۹۰ ریال از هر صدهزار ریال مبلغ جذب شده را به عنوان کارمزد پرداخت کرده‌اند که در بین این بانک‌ها، بانک "توسعه صادرات ایران" با کمترین متوسط، ۱۶ ریال از هر صدهزار ریال مبالغ جذب شده را به عنوان کارمزد پرداخت کرده است و بانک "مشترک ایران-ونزوئلا" با ۴۳۹ ریال بیشترین کارمزد را به ازای هر صدهزار ریال مبلغ جذب شده در کل سال ۱۴۰۰، پرداخت کرده است.

با توجه به اینکه عامل موثر در پرداخت کارمزد تراکنش‌های خرید، هم تعداد تراکنش‌ها و هم بازه مبلغی تراکنش‌ها هستند، به نظر می‌رسد که بانک‌هایی که نسبت کمتری کارمزد به ازای هر ۱۰۰.۰۰۰ ریال تراکنش داشته‌اند، متوسط مبلغی بالاتری به ازای هر تراکنش نسبت به سایر بانک‌ها را تجربه کرده‌اند یا به عبارتی مبلغ تراکنش بیشتری به ازای تعداد تراکنش مشابه با سایر بانک‌ها، از پذیرندگان خود دریافت کرده‌اند.

جدول ۱۴-۴ مقایسه نسبت کارمزد پرداختی بانک‌های پذیرنده به ازای هر صد هزار ریال تراکنش خرید - ۱۳۹۹ و ۱۴۰۰

ردیف	نام بانک	نسبت کارمزد پرداختی به ازای هر صد هزار ریال تراکنش خرید در سال ۱۳۹۹ (ریال)	نسبت کارمزد پرداختی به ازای هر صد هزار ریال تراکنش خرید در سال ۱۴۰۰ (ریال)	تغییرات سال ۱۴۰۰ نسبت به سال ۱۳۹۹ (ریال)
۱	بانک توسعه صادرات ایران	۲۳	۱۶	-۶
۲	بانک صنعت و معدن	۲۸	۱۸	-۱۰
۳	بانک آینده	۷۲	۴۶	-۲۵
۴	بانک خاورمیانه	۱۹	۵۱	۳۲
۵	بانک کارآفرین	۵۴	۵۴	-۱
۶	بانک سینا	۸۳	۶۳	-۲۰
۷	بانک شهر	۶۴	۶۷	۳
۸	بانک صادرات ایران	۶۷	۶۷	۰
۹	بانک تجارت	۷۵	۷۲	-۳
۱۰	بانک سرمایه	۶۷	۷۳	۶
۱۱	بانک دی	۹۹	۸۰	-۱۸
۱۲	بانک توسعه تعاون	۸۷	۸۴	-۳
۱۳	بانک ایران زمین	۸۹	۸۴	-۵
۱۴	بانک کشاورزی	۹۵	۸۷	-۷
۱۵	بانک اقتصاد نوین	۸۷	۸۸	۱
۱۶	بانک ملت	۸۴	۸۸	۴
۱۷	بانک رفاه کارگران	۹۴	۸۸	-۶
۱۸	بانک پاسارگاد	۱۰۲	۹۱	-۱۱
۱۹	بانک گردشگری	۹۴	۹۴	۱
۲۰	بانک مسکن	۸۹	۹۷	۸
۲۱	شرکت دولتی پست بانک	۱۱۰	۹۷	-۱۳
۲۲	بانک سامان	۸۸	۹۹	۱۱

ردیف	نام بانک	نسبت کارمزد پرداختی به ازای هر صد هزار ریال تراکنش خرید در سال ۱۳۹۹ (ریال)	نسبت کارمزد پرداختی به ازای هر صد هزار ریال تراکنش خرید در سال ۱۴۰۰ (ریال)	تغییرات سال نسبت به سال ۱۳۹۹ (ریال)
۲۳	بانک ملی ایران	۱۰۷	۱۰۳	-۴
۲۴	بانک سپه	۱۰۵	۱۰۵	۰
۲۵	موسسه اعتباری ملل	۱۰۶	۱۱۱	۵
۲۶	بانک قرض الحسنه مهر ایران	۱۰۸	۱۱۲	۴
۲۷	موسسه اعتباری نور	۱۱۷	۱۱۴	-۳
۲۸	بانک قرض الحسنه رسالت	۱۳۸	۱۱۴	-۲۳
۲۹	موسسه اعتباری توسعه	۱۵۵	۱۶۱	۷
۳۰	بانک پارسیان	۱۶۶	۱۷۱	۵
۳۱	بانک مشترک ایران - ونزوئلا	۱۲	۴۳۹	۴۲۷
	جمع کل	۹۱	۹۰	-۱

به استناد جدول فوق، نسبت متوسط کارمزد پرداختی بین بانک با کمترین و بیشترین متوسط در سال ۱۴۰۰، معادل ۲۷/۴۲ برابر بوده که این شاخص در سال ۹۹، رقم ۱۳/۹۱ برابر نشان داده است. یعنی بانک "مشترک ایران-ونزوئلا" در سال ۱۴۰۰ به نسبت هر ۱۰۰.۰۰۰ ریال مبلغ تراکنش خرید جذب شده، ۲۷/۲۴ برابر بانک "توسعه صادرات ایران" کارمزد پرداخت کرده است. بنابراین اینطور به نظر می‌رسد که بانکی نظیر بانک "توسعه صادرات ایران" و یا بانک "صنعت و معدن" در فرآیند بازاریابی و نصب ابزار برای صاحبان حساب، اثربخش تر عمل نموده اند. همچنین در ستون آخر جدول، میزان کاهش یا افزایش (تغییرات) این نسبت کارمزد پرداختی به ازای هر صد هزار ریال تراکنش خرید در مقایسه با دوره مشابه سال قبل آورده شده است. همانگونه که مشاهده می‌گردد، نسبت کارمزد پرداختی به ازای هر صد هزار ریال تراکنش خرید در سال ۱۴۰۰ نسبت به سال ۱۳۹۹، تنها مبلغ یک ریال اختلاف منفی داشته است.

۱-۱-۵-۴- کارمزد پرداختی بانک‌های صادرکننده به ازای هر صدهزار ریال

تراکنش پرداخت قبض و خرید شارژ

بر اساس ابلاغیه‌های بانک مرکزی مبنی بر تعیین کارمزدهای ارائه خدمات پرداخت کارت، تنها کارمزدی که توسط بانک‌های صادرکننده به تراکنش‌های کارتی تعلق می‌گیرد، برای تراکنش‌های پرداخت قبض و خرید شارژ تعریف شده است که در سال ۹۸ طبق بخشنامه بانک مرکزی از خرداد ماه ۹۸ کارمزد تراکنش‌های پرداخت قبض و خرید شارژ از طریق ابزار پذیرش موبایلی حذف گردید. در این بخش از گزارش شاخص "میزان کارمزد پرداخت شده توسط بانک صادرکننده به ازای هر ۱۰۰.۰۰۰ ریال تراکنش پرداخت قبض و خرید شارژ"، برای سال‌های ۱۳۹۹ و ۱۴۰۰ محاسبه می‌گردد. در ادامه جدول ۴-۱۵ میزان کارمزد پرداختی هر بانک صادرکننده به ازای هر صد هزار ریال تراکنش پرداخت قبض و خرید شارژ محاسبه و ارائه گردیده است.

جدول ۴-۱۵ مبلغ کارمزد پرداختی بانک‌های صادرکننده به ازای هر صدهزار ریال تراکنش پرداخت قبض و خرید شارژ در سال ۱۴۰۰

ردیف	بانک صادرکننده	نسبت کارمزد پرداختی به ازای هر ۱۰۰ هزار ریال تراکنش پرداخت قبض و خرید شارژ - ۱۳۹۹	نسبت کارمزد پرداختی به ازای هر ۱۰۰ هزار ریال تراکنش پرداخت قبض و خرید شارژ - ۱۴۰۰	تغییرات
۱	بانک کارآفرین	۷۶	۷۹	۳
۲	بانک توسعه صادرات ایران	۱۰۰	۹۱	-۹
۳	بانک مسکن	۸۴	۹۲	۸
۴	بانک صنعت و معدن	۱۰۰	۱۱۰	۱۰
۵	بانک خاورمیانه	۵۹	۱۱۵	۵۵
۶	بانک پارسیان	۱۲۷	۱۱۶	-۱۲
۷	بانک ایران زمین	۱۰۲	۱۲۱	۲۰
۸	بانک شهر	۱۲۹	۱۲۹	۰
۹	بانک گردشگری	۱۵۷	۱۵۷	۰
۱۰	بانک پاسارگاد	۱۷۱	۱۶۲	-۹
۱۱	بانک مشترک ایران - ونزوئلا	۲۲۷	۱۷۵	-۵۱

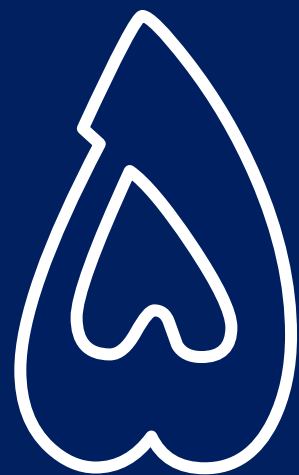
ردیف	بانک صادرکننده	نسبت کارمزد پرداختی به ازای هر ۱۰۰ هزار ریال تراکنش پرداخت قبض و خرید شارژ- ۱۳۹۹	نسبت کارمزد پرداختی به ازای هر ۱۰۰ هزار ریال تراکنش پرداخت قبض و خرید شارژ- ۱۴۰۰	تغییرات
۱۲	بانک دی	۱۵۹	۱۷۶	۱۷
۱۳	بانک سرمایه	۲۰۷	۱۹۵	-۱۲
۱۴	بانک صادرات ایران	۱۶۴	۲۰۷	۴۳
۱۵	بانک اقتصاد نوین	۲۱۰	۲۱۱	۱
۱۶	بانک سامان	۱۶۰	۲۱۳	۵۴
۱۷	بانک ملت	۲۳۹	۲۴۰	۱
۱۸	بانک آینده	۲۲۷	۲۴۲	۱۵
۱۹	بانک سینا	۲۲۲	۲۴۸	۲۶
۲۰	موسسه اعتباری نور	۲۵۰	۲۵۲	۲
۲۱	بانک تجارت	۲۱۳	۲۵۹	۴۶
۲۲	بانک رفاه کارگران	۲۲۳	۲۷۱	۴۹
۲۳	بانک قرض الحسنه رسالت	۳۳۶	۲۷۴	-۶۲
۲۴	بانک قرض الحسنه مهر ایران	۲۳۰	۲۷۵	۴۵
۲۵	بانک سپه	۲۷۲	۲۸۰	۸
۲۶	موسسه اعتباری توسعه	۵۱۴	۳۱۳	-۲۰۱
۲۷	موسسه اعتباری ملل	۲۹۸	۳۳۳	۳۴
۲۸	بانک ملی ایران	۳۱۱	۳۵۷	۴۶
۲۹	بانک توسعه تعاون	۳۶۵	۳۶۶	۱
۳۰	بانک کشاورزی	۴۱۵	۴۲۱	۶
۳۱	شرکت دولتی پست بانک	۵۰۸	۵۷۱	۶۳
	کارمزد پرداختی کلی بانک صادرکننده به ازای هر تراکنش پرداخت قبض و خرید شارژ	۲۳۸	۲۵۸	۲۰

با توجه به اطلاعات داده‌های موجود مشخص می‌گردد که در کل، بانک‌های صادرکننده در سال ۱۴۰۰ به ازای هر صد هزار ریال تراکنش پرداخت قبض و خرید شارژ مبلغ ۲۵۸ ریال کارمزد پرداخت نموده‌اند که در این بین، بانک "کارآفرین" با ۷۹ ریال و پس از آن بانک "توسعه صادرات ایران" با ۹۱ ریال، پایین‌ترین مبلغ کارمزد را برای هر صد هزار ریال تراکنش پرداخت قبض و خرید شارژ در شبکه پرداخت کارتی و بانک "شرکت دولتی پست بانک" با مبلغ ۵۷۱ ریال و پس از آن بانک "کشاورزی" با مبلغ ۴۲۱ ریال دومین بالاترین مبلغ کارمزد را به ازای هر صد هزار ریال تراکنش پرداخت و قبض و خرید شارژ، پرداخت کرده‌اند.

اختلاف میزان کارمزد پرداختی بانک‌های صادر کننده به ازای هر تراکنش پرداخت قبض و خرید شارژ در این دو سال میزان ۲۰ ریال بوده که این نشان می‌دهد در سال ۱۴۰۰ بانک‌های صادر کننده به ازای هر تراکنش پرداخت قبض و خرید شارژ میزان ۲۰ ریال بیشتر نسبت به سال قبل پرداخت نموده‌اند.

با توجه به اینکه عامل موثر در پرداخت کارمزد تراکنش‌های پرداخت قبض و خرید شارژ، تنها تعداد تراکنش‌ها هستند، به نظر می‌رسد که بانک‌هایی که نسبت کمتر کارمزد به ازای هر ۱۰۰.۰۰۰ ریال تراکنش را داشته‌اند، متوسط مبلغی بالاتری به ازای هر تراکنش نسبت به سایر بانک‌ها را تجربه کرده یا به عبارتی مبلغ تراکنش بیشتری به ازای تعداد تراکنش مشابه با سایر بانک‌ها، از دارندگان کارت‌های صادر شده توسط بانکشان دریافت کرده‌اند. همچنین اعمال بخشنامه بانک مرکزی از خرداد ماه ۹۸ و صفر شدن کارمزد تراکنش‌های پرداخت قبض و خرید شارژ پرداختی توسط ابزار پذیرش موبایلی، مبلغ کارمزد پرداختی توسط بانک‌های صادر کننده را پایین آورده است.

جمع بندی

۵- جمع بندی

در راستای ایفای وظایف نظارتی شرکت شاپرک، شناخت موقعیت کنونی صنعت و اندازه گیری ابعاد مختلف فعالیت آن به وسیله شاخص های مرتبط امری ضروری و اجتناب ناپذیر است. به همین منظور این گزارش بر اساس آخرین اطلاعات در دسترس، به ارائه شاخص هایی در چهار بخش "شاخص های عملکردی شاپرک"، "کیفیت انجام خدمات پرداخت الکترونیک کارت"، "بررسی عملکرد شرکت های ارائه دهنده خدمات پرداخت" و "بررسی وضعیت بانک های صادرکننده و پذیرنده" در سال ۱۴۰۰ پرداخته است.

بخش اول: در سال ۱۴۰۰ همانند سال های گذشته از تاسیس شاپرک تعداد تراکنش های شبکه شاپرک با رشد همراه بوده و در این سال با رشد ۱۷/۱۵ درصدی نسبت به سال ۱۳۹۹ تعداد تراکنش های این شبکه به بالغ بر ۳۸ میلیارد رسیده است. از سوی دیگر این رشد در تعداد تراکنش رشد همگن مبلغ تراکنش های شاپرکی را نیز در پی داشته به نحوی که مبلغ تراکنش های سال ۱۴۰۰ نیز با رشد ۳۳ درصدی نسبت به سال ۱۳۹۹ به ۷۱,۲۷۴ هزار میلیارد ریال در سال ۱۴۰۰ رسیده است. تعداد ابزارهای شاپرکی توزیع شده در سطح کشور نیز در اسفند ماه سال ۱۴۰۰ بیش از ۱۰/۲ میلیون ابزار است که از این تعداد سهم ابزارهای پذیرش اینترنتی ۶/۵۲ درصد، سهم ابزار پذیرش موبایلی ۳/۹۷ درصد و سهم ابزار کارتخوان فروشگاه ۸۹/۵۱ درصد می باشد. نرخ رشد متوسط مبلغ تراکنش هر یک از ابزارهای پذیرش اینترنتی، موبایلی و کارتخوان فروشگاه ۱۴۰۰ نسبت به سال ۱۳۹۹ به ترتیب برابر ۷/۹۷-، ۲۰/۰۴ و ۱۶/۷۶ درصد به ازای هر ابزار می باشد و متوسط مبلغ هر تراکنش ابزارهای پذیرش اینترنتی، موبایلی و کارتخوان فروشگاه در سال ۱۴۰۰ نیز به ترتیب برابر ۳/۸ میلیون ریال، ۱۰۵ هزار ریال و ۱/۸ میلیون ریال به ازای هر تراکنش است. سرانه تعداد تراکنش هر ابزار به ازای جمعیت بالای ۱۸ سال کشور نیز برابر با ۲۱/۳۲ تراکنش به ازای ابزار پذیرش موبایلی، ۳۸/۳۴ تراکنش به ازای ابزار پذیرش اینترنتی، ۵۶۸/۸۹ تراکنش به ازای ابزار کارتخوان فروشگاه می باشد.

بخش دوم: شاخص های این بخش با هدف سنجش کیفیت و صحت خدمات ارائه شده شبکه شاپرک، تعریف و اندازه گیری شده اند. در همین راستا انواع خطاهای رخ داده در تراکنش ها، دسترس پذیری حس شده و نیز تراکنش های ناتمام در این بخش تحلیل و مورد بررسی قرار گرفته است. سهم تراکنش های موفق از کل تراکنش های سال ۱۴۰۰، ۹۲/۴۰ درصد بوده و ۷/۶۰ درصد کل تراکنش ها نیز در زمره تراکنش های خطا دار

طبقه بندی شده‌اند. در میان تراکنش‌های خطا، ۸۸/۴۶ درصد متعلق به خطاهای کاربری می‌باشد و بعد از آن نیز سهم انواع خطاهای صادرکنندگی، کسب و کار، پذیرندگی و شاپرکی به ترتیب برابر با ۹/۸۵ درصد، ۰/۸۷ درصد، ۰/۵۸ درصد و ۰/۲۴ درصد می‌باشد. بر همین اساس سهم هر یک از خطاها از کل تراکنش‌ها (خطا + تراکنش‌های موفق) برابر با ۰/۰۶ درصد سهم خطای پذیرندگی، ۰/۹۹ درصد سهم خطای صادرکنندگی، ۶/۴۸ درصد سهم خطای کاربری، ۰/۰۲ درصد سهم خطای شاپرکی و ۰/۰۴ درصد سهم خطای کسب و کار می‌باشد. میزان دسترس پذیری حس شده شبکه در سال ۱۴۰۰ برابر ۹۸/۸۸ درصد و میزان دسترس‌پذیری سوئیچ شاپرک ۹۹/۹۸ درصد بوده است. لازم به توضیح است که میزان دسترس پذیری شبکه بر اساس خطاهای صادر کنندگی، پذیرندگی، شاپرکی و کسب و کار (ونه خطاهای کاربری) محاسبه شده و میزان دسترس پذیری شاپرک بر اساس خطاهای شاپرکی محاسبه شده است.

بخش سوم: در این بخش ابتدا عملکرد کلی شرکت‌ها در شبکه پرداخت مورد بررسی قرار گرفته و سپس به طور ویژه عملکرد آن‌ها در بازار ابزار کارتخوان فروشگاهی تحلیل می‌شود. نتایج شاخص سهم از بازار شرکت‌های PSP حاکی از آن بوده که در سال ۱۴۰۰ شرکت "پرداخت الکترونیک سامان" در سهم تعدادی تراکنش‌ها جایگزین شرکت "به‌پرداخت ملت" شده و در جایگاه نخست قرار گرفته است. اما در بازار مبلغی همچنان شرکت "به‌پرداخت ملت" بیشترین سهم مبلغی را طی سال ۱۴۰۰ به خود اختصاص داده است. اختلاف سهم بازار تعدادی و مبلغی دو شرکت نخست بازار، به ترتیب ۰/۳۸ درصد و ۱/۹۳ درصد می‌باشد.

در بررسی سهم بازار تراکنش‌های هر یک از ابزارهای پذیرش در سال ۱۴۰۰ مشاهده شد که بیشترین سهم تعدادی تراکنش‌های ابزار کارتخوان فروشگاهی به شرکت "پرداخت الکترونیک سامان" و بیشترین سهم مبلغی آن‌ها به شرکت "به‌پرداخت ملت" تعلق داشته است. شرکت "آسان پرداخت پرشین" بالاترین سهم را در حجم تراکنش‌های اینترنتی کسب نموده است. بالاترین سهم مبلغی تراکنش‌های اینترنتی نیز در اختیار شرکت "پرداخت الکترونیک سامان" است. همچنین در سال ۱۴۰۰ شرکت "پرداخت الکترونیک سامان" هم در سهم تعدادی و هم در سهم مبلغی تراکنش‌های ابزار پذیرش موبایلی بالاترین رقم را نشان می‌دهد.

در بررسی سهم بازار تراکنش‌های هر یک از سرویس‌های شبکه‌ی پرداخت کارت در سال ۱۴۰۰ مشاهده گردید که بیشترین سهم تعدادی تراکنش‌های خرید به شرکت "پرداخت الکترونیک سامان" و بیشترین سهم مبلغی آن‌ها به شرکت "به‌پرداخت ملت" تعلق داشته است. در این سال شرکت "پرداخت الکترونیک سامان"

بالاترین سهم را در حجم تراکنش‌های پرداخت قبض و خرید شارژ کسب نموده و بیشترین سهم مبلغی تراکنش‌های مذکور توسط شرکت "تجارت الکترونیک پارسیان" پوشش داده شده است. در سال ۱۴۰۰ بالاترین سهم تعدادی تراکنش‌های مانده‌گیری در اختیار شرکت "تجارت الکترونیک پارسیان" گزارش می‌شود. به‌طور کلی تغییر صاحبان بازار تراکنش‌ها در سال ۱۴۰۰ نسبت به سال گذشته در بازار تعدادی دو ابزار کارتخوان فروشگاه‌ی و ابزار پذیرش اینترنتی و نیز دو سرویس خرید و پرداخت قبض و خرید شارژ اتفاق افتاده است.

بر اساس شاخص اندازه‌گیری تمرکز بازار، در سال ۱۴۰۰ پشتیبانی از تراکنش‌های کارتخوان فروشگاه‌ی در بین شرکت‌ها توزیع شده و نمی‌توان گفت که در انحصار شرکت و یا شرکت‌های خاصی می‌باشد. اما دو شرکت "آسان پرداخت پرشین" و "تجارت الکترونیک پارسیان" در بازار تراکنش‌های اینترنتی و شرکت‌های "پرداخت الکترونیک سامان" و "به‌پرداخت ملت" در بازار تراکنش‌های موبایلی تاثیرگذار هستند. در سال ۱۴۰۰ نسبت به سال قبل هیچ تغییری در نوع تمرکز بازارها اتفاق نیفتاده است.

شاخص هرفیندال - هیرشمن در بازار تراکنش‌های هر سه نوع تراکنش خرید، پرداخت قبض و خرید شارژ و مانده‌گیری در سال ۱۴۰۰ نشان‌دهنده تمرکز ملایم در بازار این سرویس‌ها است؛ به این معنا که پشتیبانی از تراکنش‌های همه‌ی سرویس‌ها در بین شرکت‌ها توزیع شده و نمی‌توان گفت که در انحصار شرکت و یا شرکت‌های خاصی می‌باشد. در سال ۱۴۰۰ نسبت به سال قبل هیچ تغییری در نوع تمرکز بازارها اتفاق نیفتاده است.

در سال ۱۴۰۰ شرکت "آسان پرداخت پرشین" جایگاه نخست در بهترین عملکرد از منظر نسبت خطای پذیرندگی به مجموع تراکنش‌ها را به‌دست آورده است. بالاترین رقم شاخص مذکور در سال مورد مطالعه متعلق به شرکت "الکترونیک کارت دماوند" است. عملکرد شرکت "کارت اعتباری ایران کیش" در انتهای دوره بسیار مثبت ارزیابی شده است. در مقابل شرکت "الکترونیک کارت دماوند" بیشترین افزایش درصدی را نسبت به سایر شرکت‌ها در این شاخص تجربه کرده است.

در شاخص متوسط سهم بازار هریک از شرکت‌های PSP از تعداد ابزارهای پذیرش فعال در سال ۱۴۰۰، شرکت "تجارت الکترونیک پارسیان" در کارتخوان فروشگاه‌ی بالاترین سهم را در بین سایر شرکت‌ها به خود

اختصاص داده است. شرکت "آسان پرداخت پرشین" و شرکت "به پرداخت ملت" به ترتیب در دو ابزار پذیرش اینترنتی و موبایلی بیشترین سهم بازار را پوشش می‌دهند.

در حوزه ابزارهای پذیرش کارتخوان فروشگاه‌های تراکنش‌دار شرکت "پرداخت الکترونیک پاسارگاد" بیشترین تعداد را در سال ۱۴۰۰ به خود اختصاص داده است. شرکت "آسان پرداخت پرشین" به بالاترین رتبه در ابزار پذیرش اینترنتی تراکنش‌دار دست یافته است. شرکت "به پرداخت ملت" نیز به گونه‌ای عمل نموده که بالاترین سهم ابزار پذیرش موبایلی تراکنش‌دار را کسب کرده است.

نتایج محاسبه شاخص متوسط اثر بخشی کارتخوان فروشگاه‌های فعال سیستمی در بعد کشوری مبین آن است که در سال ۱۴۰۰ شرکت‌های "به پرداخت ملت"، "پرداخت الکترونیک سامان"، "آسان پرداخت پرشین"، "تجارت الکترونیک پارسیان"، "الکترونیک کارت دماوند" و "پرداخت الکترونیک سداد" شاخص اثربخشی بالاتر از یک داشته‌اند. این شرکت‌ها در شاخص اثربخشی کارتخوان فروشگاه‌های تراکنش‌دار نیز عددی بالاتر از یک داشته‌اند، که به این معناست که جذب تراکنش‌های این شرکت‌ها بر روی کارتخوان‌های تراکنش‌دار بیشتر از سهم تعداد کارتخوان‌هایشان از کل کارتخوان‌های تراکنش‌دار کشور بوده است. به عبارت دیگر نحوه توزیع کارتخوان‌های فروشگاه‌های این شرکت‌ها به گونه‌ای بوده که در جذب بیشتر تراکنش‌ها به نسبت سایر شرکت‌ها موفق‌تر عمل نموده‌اند.

در سال ۱۴۰۰ کمترین رقم شاخص نسبت مجموع کارتخوان‌های کم تراکنش و فاقد تراکنش مالی به پایانه‌های فعال سیستمی هر شرکت، به شرکت "پرداخت الکترونیک سپهر" تعلق دارد. بیشترین نسبت مذکور در شرکت "فراپردازان آروند امید" مشاهده می‌شود. به‌طور کلی در سال ۱۴۰۰ سهم کارتخوان‌های کم‌تراکنش و فاقد تراکنش مالی، بالغ بر ۱۹ درصد از کل کارتخوان‌های فروشگاه‌های فعال سیستمی شبکه شاپرک را شامل شده است.

بخش چهارم: بازار بانک‌های پذیرنده تراکنش‌ها و بانک‌های صادرکننده کارت‌های بانکی تراکنش‌دار در این بخش مورد بررسی قرار گرفته است. نتایج شاخص بازار در بخش بانک‌های پذیرنده مبین آن بوده که در مجموع "بانک ملت" در سال ۱۴۰۰ بیشترین سهم از بازار را چه به لحاظ تعدادی و چه به لحاظ مبلغی به

خود اختصاص داده و در جایگاه نخست در بین تمام بانک‌های پذیرنده قرار گرفته است. بانک "ملت" از بازار هر یک از ابزارهای پذیرش نیز همچنان در جایگاه نخست قرار گرفته است.

در حوزه پذیرندگی در سال ۱۴۰۰، شاخص سهم تعدادی بعد از بانک "ملت" به بانک‌های "سپه"، "ملی ایران"، "کشاورزی" و "تجارت" و در شاخص سهم مبلغی بعد از بانک "ملت" بانک‌های "سپه"، "تجارت"، "ملی ایران"، "کشاورزی" و "صادرات ایران" به ترتیب در رتبه‌های دوم تا پنجم قرار گرفته‌اند.

در بررسی شاخص سهم هر بانک پذیرنده از بازار تراکنش‌های هر یک از ابزارهای پذیرش، بانک "ملت" همچنان در هر سه ابزار پذیرش (به غیر از سهم تعدادی و مبلغی ابزار پذیرش اینترنتی) و در هر دوشاخص سهم تعدادی و سهم مبلغی جایگاه نخست را دارد. در سال ۱۴۰۰ بانک "پارسیان" بیشترین سهم تعداد تراکنش‌ها و بانک "آینده" بیشترین سهم از مبلغ تراکنش‌ها را در ابزار پذیرش اینترنتی از آن خود کرده است. همانند هر سال بالاترین سهم تعدادی و مبلغی هر یک از ابزارهای پذیرش از کل تراکنش‌های هر بانک پذیرنده به ابزار پذیرش "کارتخوان فروشگاه‌های" تعلق گرفته و پس از آن با اختلاف زیاد به ترتیب ابزار پذیرشی "اینترنتی" و "موبایلی" قرار دارند.

شاخص هرفیندال-هیرشمن در بازار بانک‌های پذیرنده تراکنش‌های موبایلی نشان‌دهنده تداوم تمرکز بالا در بازار در سال ۱۴۰۰ بر روی این ابزار بوده است. به این معنا که در بازار ابزار پذیرش موبایلی تعداد بسیار کمی از بانک‌ها سهم قابل توجهی از پذیرش تراکنش‌های بازار را در اختیار دارند. مقدار این شاخص در بازار کارتخوان فروشگاه‌های مبین وجود تمرکز رقابتی و ابزار پذیرش اینترنتی مبین وجود تمرکز ملایم در بازار پذیرش تراکنش‌های این ابزارها بین ۳۲ بانک پذیرنده می‌باشد. در مقایسه انجام شده بین دو سال متوالی، میزان این شاخص در دو ابزار پذیرش "کارتخوان فروشگاه‌های" و "ابزار پذیرش اینترنتی" کاهش داشته، اما در بازار ابزار پذیرش "موبایلی" با رشد همراه بوده است.

در بحث صادر کنندگی کارت‌های بانکی دارای تراکنش در سوییچ شاپرک به لحاظ کاربری در سه دسته کارت برداشت، کارت اعتباری و کارت هدیه و بن کارت طبقه‌بندی می‌شوند. در میان کارت‌های تراکنش‌دار در سال ۱۴۰۰، بیشترین تعداد متعلق به کارت برداشت، سپس کارت هدیه و بن کارت بوده و کارت اعتباری

کمترین تعداد را داشته است. تعداد کارتهای بانکی تراکنش‌دار در سال ۱۴۰۰ نسبت به سال ۹۹ رشد ۱۲/۰۴ درصدی داشته است. کارتهای اعتباری در این دوره زمانی رشد تعدادی معادل ۱۸۱/۲۴ درصدی و کارتهای برداشت رشد تعدادی مثبت ۱۲/۲۲ درصدی و کارتهای هدیه و بن کارت، رشد تعدادی مثبت ۳/۵۷ درصدی را تجربه نموده‌اند. در سال ۱۴۰۰ بیشترین کارت برداشت و اعتباری تراکنش‌دار متعلق به بانکهای "ملی ایران"، "سپه" و "ملت" بوده است و در تعداد کارت هدیه و بن کارت تراکنش‌دار بانکهای "ملی ایران"، "ملت" و "پارسیان" در سه جایگاه نخست قرار گرفتند.

در بررسی شاخص سهم هر یک از انواع کارتهای بانکی تراکنش‌دار از مجموع کارتهای بانک صادر کننده بیشترین سهم از تعداد کارت تراکنش‌دار در هر بانکی به کارت برداشت و سپس کارت هدیه و بن کارت اختصاص داشته و کارت اعتباری کمترین سهم (در بیشتر بانکها سهم صفر) را در این بین داشته است.

شاخص هرفیندال - هیرشمن به منظور بررسی میزان رقابت بانکها در صدور انواع کارتهای بانکی در سال ۱۴۰۰ مورد بررسی قرار گرفت. شاخص هرفیندال - هیرشمن در سال ۱۴۰۰ مبین تمرکز بالا در بازار صادرکنندگی کارتهای اعتباری می‌باشد، به این معنا که رشد بالایی داشته و می‌توان گفت که در انحصار بانک یا بانکهای خاصی می‌باشد. در خصوص کارت برداشت و کارت هدیه در طبقه ملایم و بن کارت این شاخص در طبقه رقابتی قرار گرفته است.

همچنین در این بخش مقایسه ای آماری بین تعداد و مبالغ تراکنشهای صادرکنندگی و پذیرندگی به تفکیک هر بانک در سال ۱۴۰۰ صورت گرفته است. بیشترین سهم از تعداد و مبلغ تراکنشهای پذیرش شده و صادر شده به بانکهای "ملی ایران"، "ملت"، "صادرات ایران" و "سپه" اختصاص داشته است.

در محاسبه شاخص اختلاف تعداد تراکنشهای صادر شده و پذیرش شده هر بانک جهت نشان دادن برتری عملکرد هر بانک از نظر پذیرش یا صدور تراکنشهای شاپرک، مشاهده می‌گردد که سه بانک "ملت"، "پارسیان" و "قرض الحسنه رسالت" بیشترین اختلاف مثبت در تعداد تراکنشهای پذیرش شده را در سال ۱۴۰۰ دارا بوده و بانکهای "ملی ایران"، "صادرات ایران" و "رفاه کارگران" بیشترین اختلاف منفی در این خصوص را داشته‌اند. این بدین معناست که در سه بانک نخست ورود منابع مالی بیشتر از میزان خروج آن از بانک و در سه بانک دیگر برعکس است.

همچنین جهت بررسی سهم هر بانک از کل تعداد تراکنش‌ها برای رسیدن به دید کاملی از عملکرد هر یک از بانک‌ها در هر دو نقش صادرکنندگی و پذیرندگی در نظام پرداخت الکترونیکی کشور مجموع تعداد تراکنش‌های صادره هر بانک با تعداد تراکنش‌های پذیرش شده همان بانک‌ها محاسبه گردیده است. این شاخص نشان می‌دهد که به ترتیب بانک‌های "ملی ایران"، "ملت" و "سپه" بیشترین سهم تعدادی از کل تراکنش‌های شاپرکی در شبکه پرداخت را از آن خود کرده‌اند و کمترین سهم به بانک "مشترک ایران-ونزوئلا" تعلق گرفته است.

از منظر مبلغی گردش مالی شاپرکی که مجموع مبالغ صادرکنندگی و پذیرندگی هر بانک است، بانک‌های "ملت"، "ملی ایران"، "صادرات ایران" و "سپه" بیشترین گردش مالی شاپرکی و بانک "مشترک ایران-ونزوئلا" کمترین گردش مالی شاپرکی را در اختیار دارند.

در بررسی اختلاف ارزش ریالی بین تراکنش‌های پذیرش شده هر بانک با تراکنش‌های صادر شده توسط آن بانک، سه بانک "سامان"، "خاورمیانه" و "پارسیان" در سال ۱۴۰۰ بیشترین اختلاف مثبت در مبلغ تراکنش‌های صادرشده و پذیرش شده را دارا بوده و بانک‌های "ملی ایران"، "سپه" و "صادرات ایران"، در این سال بیشترین اختلاف منفی در این خصوص را دارند.

در بخش آخر از بررسی بازار بانک‌های پذیرنده تراکنش‌ها برای ترسیم وضعیت کلی صنعت و محاسبه برآوردی از میزان کارمزدهای پرداختی بانک‌های پذیرنده و حفظ تعادل بین رسوب ناشی از جذب وجوهای تراکنش‌ها و کارمزدهای پرداختی به شبکه پرداخت، به محاسبه "میزان کارمزد پرداخت شده بانک پذیرنده به ازای هر ۱۰۰.۰۰۰ ریال مبلغ تراکنش خرید پذیرش شده" برای بانک‌های پذیرنده پرداخته شده است. به طور متوسط در سال ۱۴۰۰، بانک‌های پذیرنده میزان ۹۰ ریال از هر صد هزار ریال مبلغ جذب شده را به عنوان کارمزد پرداخت کرده‌اند که در بین این بانک‌ها، بانک "توسعه صادرات ایران" با کمترین متوسط، ۱۶ ریال از هر صد هزار ریال مبالغ جذب شده را به عنوان کارمزد پرداخت کرده است و بانک "مشترک ایران-ونزوئلا" با ۴۳۹ ریال بیشترین کارمزد را به ازای هر ۱۰۰.۰۰۰ ریال مبلغ جذب شده در کل سال ۱۴۰۰، پرداخت کرده است. اختلاف متوسط کارمزد پرداختی بین بانک با کمترین و بیشترین متوسط در سال ۱۴۰۰، معادل ۲۷/۴۲ برابر است، یعنی بانک با بیشترین مبلغ کارمزد در سال ۱۴۰۰ به نسبت هر ۱۰۰.۰۰۰ ریال مبلغ تراکنش خرید

جذب شده بیش از ۲۷/۴۲ برابر بانک با کمترین مبلغ کارمزد، در شبکه پرداخت کشور، کارمزد پرداخت کرده است.

همچنین همانگونه که بر اساس ابلاغیه‌های بانک مرکزی مبنی بر تعیین کارمزدهای ارائه خدمات پرداخت کارت، کارمزدی که توسط بانک‌های صادرکننده به تراکنش‌های کارتی تعلق می‌گیرد، برای تراکنش‌های پرداخت قبض و خرید شارژ تعریف شده است. در بخش انتهایی شاخص "میزان کارمزد پرداخت شده توسط بانک صادرکننده به ازای هر ۱۰۰.۰۰۰ ریال تراکنش پرداخت قبض و خرید شارژ"، برای سال ۱۴۰۰ محاسبه گردیده است که در کل بانک‌های صادرکننده در سال ۱۴۰۰ به ازای هر صد هزار ریال تراکنش پرداخت قبض و خرید شارژ مبلغ ۲۵۸ ریال کارمزد پرداخت نموده‌اند که در این بین، بانک "کارآفرین" با ۷۹ ریال و پس از آن بانک "توسعه صادرات ایران" با ۹۱ ریال، پایین‌ترین مبلغ کارمزد را برای هر صد هزار ریال تراکنش پرداخت قبض و خرید شارژ در شبکه پرداخت کارتی و بانک "شرکت دولتی پست بانک" با مبلغ ۵۷۱ ریال و پس از آن "بانک کشاورزی" با مبلغ ۴۲۱ ریال بالاترین مبالغ کارمزد را به ازای هر صد هزار ریال تراکنش پرداخت و قبض و خرید شارژ، پرداخت کرده‌اند.

۶- واژه‌نامه

در این بخش انواع واژگان به کار برده شده در متن گزارش شاپرک در دو بخش واژگان تخصصی شبکه الکترونیک پرداخت کارتی بر اساس "مستند تعاریف پایه شبکه الکترونیک پرداخت کارت" و اصطلاحات و شاخص‌های تخصصی اقتصادی و فرمول‌های نحوه محاسبه این شاخص‌ها بیان می‌شود.

بانک‌ها همه انواع کارت پرداخت را با مجوز بانک مرکزی صادر می‌نمایند.

شبکه الکترونیکی پرداخت کارت شاپرک

بانک پذیرنده^{۳۶}

بانکی است که حساب پذیرنده، به منظور واریز وجوه مربوط به داد و ستدهای کارت‌های بانکی، نزد آن مفتوح است. شبکه پرداخت اطلاعات حساب پذیرنده را از طریق "شماره شبای" ی^{۳۷} پذیرندگان دریافت می‌نماید.

شبکه الکترونیکی پرداخت کارت یا شاپرک، شبکه‌ای است که به منظور ساماندهی نظام پرداخت الکترونیک کشور ایجاد شده و کلیه تراکنش‌های حاصل از «ابزار پذیرش» توسط این شبکه نظارت و کنترل می‌شود و به طور کلی نظارت بر عملکرد فنی و اجرایی و انجام عملیات تسویه را بر عهده دارد.

انواع خدمات^{۳۸} شبکه پرداخت

خدمت اصلی شبکه پرداخت کارت، انتقال وجوه ناشی از خرید کالا و خدمات از حساب خریدار به حساب فروشنده است. البته خدمات ارزش افزوده دیگری نظیر پرداخت قبوض شناسه دار خدمات شهری و خرید شارژهای تلفن همراه و نهایتاً تراکنش‌های مانده‌گیری نیز در این شبکه ارائه می‌شوند که به خدمات اصلی شبکه تبدیل شده‌اند.

شرکت ارائه‌دهنده خدمات پرداخت (PSP)

شرکت ارائه‌دهنده خدمات پرداخت^{۳۴}؛ شخصیت حقوقی است که در جمهوری اسلامی ایران در قالب شرکت سهامی به ثبت رسیده و بر اساس مجوزی که از بانک مرکزی ج.ا.ا. و شاپرک دریافت می‌نماید و بر طبق مقررات ناظر بر شرکت‌های ارائه‌دهنده خدمات پرداخت، و الزامات و دستورالعمل‌های ابلاغی شاپرک فعالیت می‌نماید. در حال حاضر ۱۲ شرکت ارائه‌دهنده خدمت پرداخت از بانک مرکزی مجوز فعالیت دریافت کرده‌اند که در فصل مربوطه از این گزارش به تفصیل مورد بررسی قرار گرفته‌اند.

خرید کالا و خدمات^{۳۹}

خدمتی است که دارنده کارت هزینه کالا و خدمات دریافتی را از طریق ابزارهای پذیرش موجود در شبکه الکترونیکی پرداخت، می‌پردازد. این ابزارها شامل ابزار پذیرش کارتخوان فروشگاه‌های و همچنین ابزار پذیرش اینترنتی یا اصطلاحاً درگاه‌های پرداخت اینترنتی هستند. در حال حاضر

بانک صادرکننده^{۳۵}

بانکی است که انواع کارت بانکی را طبق مقررات و ضوابط بانک مرکزی برای مشتریان خود صادر می‌نماید. این

^{۳۷} IBAN: International Bank Account Number

^{۳۸}Service Type

^{۳۹} Purchasing Good/Services

^{۳۴} Payment Service Provider

^{۳۵} Issuer Bank

^{۳۶} Acquirer Bank Acquirer

به دلایل امنیتی ارائه خرید کالا و خدمات بر روی درگاه‌های پرداخت موبایلی مسدود می‌باشد.

پرداخت قبض^{۴۰}

خدمتی است که با استفاده از آن دارنده کارت هزینه پرداخت‌های شناسه دار (شامل شناسه پرداخت و شناسه قبض) خود را از طریق ابزارهای پذیرش موجود در شبکه الکترونیکی پرداخت، می‌پردازد. پرداخت قبض بر روی همه ابزارهای پذیرش قابل اجراست.

خرید شارژ تلفن همراه^{۴۱}

خدمتی است که دارنده کارت با استفاده از آن اقدام به خرید شارژ تلفن همراه از طریق شبکه پرداخت می‌نماید. این خدمت در زمره خریدهای شناسه‌دار می‌باشد و می‌تواند به دو صورت خرید و شارژ هم‌زمان^{۴۲} و خرید و شارژ غیر هم‌زمان انجام شود.

مانده‌گیری^{۴۳}

خدمتی است که دارنده کارت جهت کسب اطلاع از میزان موجودی حساب متصل به ابزار پرداخت خود، از طریق ابزارهای پذیرش موجود در شبکه الکترونیکی پرداخت دریافت می‌نماید.

وضعیت تراکنش‌ها^{۴۴}

منظور از وضعیت تراکنش‌ها، بررسی موفقیت یا عدم موفقیت تراکنش و در صورت عدم موفقیت دلیل آن می‌باشد. در حال حاضر ۵ گروه مختلف از خطاها شناسایی شده‌اند و تعداد ۱۱۰ کد پاسخ برای انواع خطاهای شناخته

شده مطابق استاندارد ISO۸۵۸۳:۲۰۰۳ گزارش‌گیری می‌گردد.

تراکنش موفق کاربری

تراکنشی است که از دید کاربر نهایی موفق بوده است. این تراکنش‌ها با کد پاسخ صفر در سامانه مشخص می‌شوند. هر تراکنش موفق بسته به نوع تراکنش از تعدادی پیام مشخص و مستقل تشکیل شده است که موفق بودن تراکنش حاصل موفقیت در ارسال و دریافت همه این پیام‌هاست.

تراکنش خطای صادرکنندگی و شتابی

تراکنشی است که از دید شبکه‌ی الکترونیکی پرداخت کارت (شاپرک) ناموفق است و علت بروز خطا، بانک صادرکننده‌ی کارت یا سامانه‌ی شتاب می‌باشد. به این معنا که بانک صادرکننده در زمان مورد نظر قادر به انجام تراکنش نبوده و پیام خطای مرتبط، در شبکه تولید می‌گردد.

تراکنش خطای پذیرندگی

تراکنشی است که از دید شبکه‌ی الکترونیکی پرداخت کارت (شاپرک) ناموفق است و علت بروز خطا، سوئیچ شرکت ارائه‌دهنده‌ی خدمات پرداخت می‌باشد. این خطاها در هر مرحله از چرخه عمر تراکنش ممکن است که رخ بدهد. در حال حاضر دسترسی پذیری شرکت ارائه‌دهنده‌ی خدمات پرداخت از طریق تراکنش‌های خطا محاسبه می‌گردد.

تراکنش خطای شاپرکی

تراکنشی است که از دید شبکه‌ی الکترونیکی پرداخت کارت (شاپرک) ناموفق است و علت بروز خطا سوئیچ یکپارچه‌ساز شاپرک می‌باشد.

^{۴۲} Balance Inquiry

^{۴۳} Transaction Status

^{۴۰} Bill Payment

^{۴۱} Reload

^{۴۲} Top-up

تراکنش خطای کاربری

خطاهای کاربری به دلیل مشکلات دارنده کارت نظیر کمبود موجودی و یا رمز اشتباه پدید می‌آیند. علت بروز این خطاها، اشتباهات کاربر (دارنده کارت) می‌باشد. گرچه این تراکنش از دید کاربر نهایی ناموفق است اما از منظر و دید شبکه‌ی الکترونیکی پرداخت کارت (شاپرک) موفق بوده و شبکه پرداخت، خدمات خود را به این تراکنش به انجام رسانده است.

تراکنش خطای کسب و کار

تراکنشی است که بر اثر راهبری سیستم و بدون دخالت ذینفعان مختلف شبکه پرداخت الکترونیک کارت پدید می‌آید و عملاً هیچ یک از شرکت‌های PSP، شاپرک، بانک‌های صادرکننده و پذیرنده در وقوع آن نقش ندارند. طبیعتاً لحاظ این نوع خطا به حساب هر یک از ذینفعان مزبور به لحاظ فنی قابل پذیرش نمی‌باشد و لذا به طور جداگانه، تحت عنوان خطای کسب و کار معرفی می‌شود؛ خطاهایی از جمله "عملیات اصلاحیه این تراکنش، قبلاً با موفقیت صورت پذیرفته است" و غیره.

تراکنش موفق سیستمی

تراکنشی است که از دید شبکه‌ی الکترونیکی پرداخت کارت (شاپرک) موفق بوده است. این تراکنش‌ها شامل خطاهای کاربری و تراکنش‌های موفق کاربری هستند. خطاهای کاربری، تراکنش موفق سیستمی محسوب می‌شوند؛ چرا که نمایش دهنده‌ی نقصی در شبکه نیستند و به علت اشتباه کاربران یا انجام عملیات روزانه‌ی سیستم رخ داده‌اند.

تراکنش ناموفق سیستمی

تراکنشی است که از دید شبکه‌ی الکترونیکی پرداخت کارت (شاپرک) ناموفق بوده است. این تراکنش‌ها شامل خطاهای صادرکنندگی و شتاب، خطاهای شاپرکی و خطاهای پذیرندگی می‌باشند.

تراکنش موفق سیستمی شاپرکی

تراکنشی است که از دید سوئیچ شاپرک موفق است و کل تراکنش‌های شبکه پرداخت الکترونیک کارت به جز تراکنش‌های خطای شاپرکی را شامل می‌شود.

ابزار پذیرش تراکنش

عبارت است از سخت‌افزار و نرم‌افزاری که امکان تراکنش را برای دارنده کارت فراهم می‌سازد. انواع ابزارهای موجود در شبکه‌ی الکترونیکی پرداخت کارت شامل دستگاه‌های کارتخوان فروشگاهی، ابزار پذیرش اینترنتی، ابزار پذیرش موبایلی، و کیوسک پرداخت است.

کارتخوان فروشگاهی^{۴۵}

ابزاری است سیار و یا غیر سیار که با پذیرش کارت بانکی می‌تواند امکانی را فراهم کند تا وجه به صورت الکترونیکی از حساب دارنده کارت به حساب پذیرنده منتقل شود. این ابزار هم به صورت مستقل و هم به صورت متصل به کامپیوتر^{۴۶} در ایران مورد استفاده قرار می‌گیرد. بیشتر کاربرد این ابزار در ایران مربوط به خرید کالا و خدمات است.

کارتخوان فعال سیستمی

کارتخوان فعال سیستمی، ابزار پذیرشی است که توسط شرکت ارائه‌دهنده‌ی پرداخت در پایگاه داده پذیرندگان ثبت شده و وضعیت فعالیت این ابزار در پایگاه اطلاعات "Y" ذکر شده است که بدان معناست که این ابزار آمادگی ارسال تراکنش به شبکه پرداخت را دارد.

^{۴۶} PC-POS / IPOS(Integrated POS)

^{۴۵} EFTPOS

کارتخوان غیر فعال سیستمی

کارتخوان فعال سیستمی، ابزار پذیرشی است که توسط شرکت ارائه‌دهنده‌ی پرداخت در پایگاه داده پذیرندگان ثبت شده اما وضعیت فعالیت این ابزار در پایگاه اطلاعات "N" ذکر شده است که بدان معناست که این ابزار آمادگی ارسال تراکنش به شبکه پرداخت را ندارد و به هر دلیل فاقد تراکنش خواهد بود.

کارتخوان پر تراکنش

با توجه به تعریف شاپرک در سنجش کارایی ابزارهای پذیرش کارتخوان فروشگاهی، کارتخوان پر تراکنش، نوعی از کارتخوان فعال سیستمی است که در هر ماه، ۶۰ یا بیش از ۶۰ تراکنش داشته یا مجموع مبالغ تراکنش‌های آن در هر ماه حداقل ۲۰ میلیون ریال باشد.

کارتخوان کم تراکنش

با توجه به تعریف شاپرک در سنجش کارایی ابزارهای پذیرش کارتخوان فروشگاهی، کارتخوان کم تراکنش، نوعی از کارتخوان فعال سیستمی است که در بازه زمانی سه ماه متوالی، کمتر از ۶۰ تراکنش مالی در هر ماه داشته باشد و مجموع مبالغ تراکنش‌های آن در سه ماه کمتر از ۲۰ میلیون ریال در ماه باشد. این سنج به جهت شناسایی ابزارهایی است که در شبکه پرداخت از کارایی مناسب برخوردار نیستند.

کارتخوان بدون تراکنش

کارتخوان تراکنش دار، نوعی از کارتخوان فعال سیستمی است که در بازه‌ی زمانی سه ماهه حتی یک عدد تراکنش مالی نداشته باشد.

کارتخوان دارای تراکنش (تراکنش‌دار)

کارتخوان تراکنش دار، نوعی از کارتخوان فعال سیستمی است که در بازه‌ی زمانی سه ماهه حداقل یک تراکنش مالی داشته باشد.

ابزار پذیرش اینترنتی

ابزاری است که امکان انجام هرگونه عملیات پرداخت را بدون حضور کارت از طریق اینترنت و درگاه پرداخت اینترنتی^{۴۷}، فراهم می‌نماید. ساختار تعامل وبسایت‌های فروشندگان با درگاه پرداخت اینترنتی که از طریق شرکت‌های ارائه‌دهنده خدمات پرداخت ارائه می‌شود، از طریق اتصال امن اینترنتی بر مبنای پروتکل TCP/IP در لایه شبکه اتفاق می‌افتد.

ابزار پذیرش موبایلی

ابزاری است که امکان انجام هرگونه عملیات پرداخت را بدون حضور کارت از طریق تلفن همراه و درگاه پرداخت موبایلی^{۴۸}، فراهم می‌آورد. ابزار موبایل قابلیت‌های فراوانی در صنعت پرداخت داشته و می‌تواند هم به عنوان کارت و هم به عنوان ترمینال ایفای نقش کند. کانال‌های مختلف پرداخت بر روی موبایل قابل تعریف هستند، از جمله کانال پرداخت‌های داخل فروشگاهی^{۴۹} نظیر NFC، پرداخت‌های برخط از طریق USSD، پرداخت‌های از طریق وب از روی موبایل^{۵۰} و همچنین پرداخت‌های از طریق اپلیکیشن‌های موبایلی^{۵۱}. اما آنچه در حال حاضر در شبکه پرداخت کشور مجوز فعالیت دارد، کانال USSD فقط برای تراکنش‌های خرید شارژ و پرداخت قبض و همچنین کاربرد NFC از طریق گوشی‌های تلفن همراه است.

^{۵۰} Web-Mobile

^{۵۱} In-App Purchase

^{۴۷} Internet Payment Gateway

^{۴۸} Mobile Payment Gateway

^{۴۹} In-Store

گونه کارت‌ها، ارزش پولی مستقلا بر روی فیزیک کارت و در تراشه ذخیره می‌شود. کد محصول این نوع کارت ۵X می‌باشد. کارت‌های بی‌نام فاقد سوابق هویتی، در حکم پول نقد بوده و با توجه به اینکه همانند اسکناس و مسکوک ردیابی تراکنش‌ها و تشخیص هویت دارنده آن میسر نیست، در صورت مفقود شدن یا سرقت این کارت‌ها، دارنده کارت و رمز مربوط به آن صاحب کارت شناخته می‌شود. با این وجود بانک‌ها مکلفند برای این قبیل کارت‌ها-نظیر سایر کارت‌های پرداخت-حداقل خدمات مانده‌گیری و تغییر رمز را تعریف کنند.

کارت اعتباری^{۵۷}

عبارت است از هر نوع کارت متصل به یک خط اعتباری با سقف معین تخصیص یافته از طرف بانک به دارنده کارت، که او را قادر می‌سازد بدون داشتن سپرده نسبت به پرداخت وجه کالا و خدمات مبادرت کند. کد محصول این نوع کارت ۶X می‌باشد. این کارت‌ها در شبکه شاپرک پذیرفته شده و چارچوب کارمزدی مستقل خود را دارند. مسئولیت مدیریت ریسک اعتباری دارندگان این کارت به عهده بانک صادرکننده می‌باشد.

تراکنش دارنده‌ی کارت

یکی از انواع تراکنش است و به تراکنش‌های ارسالی از طرف دارنده‌ی کارت گفته می‌شود که با شناسه‌ی ۲۲۰۰ و ۲۱۰۰ وارد شبکه‌ی پرداخت (شاپرک) می‌شوند (لازم به ذکر است با عملیاتی شدن بسته‌ی ۹۰۹۰ در تاریخ ۱۳۹۳/۰۴/۰۶ در سوییچ شاپرک، تراکنش‌های با شناسه‌ی ۲۰۰ به ۲۲۰۰ و تراکنش‌های با شناسه‌ی ۱۰۰ به ۲۱۰۰ تبدیل شدند. این تغییرات مطابق با استاندارد ISO ۸۵۸۳

انواع کارت‌های رایج در شبکه^{۵۲}

انواع کارت‌های بانکی دارای تراکنش در سوییچ شاپرک، از نظر کاربری شامل کارت برداشت، کارت پیش پرداخته و کارت اعتباری می‌باشد.

کارت برداشت (بدهی)^{۵۳}

عبارت است از هر نوع کارت متصل به یک یا چند حساب سپرده‌ای نزد بانک‌ها و جزء رایج‌ترین کارت‌های مورد استفاده می‌باشد که کد محصول ۱X دارد. مشتری می‌تواند با افتتاح یکی از سپرده‌های قرض‌الحسنه، جاری یا مدت دار، تا سقف وجهی که نزد بانک سپرده‌گذاری کرده است برداشت وجه و خرید کالا و خدمات را از درگاه‌های بانکداری الکترونیک به عمل آورد.

کارت پیش پرداخته (بی‌نام)^{۵۴}

مشخصات دارنده این نوع کارت بر روی جسم کارت درج نمی‌شود، این کارت‌ها به انواع زیر تقسیم می‌شوند. کارت‌های بی‌نام دارای سوابق هویتی در سامانه متمرکز کارت، نظیر کارت‌های خرید بی‌نام و برخی بن کارت‌ها که معمولاً به صورت گروهی صادر می‌شوند. کارت‌های بی‌نام فاقد سوابق هویتی در سامانه متمرکز کارت، که ماهیتاً قابل انتقال به غیر بوده و به دو دسته تقسیم می‌شوند؛ کارت‌های بر خط^{۵۵} نظیر کارت هدیه که انجام تراکنش توسط آن‌ها مستلزم تایید توسط سامانه‌های متمرکز کارت است. کد محصول این کارت‌ها، ۲X، ۳X و ۴X می‌باشد و کارتهای برون خط^{۵۶} نظیر کارت‌های کیف پول الکترونیکی (کارت هوشمند) که انجام تراکنش توسط آن‌ها می‌تواند بدون نیاز به تعامل با سامانه‌های متمرکز کارت صورت پذیرد. در این

^{۵۵} online

^{۵۶} offline

^{۵۷} Credit card

^{۵۲} بانک مرکزی (۱۳۸۶) اعلام مشخصات انواع ابزارهای پرداخت کارتی در نظام بانکی کشور.

^{۵۳} Debit card

^{۵۴} prepaid

نسخه‌ی ۲۰۰۳ می‌باشد). در این تراکنش‌ها با شناسه‌ی ۲۲۰۰ عملیات برداشت از کارت انجام می‌شود ولی با شناسه‌ی ۲۱۰۰ عملیات مالی انجام نشده و تنها خدمت مانده‌گیری ارائه می‌شود.

تراکنش تأییدیه انجام تراکنش

به تراکنش‌هایی گفته می‌شود که توسط شرکت ارائه‌دهنده‌ی خدمات پرداخت ارسال می‌شود. هدف از این تراکنش‌ها تأییدیه انجام تراکنش و درخواست برای واریز مبلغ برداشتی از کارت به حساب پذیرنده است. مطابق این درخواست‌ها عملیات واریز به حساب پذیرنده در سیکل‌های زمانی مشخص انجام می‌گیرد. شناسه‌ی این تراکنش‌ها ۲۲۲۰ است (معادل تراکنش‌های با شناسه‌ی ۲۲۰ قبل از اجرایی شدن بسته‌ی ۹۰۹۰). شرکت‌های ارائه‌دهنده‌ی خدمات پرداخت تا حداکثر ۴۸ ساعت فرصت دارند (معادل یک cut-off یا تغییر روز مالی) این تراکنش را به ازای هر تراکنش دارنده‌ی کارت ارسال کنند. برخی خطاهای پذیرندگی رخ داده در تراکنش‌ها، مربوط به عدم ارسال تأییدیه تراکنش به شبکه است.

تراکنش اصلاحیه

اگر تراکنش دارنده‌ی کارت دچار خطا شود ولی برداشت از کارت انجام شده باشد، یک تراکنش اصلاحیه در شبکه تولید می‌شود تا متعاقب آن، مبلغ برداشت شده به دارنده‌ی کارت بازگردد. شناسه‌ی این تراکنش‌ها ۲۴۲۰ است (معادل تراکنش‌های با شناسه‌ی ۴۰۰ و ۴۲۰ قبل از اجرایی شدن بسته‌ی ۹۰۹۰).

تراکنش ناتمام^{۵۸}

تراکنش دارنده‌ی کارت که از نظر کاربری موفق بوده است و به ازای آن تراکنش درخواست واریز تا ۴۸ ساعت به

سویچ شاپرک ارسال نشده است را تراکنش ناتمام می‌گویند (معادل تراکنش موفق کاربری با شناسه‌ی ۲۲۰۰ که تراکنش ۲۲۲۰ آن در مدت مجاز ارسال نشده است). وجود تراکنش‌های ناتمام به نوعی مشکل کیفی قلمداد می‌گردد.

تراکنش مالی

تراکنشی است که نوع خدمت آن خرید کالا و خدمات یا پرداخت قبض می‌باشد. در این تراکنش‌ها پول از دارنده‌ی کارت کسر می‌شود و عملیات مالی انجام می‌پذیرد. طبیعتاً تراکنش مانده‌گیری از زمره تراکنش‌های غیر مالی است.

اثربخشی کارتخوان فروشگاه‌ها

این شاخص یکی از روش‌های سنجش و مقایسه شرکت‌های ارائه‌دهنده خدمات پرداخت در فرآیند بازاریابی و نصب ابزار در بازار است. این شاخص برابر با نسبت سهم تراکنش‌های کارتخوان‌های فروشگاه‌های فعال سیستمی هر شرکت از کل، به سهم تعداد کارتخوان‌های فعال سیستمی هر شرکت از کل است. به عبارت دیگر:

$$\text{تراکنش‌های کارتخوان فروشگاه‌های فعال سیستمی هر شرکت} \\ = \frac{\text{تعداد تراکنش‌های کل کارتخوان‌های فروشگاه‌های فعال سیستمی}}{\text{تعداد کارتخوان فروشگاه‌های فعال سیستمی هر شرکت}} \times \text{تعداد کل کارتخوان‌های فروشگاه‌های فعال سیستمی}$$

عدد حاصل میزان اثربخشی کارتخوان‌های یک شرکت در شبکه پرداخت الکترونیکی را نشان می‌دهد و مقدار آن بیانگر میزان توانایی یک شرکت در جذب تراکنش‌های کارتخوان‌های فروشگاه‌های شبکه شاپرک است. مثلاً اگر این شاخص برای شرکتی یک باشد، یعنی سهم آن شرکت از کل تراکنش‌های کارتخوان‌های شبکه شاپرک به اندازه سهم تعداد کارتخوان‌های آن شرکت از کل

^{۵۸} Reconciliation Account (RA)

سهم اسکناس و مسکوک در دست اشخاص از نقدینگی

این شاخص، به عنوان یک شاخص هادی، نسبت فیما بین اسکناس و مسکوک و میزان نقدینگی را بررسی می‌کند. با توجه به رقابت ابزارهای پرداخت الکترونیک و اسکناس و مسکوک، بررسی این شاخص می‌تواند به عنوان راهنمایی در جهت شناخت میزان استقبال عمومی از شبکه پرداخت در نظر گرفته شود.

$$100 \times \frac{\text{اسکناس و مسکوک در دست اشخاص}}{\text{نقدینگی}}$$

تولید ناخالص داخلی

بنا به تعریف بانک مرکزی ج.ا.ا، کل ارزش ریالی محصولات نهایی تولیدشده توسط واحدهای اقتصادی مقیم کشور در دوره زمانی معین (سالانه یا فصلی) را تولید ناخالص داخلی یا GDP می‌نامند شایان توجه است که صرفاً مبادلات کالاهای نهایی در محاسبات GDP لحاظ می‌شوند.

تولید ناخالص داخلی به قیمت جاری

اگر در دوره ای تولید ناخالص داخلی با قیمت‌های همان سال مورد نظر بررسی و اندازه‌گیری شود به آن تولید ناخالص داخلی به قیمت جاری گویند.

تولید ناخالص داخلی به قیمت ثابت

در بررسی روند تولید ناخالص ملی، یکی از سال‌هایی که کشور در آن از لحاظ بیکاری، تورم و تولید در وضعیت خوبی قرار دارد، را به عنوان سال پایه انتخاب می‌کنند. اگر تولید ناخالص داخلی بر حسب قیمت‌ها در سال پایه اندازه‌گیری

کارت‌خوان‌های کشور است. چنانچه این شاخص برای شرکتی بالاتر از یک باشد یعنی جذب تراکنش‌های آن بانک روی کارت‌خوان‌هایش بیش از سهم تعداد کارت‌خوان‌های آن شرکت از کل کارت‌خوان‌های کشور است. بالاتر بودن این شاخص، به معنی کم بازده‌تر بودن ابزارهای شرکت و طبیعتاً کاهش درآمد متصور از ابزارهای فروش است.

نسبت ارزش تراکنش‌های شاپرک به نقدینگی

منظور از این شاخص، محاسبه نسبت ارزش کل تراکنش‌های شاپرکی به نقدینگی کشور است و به شرح زیر محاسبه می‌شود:

$$100 \times \frac{\text{ارزش کل تراکنش‌های شاپرکی}}{\text{نقدینگی}}$$

این نسبت، به عنوان شاخصی در جهت نمایش اندازه اقتصادی شبکه پرداخت مورد استفاده قرار می‌گیرد.

نقدینگی و حجم پول

در اقتصاد، نقدینگی به مجموع حجم پول و شبه پول^{۵۹} اطلاق می‌شود. حجم پول، اسکناس و مسکوک در دست اشخاص به اضافه‌ی مانده سپرده‌های دیداری بخش خصوصی نزد بانک‌ها^{۶۰} تعریف می‌شود. سپرده‌های دیداری، سپرده‌های قابل چک کشیدن بدون بهره‌ی بخش خصوصی در بانک‌های تجاری است. منظور از شبه پول یا سپرده‌های غیر دیداری، انواع سپرده‌های قرض‌الحسنه پس‌انداز و سپرده‌های مدت‌دار هستند که به نسبت پول سرعت نقدشوندگی کمتری دارند.

^{۶۰} Demand deposits

^{۵۹} Quasi money

شود، به آن تولید ناخالص داخلی به قیمت ثابت (حقیقی) گویند.

ارزش اسمی تراکنش‌ها^{۶۱}

منظور از ارزش اسمی تراکنش‌ها، همان مبالغ معمول گزارش شده تراکنش‌هاست که هیچ عملیات خاصی بر روی آن صورت نگرفته است.

ارزش حقیقی تراکنش‌ها

اگر در دوره‌ای، ارزش تراکنش‌ها بر حسب قیمت‌های سال پایه اندازه‌گیری شود و اثرات تورم از آن حذف شود، به آن ارزش حقیقی تراکنش‌ها گویند. نحوه محاسبه ارزش حقیقی تراکنش به این صورت است:

$$= \frac{\text{مبلغ اسمی تراکنش‌ها در ماه } t}{\text{شاخص کل بهای کالاها و خدمات مصرفی در ماه } t}$$

شاخص دهکی توزیع مبالغ تراکنش‌ها

برای تعیین دهک‌ها، تراکنش‌ها را به ترتیب ارزش مبالغ دسته بندی کرده و به ۱۰ قسمت برابر به لحاظ تعدادی، تقسیم می‌نماییم که یک دهم از تراکنش‌های با پایین ترین مبالغ، دهک اول و یک دهم تراکنش‌های با بالاترین مبالغ دهک دهم نامیده می‌شود.

$$= \frac{\text{متوسط ارزش دهک دهم تراکنش‌ها}}{\text{متوسط ارزش دهک اول تراکنش‌ها}} = \text{شاخص توزیع مبلغی دهکی}$$

شاخص هرفیندال-هیرشمن

شاخص هرفیندال - هیرشمن یکی از شاخص‌های مهم و کاربردی برای بیان مفهوم تمرکز است. این شاخص از اطلاعات همه بنگاه‌های صنعت برای اندازه گیری تمرکز و نیز قدرت رقابتی صنعت استفاده می‌کند. کاربرد اصلی این شاخص در نظارت و مراقبت از بازار انحصارات خصوصی، ادغام‌ها و تبانی بخش‌های خصوصی در بازار و نیز انجام روندهای اصلاحی رفع این مشکلات برای دستیابی به بازار رقابتی است. برای به دست آوردن این شاخص از مجموع مربع سهم در بازار صنایع مختلف، اندازه‌های تولید، فروش، نیروی کار و مانند آن برای همه بنگاه‌ها در صنعت یا بازار استفاده می‌شود. در واقع این شاخص به هر بنگاه به اندازه سهم آن در بازار وزن می‌دهد. شاخص هرفیندال - هیرشمن (HHI) به صورت زیر تعریف می‌شود.

$$HHI = \sum_{i=1}^N S_i^2$$

که S_i^2 مربع سهم بازار بنگاه (شرکت) i و N تعداد بنگاه‌های موجود در صنعت یا بازار است. بر اساس مقادیر مختلف شاخص هرفیندال-هیرشمن، می‌توان در خصوص تمرکز بازار به شرح جدول زیر قضاوت نمود. وضعیت تمرکز بازار با توجه به مقادیر شاخص هرفیندال-هیرشمن، از مقیاس کمتر از ۱۰۰۰ آغاز می‌گردد. در صورتیکه عدد به دست آمده کمتر از ۱۰۰۰ باشد نشانه رقابتی بودن محیط و در صورتیکه بالاتر از ۱۰۰۰ باشد یعنی محیط رقابت به سوی تمرکز حرکت کرده است. تمرکز می‌تواند به صورت ملایم یعنی تا اندازه ۱۸۰۰ و حتی به صورت تمرکز شدید و بالا نمود کند که بالاتر از ۱۸۰۰ است.

شرکت مجید الکترونیکی پرداخت کارت، ایران

آدرس وب گاه ما: **شاپرک**

www.shaparak.com

آدرس پست الکترونیکی:

Info@shaparak.com

شماره تلفن:

۰۲۱-۲۶۴۰۴۹۰۱-۱۵

شماره دورنگار:

۰۲۱-۲۳۳۲۸۱۳۱

نشانی پستی:

ایران، تهران، بلوار میرداماد،

خیابان شهید شاهنظری،

کوچه دوم، پلاک ۱۴

کد پستی: ۱۵۴۷۹۱۴۸۱۱

صندوق پستی: ۸۱۳۴ - ۱۵۸۷۵

کلیه حقوق معنوی این اثر، متعلق به شرکت شبکه الکترونیکی پرداخت کارت شاپرک بوده و هرگونه استفاده، چاپ، پخش و رونوشت، با ذکر منبع بلامانع است.